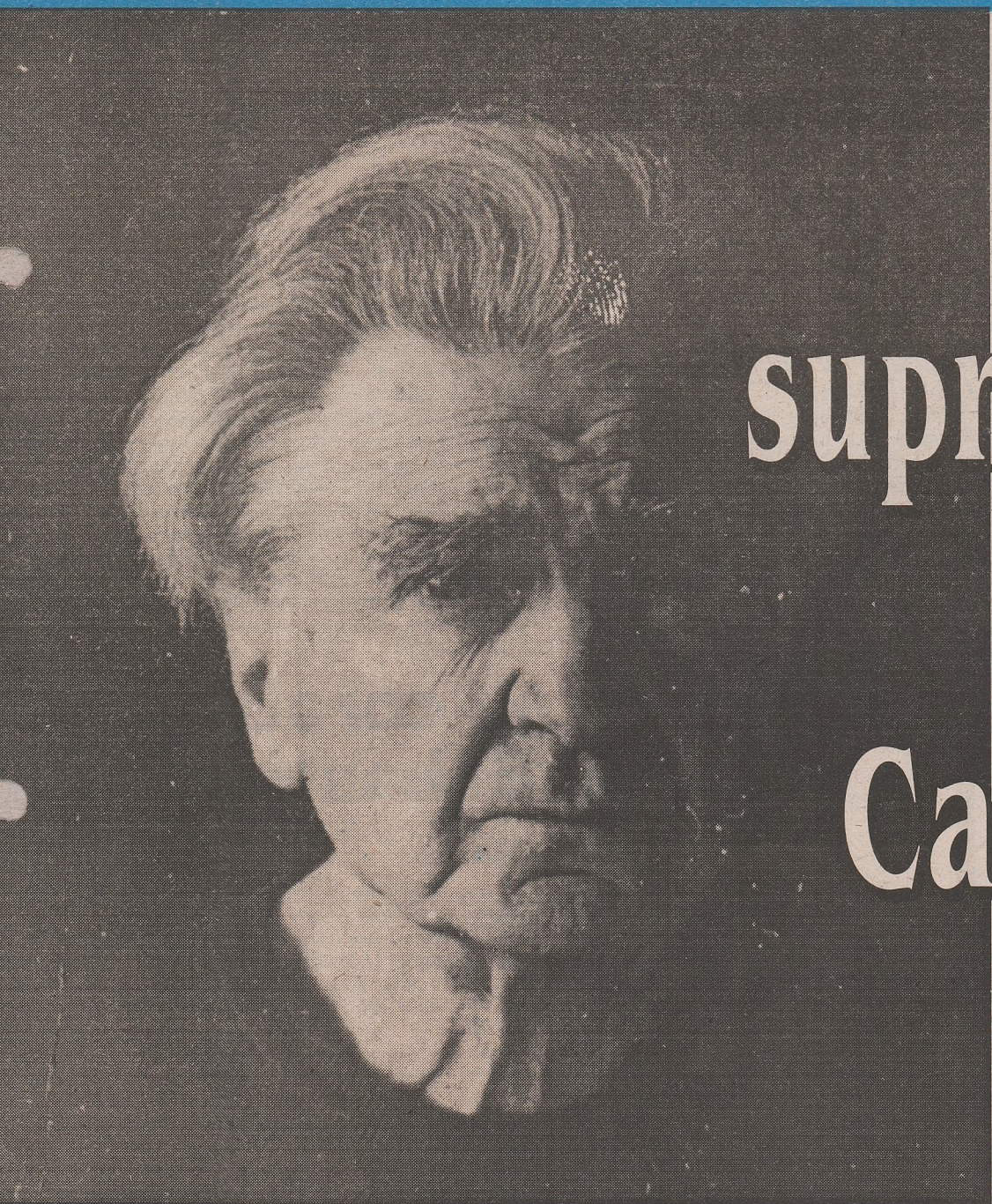


# Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **18 BIS** (227), serie nouă. Miercuri 7 iunie 1995. Preț: 500 lei

## DOSAR CIORAN



A  
supraviețui  
în  
Cartierul  
Latin

**CENTENARUL LUCIAN BLAGA  
LA CENTRUL CULTURAL ROMÂN  
DIN NEW YORK**



# Vânătorii de himere

● Lupta împotriva dictaturii a făcut din Uniunea Scriitorilor instituția cea mai unită, cea mai eficientă, stârnind pe-atunci admirația multora. Era forța capabilă să se opună aberațiilor și orientărilor ideologice, venite dinspre un Popescu-Dumnezeu sau Mihail Dulea, personaje malefice în istoria noastră. Pamfletele, textele subversive, cărțile esopice sunt documente care ne scutesc și de alte comentarii.

● Ei bine, după așa-zisa revoluție din decembrie, condeieri refuzați de inspirație și ahtiați de publicitate ieftină intră în postura cozilor de topor, sperând să macine Uniunea din interior, sarcină care a eșuat lamentabil. Persoane ca Brahaș, Bălăeț sau Fruntelată au devenit generali unei armate moarte. Anunțată cu tam-tam-uri, promițând luna de pe cer (cu stele era deja înzestrată din regimul trecut!), Societatea Scriitorilor Români a rămas înscrisă doar pe garduri și pe o mașină, proprietate personală a unui magazioner care, între timp, a căpătat și ifose de președinte de republică.

● Mult mai temerară și, pe alocuri, mai orchestrată, este ambiția câtorva optzeciști (care-și flutură mereu tinerețea ca pe o flămură axiologică (!), deși au trecut deja în vârsta a doua) de a accede la putere, în afara regulilor democratice. Mascându-și inițial intențiile, ASPRO și le-a trădat cu fiecare ieșire în arenă, demonstrând, fără tăgadă, că-i pregătit pentru orice compromis, neexcluzând diversiunea. Despre acestea s-a scris iar lucrile de poziție, au fost, credem, bine mediatizate.

● Ceea ce surprinde (am putea spune amuză atâta vreme cât se bate aceeași monedă) e vociferarea (vocea e cu totul altceva) câtorva complexați, în speranța de a mai agita apele, tulburi doar pentru ei. George Vulturescu n-a șocat cititorii cu vreo scriere, în schimb, în vânturarea zoaielor, e un practicant asiduu. El

afirmă scurt și pretinzător: „Excluderea pregătită de Laurențiu Ulici încă de la Conferința Scriitorilor, însăși menținerea Uniunii, pare constituită pe această ură a d-lui L. Ulici față de tinerii scriitori“. O altă aberație (să nu-i zicem iresponsabilitate) nici că se putea. Dacă G.V. a uitat, îi amintim noi: actualul președinte al U.S. a scris mii de texte în apărarea tinerilor scriitori, dovedind cu câteva volume din „Prima verba“ că slăbiciunile sale stau tocmai în toleranță și înțelegere. Dar cum amnezia face ravagii, e firesc ca G.V. să uite, că și Domnia Sa a fost ajutat la debut tot de Laurențiu Ulici. Pe cine nu lași să moară...

● Un alt revoltat (e adevărat, de profesie) respiră prin Hanibal Stănculescu, care crede că „președintele Uniunii dă semnul unui fel de epurări“, uitând să ne amintească faptul că un comunicat vorbea doar de opțiuni personale, care, oricum am da-o, nu se confundă cu termenul lansat de H.S. Probabil, câte capete, atâtea conotații! Dar marțialul condeier nu-și vâra aici sabia în teacă. El desenează cu ea pe nisip: „Laurențiu Ulici a mai dat dovadă și înainte de autoritarism, raportat la liberalismul trăznit al lui Mircea Dinescu“. Cu Mircea Dinescu e o altă poveste, dar dacă l-am raporta pe Laurențiu Ulici la Liberalismul lui Hanibal Stănculescu (pe când el trăgea sforile la revista **Contrapunct**), am descoperi că actualul președinte e un naiv fără pereche. Epurarea de la revista pomenită, datorată în mare parte lui Stănculescu, numai pentru a rămâne acolo cu adorata lui soție, a stârnit la vremea respectivă destule comentarii. De altfel, nu vrem acum să intrăm în amănunte, fiindcă vrem să ne despărțim râzând de trecut. Apoi, nu ne place să vorbim de funie în casa spânzuratului!

## Fuga

de NICOLAE PRELIPCEANU

De ce a trebuit, oare, pe la începutul acestui secol, să fie pusă pe fugă o lume întreagă? te întrebi văzând extraordinarul spectacol al Cătălinei Buzoianu de la Teatrul de Comedie, cu **Fuga** lui Bulgakov. Cazul s-a repetat, pe urmă, cu alte națiuni, mai mici. În piesa lui Bulgakov există replica următoare: „puterile occidentale ne-au abandonat“. În 1945, tot puterile occidentale ne-au abandonat și pe noi. Tot ceea ce noi numim „puterile occidentale“ vor fi abandonat și Cuba, în 1959, urgiei lui Fidel Castro, cât și, puțin mai târziu, Vietnamul de Sud celui de Nord plus alte forțe ale răului comunist. La urma urmelor, de ce ar fi trebuit ca „puterile occidentale“ să nu abandoneze Rusia, România și celelalte țări din Est, Cuba, Vietnamul de Sud? Întrebare la care cred că se va găsi greu un răspuns care să stea în picioare. Vom putea spune: pentru că ele sunt mereu cu un pas înainte pe scara civilizației mondiale și asta îi face pe toți ceilalți să se simtă îndreptățiți a le cere ajutorul, precum copiii adulților, chiar dacă aceștia nu le sunt nici un fel de rude. Dacă am fi suficient de credincioși am simți că nimic nu ne poate ajuta în fața mâniei lui Dumnezeu. Da, dar mânia lui Dumnezeu să fi adus comunismul în aceste paragini estice? De ce să fi fost numai Estul sau Vestul vinovat de ceva atât de teribil încât trebuia pedepsit de Dumnezeu cu „cea mai dreaptă dintre lumi“?

În piesa lui Bulgakov, atât de impresionant pusă-n scenă, rușii albi fug de dezastrul roșu pe melodii care ne-au emoționat copilăria cu izul lor tulbure de stepă. Acele melodii găesc acum canalul format spre emoția noastră și dacă ne revoltăm față de soarta unei clase întregi, la urma urmei cea mai evoluată din Rusia, chiar dacă, poate, și cea mai putredă, revolta aceasta face abstracție de faptul că și nouă, pe urmă, ni s-a aplicat același tratament, folosindu-se melodiile respective ca anestezic. Și, în fapt, mai suntem încă anesteziați din moment ce nu ne putem explica de ce a trebuit să suferim noi ceea ce am suferit și de ce alții nu. Am dormit cum ne-am așternut, ori ne-au așternut alții cum știau ei, ca să ne adoarmă, iar pe mulți pentru totdeauna? Singurul lucru la care a fost cât de cât util comunismul a fost că ne-a provocat astfel de întrebări. Dar și astea, în iocul altora mai nobile, pe care ceilalți, trăind în „puterile occidentale“, vor fi avut răgazul să și le pună. Iar noi, acum, după atâtea zeci de ani, ori secole pierdute, vrem să fim alături de ei, aidoma lor.

### Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul

Cu sprijinul Fundației Soros

pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (director), Marius Tupan (redactor șef), Ioan Es. Pop (secretar general de redacție), Alexandru Spânu (redactor), Florin Țone (fotoreporter), Victoria Popazu (dactilografă colaboratoare)

### Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 659.67.60.

Cont: Agenția Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.16 (lei) și 40.20.11.50.12.16 (valută)

### Tehnoredactare computerizată:

INFO G.I.P.

Marius Predescu

### Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

# Vorbe de pe corabia lui Sebastian

de PETRE STOICA

● ANTON UNCŪ: „Hristos a înviat, români! Cu moartea pre moarte călcând“; „Așteptăm făcătorii de pace. Și nu-s! Legea o fac fariseii. Așteptăm făcătorii de dreptate... Și nu-s! Dreptatea o fac cei puternici. Legea a devenit sabia cu care ei supun adevărul și dreptatea“. (România liberă) ● „Învierea a trecut, restaurația continuă!“ (Academia Cașavenca) ● LIVIU IOAN STOICIU: „Avem o clasă conducătoare dizgrațioasă“. (Cotidianul) ● „Trofeul Găgă. Ion Predescu, senator independent, care a propus ca pădurarii să răspundă de faptele animalelor sălbatice. (În plenul Senatului)“. (Adevărul) ● GILDA LAZĂR: „Vremea guvernării Văcăroiu amenință să fie mai ceva ca vremea ciumei lui Caragea, când se răspândeau orășenii prin sate și sătenii prin pustii“. (România liberă). „Se reîntorc securiștii în centralele telefonice“ (Cotidianul) ● RĂZVAN SAVALIUC: „În timp ce Puterea destituie abuziv zeci de primari ai Opoziției, bolnav psihic, primarul PDSR, Victor Șenchea își face de cap în Bușteni.“ (Ziua) ● ION MARIN: „Am cam scăpat din vedere că în provincie, în mai fiecare județ, au prins cheag și s-au înmulțit ciolănarii locali. În jurul lor s-au grupat adevărate mafii, cu ramuri și rădăcini infiltrate în toate structurile: poliție, gardă, control financiar, firme puternice, foste de stat și acaparate prin intermediari, filiale de bănci controlate prin oculo locală și, mai ales, prin rețeaua intereselor de partid. Cazul cel mai recent este cel al prefectului de Dâmbovița, Marin Antonescu, un veritabil naș al

mafioților târgovișteni“; „Și mai are ciolănarul de provincie și certitudinea că va fi apărat de partidul-mamă care l-a uns șef peste județ. Iar gândul lui nu-i prost“ (Adevărul) ● SABINA TUDOR: „Fantomele sunt forme gândite“ (Revista fenomenelor paranormale) ● LUCIAN VASILESCU: „George Pădure și-a tras șefi noi. Aristotel și Socrate conduc acum «Tineretul liber»“; „George Pădure (...) continuă să creadă că un gazetar trebuie să fie tuns, ras și frezat ca un chelner de la McDonald's și punctual la slujbă ca un vânzător la Gepa Electrocenter“; „În finalul conferinței de presă, George Pădure a găsit un redactor-șef, în persoana celebrului ziarist Aristotel Bunescu. Firește, atât timp cât secretarul general de redacție este Socrate Ungureanu“. (Ziua) ● ION CRISTOIU: „Parcă ne-am tâmpit cu totul!“ (Evenimentul zilei) ● AL. FLORIN TENE: „Ana Potcoavă, lider al Asociației celor păgubiți de circuitul Caritas: «Gheorghe Funar este un handicapat. Noi nu avem nevoie de un Jirinovski la Cluj»“. (Flagrant) ● MIRCEA N. STOIAN: „Pentru a întreține velle și limuzinele lui și ale lui Iliescu, Guvernul bagă mâna pân' la cot în buzunarul contribuabilului“ (Ziua) ● DANIEL POPA: „Prin majorarea mascată a regiei de cămin, o jumătate de miliard luată studenților. Aceleași servicii sunt plătite de două ori, cu acte în regulă“ (Adevărul) ● MIHAIL VALENTIN NEAGU: „PDSR preconizează să facă o alianță electorală cu Partida Romilor.“ (Ev.zilei).





# Scara

de LAURENȚIU ULICI

Să dărâmi o scară șubredă și rău proiectată ca să construiești o alta, după un proiect nou, dar din resturile rămase de la cea dinainte – iată ceva de tot hazul și, nu mai puțin, de toată tristețea. De tot hazul – când se întâmplă altuia, de toată tristețea – când ți se întâmplă ție. Iar nouă, de câțiva ani, cam asta ni se întâmplă. La început, vina a fost a buimăcelii care ne-a făcut să ne repezim în corpore spre o țintă, ce-i drept corect intuită, însă fără să știm cum să ajungem la ea. Mai apoi, vina aceasta a devenit cauza propriu-zisă a instalării procesului contradictoriu evocat de fraza cu care am început aceste text. Oameni care nu știau să facă decât un singur fel de scară au fost lăsați – grație buimăcelii noastre – să se ocupe de construcția noii scări și astfel proiectul cel nou a luat sau tinde să ia – pentru că ne aflăm în plină perioadă de construcție – întâișirea scării vechi. Cum să le reproșezi constructorilor de azi ai scării că o reproduc pe cea dinainte când ei nu pot realmente înțelege noul proiect? Ar fi fost mult mai puțin păgubitor dacă pentru realizarea proiectului nou ar fi fost convocați constructori noi, chiar fără

experiență, dar cu siguranță mai puțin încremeniți în cutumele celor vechi. N-a fost să fie, dar nu spun asta ca pe o expresie a fatalității ci doar ca pe o constatare de fapte. Lucrurile nu sunt, totuși, ireparabile dar pentru a nu deveni într-adevăr ireparabile este absolut necesar ca astăzi, nu mâine, nu poimăine, să fie reclarificat proiectul – întrucât, prin construcția de până acum, el a și fost deformat – și să fie înlocuiți constructorii. Cum o bună parte a scării e deja ridicată, ar fi recomandabil ca în locul unei alte demolări să se încerce o reconsolidare în spiritul proiectului nou, astfel ca înălțarea viitoare a scării să nu se facă pur și simplu în prelungirea unui segment incompatibil. Asta și pentru că a o lua de la început ar fi sigur mai costisitor decât a continua printr-o rectificare din mers. Toate acestea sunt observații de bun simț, dar valabilitatea lor este condiționată de existența dorinței de a avea o scară nouă. Întrebarea e: există cu adevărat o atare dorință? Pusă la mai bine de cinci ani

după afirmarea dorinței înseși, întrebarea aceasta pare să sugereze un răspuns negativ. Incontestabil, dorința a existat – sunt probe de sânge care o atestă –, numai că pe parcursul acestor ani fie am pierdut-o, fie am deturnat-o – obicei străvechi al nostru – în acceptare resemnată a realității. Cu atât mai mult cu cât, încă de la început, tot ce se întâmpla era parcă menit să ne sugereze că între scara veche și scara nouă n-ar fi prea mari diferențe, ceea ce până la urmă ne-ar putea duce la ideea – cea mai primejdioasă din toate – de a nu da vrabia din mână pe cioara de pe gard. Personal, nu-mi pot permite – din mândrie, din demnitate, din multe altele – să cred că dorința de a avea o scară nouă nu mai încălzește sufletul românilor. În același timp cred că numărul celor rămași cu gândul la scara veche e mult mai mic decât al celor care visează la o scară nouă. O fi bietul om sub vreme dar la fel de adevărat e și că vremile le fac oamenii, adicătelea cum îți așterni așa dormi. Cu o singură excepție: când dormi pentru totdeauna; atunci și doar atunci îți aștern alții, oameni și ei, deh...

minimax

# Vremea plopilor

de ȘERBAN LANESCU

Dacă România și românii au o șansă în istorie sau, mă rog, în Istorie – și cine-ar putea să afirme contrariul fără riscul de a fi lapidat cu pietre de caldarâm într-o sfântă mân(dr)ie patriotică?! – ei bine, atunci, taman într-ale culturii zisu-s-a c-ar trebui a ne căuta izbândirea ca, de altfel, și izbăvirea. După care, chiar zău – se-ntrebă *Mitică*, așa, la o bere –, da' cu cultura cum mai stăm? Cucu! Spre edificare, de citit și recitit, în *Ziua*, transcrierea declarației celui proaspăt uns să diriguiească *trebile* culturii. Pe lângă că, pare-se, mănjit în niscaiva matrapazlăcuri, oare ce diagnostic i s-ar putea pune? Afazie incipientă? (O dată în plus se dovedește imperios necesar examenul psihiatric al demnităților). Episodul a trecut însă destul de ușure. Adică nu chiar neobservat, da' nici nu s-a făcut prea mare valvă. Suntem vaccinați. Lumea e atât de sastisică că ce mai contează dacă ditamai ministrul, ba încă și-al culturii, e chiar mai rău decât agramat și-l obsedează plopii. Aducându-mi iarăși aminte de-o

vorbă a lui Mache: „La Dumnezeu și-n principate, toate se poate“ - Mache, parol, existând în carne și oase, da' nu spui cinei-i. Așadar, se profilează evoluția într-o vreme ce, în glumă, s-ar putea numi „a plopilor“, o vreme deocamdată anunțată doar de tiribombele ce zilnic explodează în mass-media și din „fumul“ cărora parcă s-au conturat oarece semnale. Și cum divinația în fumul tiribombelor este o îndeletnicire plăcută mult pe malurile Dâmboviței iată că nu pot rezista tentației, cu toată interdicția, la a mă dedulci într-ale politichiei.

Luând-o de sus în jos, în *high life* se poartă-n draci stamba și cravatele înflorate, fiind din ce în ce mai greu să deslușești între Putere și Opoziție. Demagogie, corupție, desconsiderarea oricărei noime. Generalizarea datului în stambă. Una peste alta, lucrătura „băieților“ se dovedește măiastră. Democrație? Pluralism? Partide? Parlament? Demagogie, jaf și haos.

Până la urmă tot o s-ajungă el *Mitică* să se burzuluiască: „C-așa, ce mama măsii, nu mai ține!“ Iar dacă stai și te-ntrebi din ce sau de unde se trage încrâncenarea – vezi, bunăoară scandalul „Apartamentul“, se vede treaba că în prăduiala de după „revoluție“ au rămas pe-afară forțe însemnate ce nu s-au lăsat și n-or să se lase cu una cu două. Iar recent am aflat și soluția: „realpolitik“! Joi 11 mai, a doua zi după ce poliția s-a dedat în București la o demonstrație deșănțată de violență, C.V. Tudor a lansat formula. La TVR, pe programul I, s-audă și să vază tot românul, la ceas de maximă audiență, în timpul recitalului susținut, quartetul roșu (la propriu și la figurat) al Puterii. **Realpolitik!** Și n-a fost doar o vorbă aruncată/scăpată, căci „tribunul“ a reluat-o, formula, într-un interviu publicat peste o zi sau două în *Cronica română*. Așa, ca să știm ce ne-așteaptă. Deci la „partida națională“ ni se pregătește o „realpolitik“ (politică bazată pe realismul forței) și, oricât ar părea de puțin probabil, nu este totuși

tocmai exclus ca, până la urmă, „băieții“ să încerce să se debaraseze și de PDSR. (Poate, nu de florile mărunții l-a atacat „King-Kong“ pe papașa Gherman). Ba încă se-adună nori negri chiar și de-asupra Cotrocenilor – atacul vadimului împotriva lui Dumitru Iliescu (general parcă) nu e de colo. Toate astea în timp ce prin Opoziție bănuie zurba. Întâmplător? Puțin probabil. Atâta doar că, har Domnului, nu-i așa, mai toată suflarea politichiei românești e strâns unită împotriva lu' 1201. C-or visa ei parlamentarii europeni federalizare – cum ne-a avertizat V. Gabrielescu –, da' cu noi (care noi?), dom'le, nu le merge! „Națiune, fii deșteaptă!“ Mai bine alături de Moscova decât să acceptăm 1201! Curat deșteaptă!

Da' inteligenția, mă rog frumos, inteligenția ce face? Tace? Nu tace, da' nici nu face. Sau face ce face, doar pentru-a trăi în liniște și pace. Are Statul sinecuri, în țară și peste hotare, pentru toate gusturile, *ambăturile* și orgoliile inteligenției, numa' cuminte să fie. Iar amărăștenii rabdă înjurând și persiflând. Și am ajuns astfel la miezul răului, al răului de tot rău: **tragedia trăită la mișto, eventual cu despicarea firului în paispe**. Libertățile, a presei și a cuvântului, se dovedesc un mijloc de stabilizare cât se poate de eficient. Iar când crește presiunea, mai un marș, mai o grevă. Căteii latră, caravana trece.



**Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul scriitorilor români***

Cine a citit volumul întâi al *Jurnalului* profesorului Mircea Zaciu a putut afla – cu mai multă sau mai puțină stupoare – câte ceva despre calvarul ideologico-birocratic – de neimaginat într-un sistem cultural normal – care a precedat apariția, în 1978, la Editura Științifică și Enciclopedică, a volumului *Scriitori români*, coordonat de către cei trei temerari literați clujeni. Sinistrele figuri de politruaci culturali ai vremurilor (era cât pe ce să scriu: **apuse**, dar revenirea unora dintre ei la cârma unui minister care se vrea al Culturii mă oprește să o fac!) stopaseră manuscrisul prezentei lucrări – mult amplificată față de micro-dicționarul din 1978 – pe motiv că ar fi depășit limitele impuse de formula dicționarului în general, reprezentând „o încercare de istorie a literaturii, incluzând micromonografiile de autori, aprecieri critice cu privire la opera acestora, la contribuția lor adusă la formarea, dezvoltarea și consolidarea patrimoniului literaturii române”, totul ducând (atenție la un „argument” care băntuie chiar și în perioada post – decembristă, căpătând, astăzi, sorți mai mari de izbândă!) la „un consum mare de hârtie”. Așa grăit-a atunci un șef (vă amintiți de Mihai Dulea?) al pigmeilor abderiți din soborul orwellian de kulturnici, drept care zațul lucrării a fost topit. A evidenția, astăzi, motivele reale care au stat la baza acestei decizii perfect anticulturale mi se pare superfluu.

Primul volum al *Dicționarului* cuprinde fișele a 693 de scriitori (literele A – C), următoarele volume (patru) înglobând 1500 de nume. Lăsând la o parte uriașul efort de documentare, trebuie evidențiată dificultatea noii ierarhizări valorice, eliberată azi de constrângeri administrative; eventualele erori (cumva inerente) vor depinde nu de umorile coordonatorilor și ale autorilor micromonografiilor, ci – bine ar fi să mă înșel! – de factorul timp, mai precis de distanța cam scurtă scursă din momentul în care privirea criticii s-a putut elibera de orice obstacol extraliterar. Ar mai fi, apoi, pericolul de a supralicita unele valori pe temeiul „revanșei” ideologice, dar probitatea autorilor acestei lucrări monumentale pare a exclude nedorita situație. (Editura **Fundației Culturale Române**, 22.000 lei).

**Mioara Cremene, *Poèmes en exil, Poeme în exil***

Exilul fizic al acestei sensibile poete a fost precedat de un exil interior **sui generis**, căci cum altfel ar putea fi definit refugiul doamnei Mioara Cremene în domeniul literaturii pentru copii? Stabilită în 1970 în Franța, doamna Mioara Cremene a continuat să scrie o poezie de calitate (să nu uităm că prestigioasa culegere „*Poetes no. I*” o va include în prezentarea celor mai valoroși poeți francezi contemporani), realizând și unele creații cinematografice stimabile. Volumul pe care îl semnalez grupează, în sistem bilingv, un ciclu de **Poeme în exil** (13 la număr), apărute la *Méridien Éditeur*, scrise direct în franțuzește și, apoi, transpuse în grai matern, precum și unele poeme apărute în țară, între 1958 – 1967, și tălmăcite în franceză; ciclul *Vie parisienne* (4 poeme) a fost scris, la Paris, în 1987. Excelente cele trei traduceri din Tudor Argezi (**Duhovnicească, Horă de băieți, Rada**) – o mică nedumerire din partea mea: de ce **Ecclesiast** pentru **Duhovnicească?** – și, în fine, o fidelă tălmăcire a câtorva fragmente din *Miorița*, însoțită de o notă în care se propune ipoteza derivării numelui de *Miorița* – prin transliterație - din grecescul **Moiră**.

Doamna Mioara Cremene revine în peisajul literar românesc cu un volum elegant la propriu și la figurat. (Editura **Gutenberg**, f.p.)

**Antonio Soler, *Noaptea***

Realizat ca o parabolă a condiției umane, microromanul contrapune **starea nocturnă** (suport terifiant al unei lumi potențial negative în eventualitatea somnolenței letargice a rațiunii) **stării diurne** (reazem dezirabil al lumii ca existență normală). Fajardo - simbol al nimicniciei umane, instrument al destinului orb, ghid pervers pe drumul spre anularea definitivă a speranței într-un viitor acceptabil, Anallia - semn animat al diurnului orientat spre înălțare, care va înfrânge acaparatoarea noapte doar cu prețul trădării și al anulării sinelui, în fine, Ghiuleaua, omul – ghiulea, purtător al vocii care aspiră spre lumea de dincolo de noapte, iată o triadă tragică, prin intermediul căreia este redimensionată tema literară a cercului. Romanul - distins cu premiul „Ateneo - Ciudad de Valladolid” pentru roman scurt, ediția 1986 – , o scriere filozofică înzestrată cu multiple conotații politice, avertizează asupra pericolului eșuării în mocirla nopții prin neglijarea cu efecte iremediabile a tot ceea ce aparține registrului diurn, frumosului, binelui, adevărului și, mai ales, dreptei cumpăniri.

**Noaptea** incită la o meditație majoră acum, într-un veac peste al cărui ultim suspin întunericul se instalează din ce în ce mai autoritar. (Editura **Grai și suflet – Cultura Națională**, 2000 lei)

**Florin Andrei Ionescu, *3.000.000.000.\$ cash***

Simpatică această scriere cu iz polițist. Ceaușescu și consoarta sa mult stimată și iubită și... vând unui leader al unei țări din Orientul Mijlociu (mai că nu se spune pe față că ar fi vorba de Irak!) rețeta bombeii cu neutroni, contra fabuloasei sume de 3.000.000.000 USD cash; toată tranzacția trebuie intermediată de ofițerul de securitate..., dar mă opresc, deoarece multe se pot povesti despre cărțile polițiste, în afară de... acțiune. Două hibe i se pot imputa scrierii domnului Florin Andrei Ionescu, bun cunosător al cadrului în care plasează acțiunea cărții, având în vedere faptul că a servit, sub comuniști, mulți ani interesele țării în Germania: prima, de ordin literar, și anume că avem în față o construcție cam fragilă, cam expeditivă, nu prea încheată, cu soluții extrem de neverosimile uneori (a se vedea salvarea din rahat – la propriu și la figurat – a eroului de către un **deus ex machina** cu fustă, nuri și bani), cu motivații psihologice rămase la nivelul crutei; a doua, să-i spun ideologică, ține de tendința evidentă de „sacralizare” a ofițerului de securitate „cu față umană”, de plasarea sa într-o lumină extrem de favorabilă, ba, uneori, există chiar și dorința de victimizare a acestuia. Evident, au existat și securiști de o bună factură umană, dar câți? Și, apoi, cu două, trei flori nu se poate face o primăvară; și, din nou, o instituție odioasă nu-și poate salva firma printr-un personaj literar pozitiv (sic!), pictat în maniera (hilariantă, dar și periculoasă prin capacitatea de intoxicare) a unui Pavel Coruț. Am remarcat, totuși, un „mesaj” interesant al cărții: marii financiari ai României de azi sunt, în majoritate, foștii securiști pe care Răsturnarea decembristă i-a surprins cu buzunarele doldora de „verzșori”. Știam și noi. În rest... (Editura **Universal Dalsi**, 3468 lei)

**ANTICARIAT**

**John Loke (sic!) *Câteva idei asupra educațiunii*, Imprimeriile „Independența”, București, 1920**

Dacă, la nivelul cunoașterii, gânditorii empirismului englez consideră fundamentală experiența sensibilă, la nivelul eticii și al moralei aceștia sunt preocupați de maniera în care oamenii își organizează viața comună în societate și, implicit, în stat. Legătura între empirism și simțul civic este, deci, evidentă. Spre deosebire de filosofii continentali, englezii vor trata despre virtuțile civice, evitând, în limita posibilului, referințele la absolut. (Absolutul s-ar opune adaptării, pe când viața în societate presupune consimțământul individului în procesul adaptării). Pe aceste câteva dintre coordonatele gândirii filozofice a lui John Locke se întemeiază și considerațiunile sale asupra educației morale și științifice, considerațiuni expuse pe larg în opusculul pe care îl prezint aici. Cititorul va întâlni mici comentarii despre **virtute, înțelepciune, bună purtare, știință**; nu trebuie să ne așteptăm la dezbateri savante, la teoretizări greu de descifrat, căci Locke accentuează mereu asupra practicării procesului educațional cu îndemnuri și exemplificări limpezi și concrete.

Toate sfaturile sale sunt desprinse din „observarea zilnică în cheștiunea educațiunii”, după cum John Locke însuși precizează în finalul lucrării.

Volumul este extrem de util pedagogului a zilele noastre; omul de litere va fi interesat de această scriere, deoarece **traducerea nu aparține altcuiva decât lui George Coșbuc** (Anticariatul nr. 4, Bd. I.C. Brătianu, 600 lei)

**top 5**

**Librăria Kretzulescu**

- Jacques Le Goff, **Intellectualii în Evul Mediu** (Meridiane, 1200 lei)
- Antonio Soler, **Noaptea**
- I.P. Culiianu, **Mircea Eliade** (Nemira, 4000 lei)

**Librăria Sadoveanu**

- Mircea Zaciu, **Jurnal, vol.2** (Dacia, 3468 lei)
- Dieter Schlesak, **Zile acasă** (Editura Fundației Culturale Române 7.500 lei)
- Vlad Zografii, **Omul Nou** (Albatros, 1300 lei)

**Librăria Eminescu**

- Antonio Soler, **Noaptea**
- Marian Papahagi, **Fragmente despre critică** (Dacia, 1950 lei)
- Cyril Collard, **Noptile sălbatice** (Noul Cinema, 3600 lei)

**Librăria Alfa**

- I.P. Culiianu, **Mircea Eliade**
- Mircea Zaciu, **Jurnal, vol. 2**
- L. – F. Céline, **Călătorie la capătul nopții** (Nemira, 6000 lei)

**Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr. 53**

- L. –F. Céline, **Călătorie la capătul nopții**
- Mircea Zaciu, **Jurnal, vol. 2**
- Antonio Soler, **Noaptea**

*Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.*



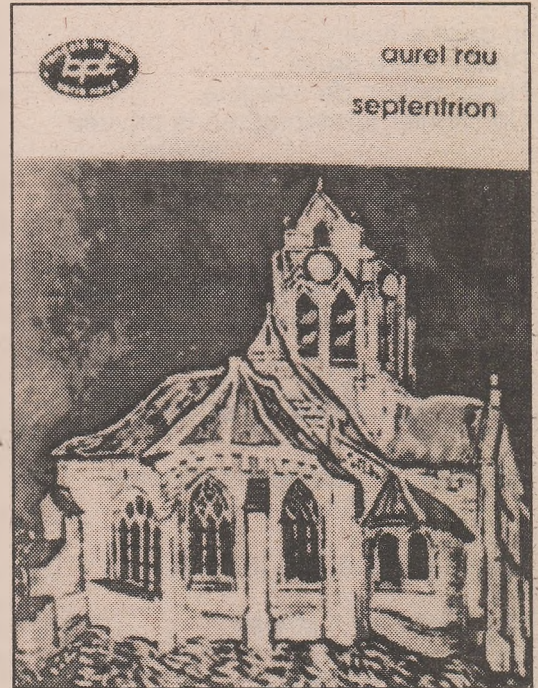
# Tehnica autoreprimării

Aurel Rău, *Septentrion*, Editura Minerva, B.P.T., 1994

de ROXANA SORESCU

saltul din fizic în meta-fizic. Metafora revelatorie – absentă din poemele lui Aurel Rău – este un pariu cu neantul, pe care acesta și-l interzice. Deși i-am citit poemele în momente sufletești diferite, n-aș putea spune dacă e aici un dat al sorții, o structură mentală fatală, ori rezultatul unei voințe crâncene și al unei discipline autoimpuse. Dar chiar această incertitudine în care poetul își lasă cititorul este o condiție a stării poetice.

Un poem de Aurel Rău constă de obicei în descrierea unui peisaj, a unui obiect ori a unei stări de spirit, reduse toate la câteva caracteristici esențiale, juxtapuse, cu un spațiu suficient de larg între ele pentru a lăsa să răzbată – din interstii – sugestia. Tehnica este a liniilor întrerupte, dintre care unele sunt mai îngroșate și altele mai estompate, ansamblul însă spunând mai mult despre desenator decât despre peisaj. Simplificarea, elipsa, sugestia – tehnicile poeziei moderne sunt concomitent și tehnici de îmblânzire a realului. Căci între poet și obiectul poemului, între cel ce semnifică și semnat, se instalează o tensiune care este generatoarea adevăratului lirism ce învâluie ca o aură poemul. Aș putea alege, cred, orice exemplu, din orice perioadă de creație, căci obiectele semnificate s-au schimbat, dar structura modelatoare a rămas: „Cu pomii seara ntreagă-n ploaia blândă./ Aceeași frunză – muma toți la pândă.// Un luciu fuge pe tulpini, din geamuri,/ Țin loc de muguri stropii-n vârf de ramuri.// Dar, verzi, doi câte doi, și tari, aeve./ S-au și ivit câțiva, împinși de seve.// În liliac. Burlanele surdine./ Pe el îl cântă, doar pe el, vezi-bine“. (Liliac) Se întâmplă că peisajele sunt, firește, mai frecvent autohtone decât exotice (deși Aurel Rău este unul dintre cei ce au străbătut mapamondul nu numai cu gândul), dar faptul nu-l situează pe poet printre neo-tradiționaliști, cum afirmă d-l Dumitru Micu în prefață. (Prefață de altfel excelentă pentru stabilirea posibilităților analogii dintre universul poetic al lui Aurel Rău și cele ale poezilor „Gândirii“, Maniu și Pillat îndeosebi). Din lumea spirituală a creatorului modern lipsește presimțirea transcendentului, peisajul său e ne-mântuit, de aici și starea de ne-împăcare, de încordare fundamentală și irezolvabilă care îi roade din interior poemele. Unde era, la Pillat și Maniu, melancolie și fior, la Aurel Rău e încrâncenare, pândă, refuz al mântuirii. Starea de spirit care învâluie peisajul este a unui modern care nu s-a putut încă elibera în starea de mit, nu a celui care re trăiește mitul în întâmplarea cotidiană. Obiectul inspirației și tehnicile pot fi asemănătoare – viața spirituală și vocația sufletească aparțin altui univers. Este izbitor, cred, felul în care se aseamănă revista „Steaua“, pe care Aurel Rău o conduce din 1959, cu universul poeziei sale – conținut îndrăzneț, modern, adesea nonconformist, într-o prezentare elegantă și rafinată, turnând



aurel rău  
septentrion

în tipare intrate de mult în conștiința publică atitudini ale altei generații literare. Grafic, „Steaua“ a moștenit multe de la „Gândirea“, dar în substanța ei nu a continuat-o niciodată.

Dacă ar fi să-l situez pe poetul acesta legat atât de evident de inima Transilvaniei într-o familie spirituală, cea a poezilor orientali mi s-ar părea mai primitoare. Iar cele mai reușite poeme ale sale, chiar atunci când nu sunt rezultatul voinței de a crea în stil oriental, tot spre acesta tind. Descrierea devine procedeu de simbolizare, iar metafora procedeu de mascare a efuziunii lirice. Pot exemplifica deschizând cartea aproape la întâmplare, dar aleg două poeme care mi se par a ilustra cele două mari tendințe fundamentale ale liricii lui Aurel Rău: cel dintâi este o personificare alegorică a unei figuri moștenite din tradiția culturală, așezată în centrul unui cosmos antropomorfizat, figură căreia i se atribuie o trăire tragică exprimată în trei scurte, succinte, reținute replici. Aș numi procedeu acesta al lirismului indirect: „Ce greu să-mi duc capul pe umeri./ Și ce șansă// Universul în forma unui craniu/ omenesc/ plin de stele.// Cât a plâns inima mea sub povară./ Dar s-a supus.//“ (Atlas)

Cel de al doilea poem notează o tradiție autohtonă, un „Vechi joc de copii din munți“, tradiție pe care scriitorul refuză s-o comenteze liric, dar căreia îi dă dimensiuni de stare cosmică, sub semnul unei tragedii fără speranță. Procedeu acesta l-aș numi al lirismului obiectivat. Ca și precedentul, este un mod de a evita expunerea de sine:

„– Cimil, cimil, moartea mi-e soră./ – Unde ai dat de ea?/ – Pe-un drum nebatut./ Avea ochi de iezer și mâini de lut./ – Avea bot de leu./ Mânca dintr-un blid cu Dumnezeu./ – Mergea și venea./ Zicea că ne schimbă pe toți în stea.“



**T**răsăturile caracteristice ale poeziei lui Aurel Rău, evidente acum când poetul și-a tipărit o selecție din poemele publicate din 1956 și până astăzi, (*Septentrion*, Editura Minerva, B.P.T., 1994, cu o prefață de Dumitru Micu), sunt capacitatea de a interzice emoției să se desfășoare în expresii retorice, precum și voința, sprijinită deseori și pe știința, de a concentra presiunea sentimentală într-un spațiu restrâns, nepermițându-i să izbucnească niciodată, ci numai să trimită în afară fiuoare de cuvinte care să dea semn de fierberea din adâncuri. Cum epocile pe care le-a traversat poetul numai prin refuzul retoricii nu se caracterizau, fiind, dimpotrivă, vremi de strigăt entuziast ori de luxurianță metaforică, Aurel Rău a putut face figura unui singuratic, dacă nu vrem să interpretăm fermitatea în discreție drept non-conformism. Poezia sa nu a fost niciodată concepută pentru mulțimi și nici n-a fost, cred, răspândită în mase. Este un tip de poezie ce se adresează unui public restrâns, capabil să perceapă și să aprecieze ceea ce rămâne nerostit, dincolo de semn și de cuvânt, un public educat pentru lectura de poezie și familiarizat cu tehnicile de evitare a retorismului, a căror tradiție – reală totuși – este mult mai puțin cultivată decât tradiția occidentală. Este nevoie de stimularea unui rafinament al percepției liniilor simple și sugestive, de descoperirea simbolului ascuns în forme cotidiene, ca și de o pudoare a etalării prea evidente a eu-lui, care preferă să se lase mascat de generalitatea trăirilor – toate trăsături definitorii atât ale artei europene moderne (de la sculptură la pictură și poezie), cât și ale artei orientale tradiționale (mai cunoscute în spațiul nostru fiind poezia veche chineză și hai ku-ul japonez). Sunt caracteristicile unei forme foarte tinere, aurorale, de început al umanității, sau ale unei arte foarte bătrâne, simplificate, șlefuite în îndelungă întrebuițare. În cele mai reușite producții ale sale, de la începutul vieții și al carierei poetice, până astăzi, Aurel Rău s-a situat în această din urmă categorie. Este, desigur, o alegere dictată de temperament, dar și de vârsta în care se situează omul, cu sau fără voia lui, de la nașterea la moarte. Poetul acesta s-a născut, ca poet, la vârsta cumpenei între maturitate și bătrânețe și a avut instinctul să aleagă acele mijloace de expresie care s-au potrivit vârstei sale sufletești. Și singurul reproș ce i se poate face este că, bine strunit, supravegheat și discret cum se manifestă, nu-și permite măcar odată să scape frâul și să riște ridicolul patetismului. Riscul acesta conține uneori în sine și o răsplată: înlesnește



# horst samson

## Poem pluvial pentru Edda

În gazete fluieră vântul.  
Printre litere grase  
Ne apropiem de margine.  
Un șifonier turmentat mână privirea  
alături.

Fotografii,  
Patul nostru,  
Copilul nostru.  
Țara plutește de-aici, îți spun,  
Și pe maldărul de bancnote  
Prietenii vâslesc înspre Vest.

## Și dacă vrei, uită

Vândută-i banda de magnetofon  
Zei au fost dăruți  
Și în vise țara  
Rămâne o spărtură adâncă.

Poate că n-ar fi stricat  
Să ne spânzure,  
Încă nu-i prea târziu.  
Lasă-mi gura

Lipită de-a ta  
Să ne-mpletim asemenea  
Plantelor pururea verzi.

Îți aud inima țipând  
Până-n rădăcini, te țin puternic  
În brațe, dansăm.

Citat din poezia *Cântec funebru* de Christina  
Rosetti (1830 - 1894)

## Complicitate

În amintirea lui Paul Celan

Ard în grădini  
Ultimele pere. Dumnezeu despoaie  
pomii  
De jur-împrejur. Moartea, spune  
Tolstoi

E pe ducă. Și noi ne reîntoarcem  
Acasă, în pământ străin, meșterim  
Prudenților daruri. Ziua de Apoi

Rămâne o obsesie, un umăr  
Rece al serii. Liniștea ne izbește

Obrajii în fața abisului cuvintelor

Cu care eu tocmai găisem.

„Poeziile, și acestea-s daruri - daruri pentru  
prudenți. Daruri purtând destinul”. (Paul Celan -  
scrisoare din 18 mai 1960, către Hana Bendar).

## Lemurii

Insula și-a pierdut

Memoria. Ard zilele  
Împrejurul căpătâniei

Macului roșu. Subiectele le tâlcuiesc  
Moartea: noi suntem schimbați!  
Și se prăvale-n



Răzor. Ei nu știu  
Cele ce urmează, ei nu știu

Cum se sfârșește.

## Apărarea copacilor (Sus arată precum filosofii iar jos sunt chelneri).

Iarna cade tăcută

Deasupra-le. Răbdurii ca asinii  
Ei poartă

Povara zăpezii.  
Nu scot o vorbă,

Se țin compacti.

## Exil

Țara străină gonește prin minte, haosul  
între două graiuri.  
Pe firul încordat. Încotro vrei s-o iei?

La  
Cine? Punct după punct îndreptat  
În locul geometric  
Al morții. Un fragment vorbitor,  
Un trup,  
O înșelătoare unealtă-a iubirii, restul  
Unei boli,  
Umbre monarhice. Sunt marile  
încălțări

Ale nopții, în care  
Noi ne strecurăm pe ochi osteniți,  
Gânduri de fabricant  
Al unei țări străine, ce-i acasă  
În lucrurile toate...

## Cer alb cu mâini răcoroase

Cu puțin înaintea râului licărul  
Sare de pe șine. Granița luminează!  
Creierii

Zvâcnesc puternic, în urmă  
Gonește pasărea-magnet. E viteza

Mortii, care te cuprinde-n patul  
Scârțâitor. În fața sârmei ghimpate-i  
zăpadă,

Domnește liniște de cinema: Cerul a'  
Cu mâinile răcoroase. Ghițața îți suportă

O noapte întreagă pașii. Dar cocoșu-i  
Încordat, va cânta în urmă-ți pe limba lui,

Întrucât aici nimeni nu va sări nepedepsit  
Din trenul în mers. Te vei trezi și vei  
sângera!

## Uciagașii scaunului

Cei careucid scaunul  
Sălășluiesc în nori nesățioși  
Prin mulțimea fulgilor de zăpadă.  
Se zbenguie la marginea  
Buzelor,  
Se joacă cu vietățile  
Din vântul tăios  
Între știri și execuții  
Le ticăie pulsul.  
Ei adulmecă moartea și  
N-au odihnă până ce  
Rumegușul nu picură  
Din venele lemnului.

În românește de Petre Stoica





# Perspectiva Geo-centrică

de VASILE SPIRIDON

„poetizării“; antipoezia sa (redundanțe verbale, prozaism, sarcasm, tezisme morale și banalități sentimentale voite) pune fundamentele unei noi poetici din rămășițele acelor poetici uzate estetic („Voi inventa toate lucrurile de la început“). Folosind cu acuratețe inflexiunile „cuvintelor tribului“, autorul **Libertății de a trage cu pușca** distruge caligrafia lirică încetățenită; stările de grație „inefabile“ și sublimitățile afective sunt ponderate sub presiunea rațiunii și de aderența la real.

Simplitatea și rafinamentul, cerebralitatea și vigoarea contrazic de fapt arborata antipoezie și demonstrează că în spatele încărcăturii ludice insolite se află o atitudine estetică și ideatică bine articulată. Atunci când autorul se lasă furat de divagații filosofice și estetice, aceasta se datorează intenției de a revigora forma clasică a speciilor oratorice și didactice, așa cum se întâmplă, de pildă, în vastele poeme **Doar așa să alergi și Câinele de lângă pod**. Ironistul și fantezistul coexistă cu sentimentalul „singur-lună“ aflat sub controlul inteligenței critice. Există o osmoză între spiritul critic și aspirația plenitudinară afirmativă; spiritul critic menține constantă îndoiala carteziană și nu se degradează în nihilism, iar efuziunile nu se văd propulsate de accese hedoniste. Poetul are un „proiect de secularizare a averilor sentimentale“ și crede în posibilitatea de redactare a unor lucrări „la ora de «Istoria rotunjimii Pământului» ori de «Anatomia înțelepciunii»“.

Căutătorul de certitudini surprinde în lumea materiei palpabile esențialul, dar își aruncă privirea și dincolo de teritoriul scolastic al lucrurilor. „Aduceți-vă aminte mereu, spuneți mereu: «deschide fereastra!»/ Altminteri./ zborul gândurilor va păstra în veci/ geometria strâmtă a odăii, tusea scurtă./ astmatică, a caietului cu amintiri./ unghiul închis, cu trei dimensiuni./ în care atât de bine se potrivește/ pânzele pânjenilor... “ (Aș putea să arăt cum crește iarba). Se știe din **Aventura în cer** cum vajnicul rebel demitizează și caricaturizează imaginea măreției cosmice și a armoniei divine, preferând căutării de certitudini abstracte impalpabile demistica siguranță a existenței propriului pat pe patru picioare („foarte cert și orizontal“) și a hranei indispensabile („pâinea mi s-a părut întotdeauna o nobilă certitudine mare“). Poetului îi scapă exclamația „Certitudini, Doamne, ce bine e să ai certitudini! –/ în stomac, în cerul gurii, în vârful unghiilor, în așternut!...“ (Despre certitudini). Implantarea în real, în obișnuitul cotidian („zilnicitate“), lipsit de încrâncenările thanatice („Cineva hotărâse demult/că oamenii au voie să moară.../ Moarte frumoasă, nemuritoare, moarte bună./ moarte obscură, moarte grea, plină/ de înțelesuri și întoarceri...“ – Iubire), asigură organicitatea viziunii, în ciuda schimbărilor fanteziste de accent și tonalitate, de registru interogativ în privința condiției umane și mundane.

Întâmplarea tragică a lui Arhimede (văzut în ipostaza ludică a cercetării savante și bătut de poet prietenește pe umăr) devine pretext pentru un elogiu adus strădaniilor lucide de armonie și desăvârșire. Nevoia de certitudini devine nevoie de cercuri; punct de sprijin gnoseologic, cercul ar sugera aspirația spre „rotunda desăvârșire“, spre „centrul limpede al lucrurilor“, nostalgia spațiului

finit, dar și impuls pentru viitoare prospectări „concentrice“. Această figură geometrică în dispunere plană îi dă poetului mai multe certitudini despre real decât sfera, de pildă, a cărei suprafață de contact cu exteriorul este prea mare și stârnește un sentiment de nesiguranță în privința stabilității acestor „semne fugare“. Reversul ironic îl aflăm în pretenția negustorească potrivit căreia cercurile trebuie să fie, asemenea Pământului, turtite la capete sau să ia forma capului pătrat. Poeziei „metafizice“, care dezumanizează prin abstractizare, Geo Dumitrescu îi opune o poezie făcută „din alte lucruri“, ale vieții imediate, trăită de omul comun. O turnură etică a ideilor în acțiune susține un program de ameliorare a condiției umane, de toleranță reciprocă a datelor mediate ale conștiinței cu acelea i-mediate ale sensibilității: reflecție, cumpătare practică, bun-simț, pe de o parte, spontaneitate, dragoste, prietenie, pe de altă parte. În erotică, veritabilă „dragoste-colivie“, solemnitatea este coborâtă la nivelul prozaismului de scepticismul iremediabil. Se înfruntă, în iubiri succesive, adorația și respingerea, ascetismul și exacerbarea simțurilor, sentimentul de satisfacție și regretul, înălțările și căderile, dar echilibrul este redobândit în neașteptatul ciclu „Furtună în Marea Serenității“, considerat de către unii critici o adevărată **vară de noiembrie**. Avatarurile iubirilor devin puncte de reper după care se orientează ființa atunci când își pune întrebările cruciale, iar femeia concretă se topește și își pierde contururile („... ostenit, sub grele cenuși/ te ascult arzând departe mereu“). Trupul iubitei, armonios și fremătător, este asemuit unui instrument muzical: „Cutie frumoasă de lemn./ felină cutie cu grumaz arcut, subțire./ și cu coapse rotunde!...// Ah, buimac, Dumnezeu să mă ierte./ înfrigorat și nătâng./ am iubit un violoncel!...“ (Violoncel)

Idolul este coborât de pe soclul romantic fără mișcări violente, pentru că autorul încă mai crede în puterea femininității de a modela manifestările ascunse ale Firii și ordinea estetică a lumii după chipul și asemănarea ei. „Am să-ți aduc apoi corcodușul, laleaua, să-i înveți să înflorească/ iubindu-se prin nevăzute fire de pulbere./ Și stâncă oarbă, de marmoră./ și-o voi aduce - învaț-o tu/ taina tulburătoare / a rotunjimilor albe, trandafirii// Am să-ți aduc deopotrivă / lacul verzui de sub munte / să-l înveți tăcerile rodnice, adânci./ în care argintiu sângerează / făgăduite revelații, cântece, ori întrebări./ să-l înveți să lucească, să cânte sub lună / liniștii, pur, adânc, ca ochii tăi...// Tu vei fi școala frumuseții și a iubirii./ prin tine, bucuriile lumii le voi spori // voi, minuni și averi ale firii./ să fiți cumiști, să fiți silitoare!...“ (Școala frumuseții).

Dornică să pună în acord, într-o manieră insolită, extremele naturii umane și să perceapă „aritmetica sentimentală“ a coincidenței ideale a contrariilor lumii, claviatura complexă de procedee a lui Geo Dumitrescu solicită în mod egal virtuțile lucidității și ale sensibilității, tendința spre unitate și elevație spirituală trădează nevoia de comunicare și solidaritate umană. Principalele trăsături ale poeziei românești contemporane se regăsesc, fără incompatibilități structurale, în opera lui Geo Dumitrescu: sentimentală și cerebrală, patetică și ironică, discursivă și apoftegmatică, lirică și caustică, parodică și serioasă, familiară și sentențioasă. Este și motivul pentru care, dintre congenerii săi, Geo Dumitrescu are – declarat sau nu – cei mai mulți urmași literari.

În pofida ținutei teribiliste, Geo Dumitrescu nu poate fi declarat drept un exclusivist față de modalități și tendințe literare diverse (exceptând platul simț comun și formalismul ust al anumitor orientări), întrucât opera sa etalează multiple disponibilități, într-o gamă variată de nuanțe, greu de prins într-o singură formulă (lucidă, gravă, ironică, narativă, ludică, parodică ș.a.). Elaborarea impulsurilor imaginative și a spontaneităților discursive sunt departe de ieșirile necontrolate ale avangardiștilor. Geo Dumitrescu și-a confecționat, încă din cunoscutul **Portret**, o alură de tânăr dezinhbat, cârtitor, antisentimental și cinic, aflat în război cu toată lumea. „Crâncen măcel voi aduce, urgie./ printre măștile vechi, surăzătoare./ idolii albaștri și galbeni și mov/ foșnitoare mătășuri, mucavale boite./ fantome albe, portocalii./ crunt voi reteza în dreapta și-n stânga/ capete ușoare de gumă bălțată, de hârtie./ capete dure de tuci și de lemn zugrăvit./ fragile globuri mincinos poleite/ sânge, sânge pestriț/ va curge în juru-mi/ urcând în valuri de culori strigătoare“ (Atac de noapte).

Dar agresivitatea sa este specifică marilor timizi care își apără „образul rumen al amintirii“, trăirile și zona de demnitate lăuntrică. „Ah, sărac mint, puțină mi-a fost partea./ averi n-am strâns, priceput și fără prevedere –/ n-am strâns decât bunuri întoarse din drum./ neștiute miresme amare / ca florile stranii, nevăzute, ale nukului.// Sărac sunt, ca arborele din pădure –/ doar umbră dau și veștede frunze/ și-un braț de lemne albe, uscate...“ (Daruri). Aparenta superficialitate („Liceeanul cu coșuri și elanuri pesimiste/ se uita la cer și concepea cine știe ce poezie banală“ – **Dramă în parc**) ascunde un fond serios, echilibrat, cu respect pentru stabilitatea valorilor de orice fel (mărturie stă amplul poem **Treptele iertării**), care nu agreează bravada de paradă și motif.

Poza extravagantă este mai curând o libertate formală reconfortantă pe care și-o îngăduie spiritul creator față de ostentația problematică din anumite soiuri de poezie. „Și eu ziceam dacă, și tu spuneai poate./ și el zicea cât de cât. Și-apoi/ a mai zis cineva ceva, un cuvânt tremurat./ ori un cuvânt obligatoriu./ mâine, ori pâine, sau așa ceva...//...// «trebuie să stăm la o distanță egală/ de lucruri, de nu și de da» –/ și eu ziceam oare, și tu spuneai însă/ și el zicea una-alta, și vorbele/ sembrânceau unele pe altele./ și ardeau enorme iluzii și gânduri mănoase//...// Și eu spuneam totuși, și tu spuneai parcă./ și mai căzu un cuvânt tremurat, ori/ un cuvânt de taină, îndoială, sau așa ceva...//...// Dar eu spun mereu totuși, și pe tine/ veșnic te-aud zicând poate./ și el zice întruna oare...“ (Dar eu spun mereu). Cel care își propune să rezolve „problema spinoasă a nopților“ respinge inflația de metafore și racilele



# gabriela negreanu

## SYMPOZION

**M**inciuni convenționale, își spuse ea și-i veni să adauge: „și se sperie la auzul propriei sale voci“, eventual și: „dar se mulțumi că chicotească scurt, cu ochii lucind de autoironie și o grimasă neascunsă într-unul din colțurile buzelor, – pe care nimeni dintre cei de față nu avea s-o remarce ori s-o coteze drept neavenită ori să-și fixeze pentru o clipă atenția asupra ei, cât să se lămurească dacă acea grimasă ori acea chicoteală își puteau avea locul și rostul lor neutru (neutralizat) în spuma expresiilor faciale conjugate ale...“. Materie a vorbelor, se putea continua așa oricât.

– Te rog să fii prezentă! auzi ea deodată vocea violentă a lui Ygrec, nu numai violentă, adică iritată și agresivă și dură, dar cu o forțare dușmănoasă și nelalocul ei, adică „nejustificată în nici un fel nici de raporturile lor, nici de totala ei insignifianță în ...“. Ea, concretă, în mijlocul grupului. Nu neapărat și prezentă. Ceva din ea observând-o și observându-i pe ceilalți dinafară, ca pe niște personaje:

„Te rrooog!...“ simți ea în ureche buzele calde și groase ale cuiva și atunci ridică ochii, în dreapta ei Cătă o fixa cu o privire controlat-contagioasă, controlat-fierbinte. Se lăsase o tăcere ca la gestul unui regizor, așa, o tăcere condescendentă, vag amabilă, o tăcere a aerului, a privirilor, a pozițiilor devenite brusc statice și ea se trezi zâmbind amuzată, doar Ygrec trona în picioare, peste statura lui rotundă se ghicea toga vreunui împărat roman, brațul lui drept întins porunca cupe-cu otravă, pe chipu-i congestionat privirile fixe, ieșite din orbite, păreau deja să conțină sentința.

**Minciuni convenționale**, își spuse ea și se auzi chicotind, „sunetele îi ieșiseră fals din gâtlee, în orice caz deplasat și ea continuă să chicotească pentru a înțelege ce anume în sunetele acelea neplăcute și false putea să-i stârnească și să-i întrețină amuzamentul“, în vreme ce ultimul venit își încerca chitara iar soția poetului străin se lăsase în coate pe speteaza scaunului și-și întinsese picioarele și gâtul într-un rânjet gata de audiție. Aceleași grupuri sonore îi treceau pe lângă urechi și-și dădu seama cu resemnare că chicotește în continuare, un personaj străin, „era într-adevăr deplasată dar ce să-i faci, ca la teatru“, seriozitatea poetului străin întrecea limita hazului și scormonea de undeva ceva amenințător, dătător de groază, în orice caz era dincolo de puterea ei de reprezentare, cu mustățile acelea haiducești lăsate pe oală, cu ochii aceia inexpressivi, negri și atât, cu aerul acela de mălai-mare dincolo de care parcă trăgea o armă automată, lângă soția lui zâmbitoare ca un manechin, – și atunci nu mai rezistă, izbucni în hohote, ascunzându-și fața în palme, cu capul pe genunchi, simțind privirile contrariate în umerii scuturându-se de râs, „morga lor... când toți cei de față cunosc pasiunea lui meridională pentru Sirena... lirismul apariției lor de mână în public... cu vânătăi și zgârieturi reciproce a căror proveniență îl intriga pe Ygrec... și el, «marele lui prieten», înainte de asta iubitul Sirenei...“, umerii încă i se zguduiau, „isterie“. Privirile scormonitoare păreau a vedea tot ce se petrece în capul ei. Acordurile chitarei se organizară într-o melodie, „și totuși se spune că e un mare poet...“



acel poet străin“, brusc își simți buzele lăsându-i-se a plâns, „mina plângărească a lui Ygrec... alcoolism“, îi fulgeră prin minte, își ridică cu mare grijă capul de pe genunchi, Ygrec era însă în aceeași poziție, soția, poetul... era ca într-un teatru de marionete cu ceva atât de imprecizabil înspăimântător încât îi zâmbi lui Ygrec, acesta își retrase una din cupele de otravă și repetă, cu vocea ceva mai joasă dar pe același ton: **Te rog să fii prezentă!**

..., Prezentă, adică nu în dezacord, adică nu în acord, ci cu ochii cășcați a extaz, a beatitudine, cu urechile destupate pentru a primi pe deplin binecuvântarea vorbelor lor sacrosancte, otrava lor distilată, cu buzele pecetluite într-un surâs feminin și plin de grație, totul și toate într-o atitudine de neprecupețită ofertă: înclină capul a supunere.

Claudia, cu aerul ei grațios, cu mâinile ei împreunate grațios, cu zâmbetul ei grațios de gheișă se ridică și umplu paharele cu vodcă, apoi, la fel de grațios, goli masa de sticle. Stătea alături de Ygrec, care din când în când o trăgea înspre el, îi arăta cu degetul obrazul – „Pup!“ – și Claudia se executa de fiecare dată cu emoție, grandios și prelung.

Se făcuse a seară, și dintr-o dată lampa lumină în tavan roșie, alungindu-se. Umbrele ei deformată chipurile celor adunați în jurul mesei. Îi vedea subțindu-se prin sticla paharului, micșorându-se într-o paloare îndepărtată și hieratică.

– S-o dezvățăm de realitate pe această domnișoară: i se păru ei că aude din nou vocea lui Ygrec, iar ceilalți zâmbiră amabil.

Zâmbi și ea.

În dreapta, Cătă, ușor înclinat peste umărul ei, îi tot șoptea fierbinte ceva la ureche. Ea dădea din când în când din cap. O cuprinsese o amețelă rea. Îi șopti că ar vrea să plece. „Mai așteptăm puțin“. Ceva din tonul lui Cătă o făcu

să-l privească o clipă atent și cu mirare. Apoi îndrăzni: **Îi ești prieten, nu?** (Cătă păru să nu înțeleagă.) Așa am auzit, că-i ești prieten. (Mișcare din umeri, adică: Și?) Atunci, de ce?... (De ce, ce?) De ce nu faci ceva?!...

Ridicase vocea, și-o auzi întoarsă înapoi de obstacolul celorlalți. Simți din nou privirea lui Ygrec.

– Stimată doamnă...

Vocea pictorului, venită din stânga. Era stranie formula de politețe în aerul încăperii, cum straniu i se părea fireșcul chipului său, poziția, gesturile, politicoase și firești, ca și cum totul în jurul lui ar fi fost normal. Sau era?! Înțelese că-i punea niște întrebări, politicoase, interesante, convenționale. Conversație d' circumstanță. Dădu din umeri umilită, „nu se rezolvă nimic“.

Văzu gestul grațios al Claudiei, care-i umplea din nou paharul lui Ygrec. În fața ei, de cealaltă parte a mesei, un chip pe care nu-l observase.

– Cutare? Îmi pare bine să vă cunosc, voi ea să zâmbească dezinvolt, întinzând paharul a „noroc“. Vocea îi ieșise stridentă.

– Nu, nu sunt Cutare, – și-n privirile lui văzu un licăr neascuns de amuzament și ironie.

– Voiam să vă spun că vă felicit pentru... Titlurile acelea din ultima Dv. carte îmi par...

– Dar v-am spus că nu sunt Cutare, – izbucni el într-un râs batjocoritor.

„Trebuie să plec“, își zise, cuprinsă de panică. Se aplecă din nou către Cătă. „Te rog...“. Acesta îi făcu un semn liniștitor (Mai așteaptă).

În aerul roșiatic se rostogoleau acordurile chitarei, prelungi, indecise.

Poetul străin se ridicase și, cu brațul pe sus, recita poezii într-o limbă străină. Din când în când cei din jur își întrerupeau conversația și strigau „bravo“. Ea se auzi râzând fără rușine.

– Liniște!... urlă cineva. Marele Ygrec vrea muzică!

Se făcu liniște. Chipurile căzură în transă. Ygrec, în picioare, cu ochii ficși, clătinându-se, rosti, articulând cu greu cuvintele:

– Minunatul și dragul nostru prieten și coleg va cânta un cântec în onoarea... celei mai dragi mie... pe veci pierdută...

Izbucni în hohote. Obrăjii îi cădeau, colțurile buzelor i se lăsau în jos, buza inferioară dezgolea gingiile știrbe, Cătă se repezi și-l așeză, grijuliu, pe scaun. Cum ea se trezi zâmbind, cineva îi făcu un semn muștrător. „O.K.“, răspunse ea din priviri.

Melodia se rostogolea suav și patetic. Vocea pură a cântărețului îngâna versuri demult trecute prin surdina timpului. Prin tăcerea de circumstanță a auditoriului chipul lui Ygrec se acoperise cu cenușă.

– Ce frumos, suspină Claudia.

– Minunat, excepțional! aplaudă neCutare.

– Ce trist, susură senzual Cătă în urechea ei dreaptă.

Stătea ca pe ghimpi. Se uitase pe furis la ceas, era aici de ore și ore. Desigur, n-o rugase nimeni să rămână, iar faptul că în cealaltă lume tot nu avea nimic special de făcut nu era o scuză. Simțea atât de imperios nevoia să se ridice, să iasă fără nici o explicație, afară, la aer, să se



convingă că mai există un afară și un alt aer și deodată, când vru să-și ridice brațul, văzu că brațul nu i se mai mișcă, voi să-și întoarcă trunchiul spre dreapta dar îi înțepeniseră și mijlocul și gâtul, vru să deschidă gura să strige dar maxilarele rămăseră înțeleștate, ca după administrarea unei otrăvi, era toată împăclită, înclieată într-o coajă străină. Prin fața ochilor începu să-i joace o pânză verzuie, iar dincolo de ea, legănându-se, capul unei vipere. Se zbătea, se zvârcolea în acea coajă străină dar mușchii nu i se clinteau, doar privirile și le simți bombate de groază. Sub lumina roșiatică a lămpii chipurile mesenilor își alternau reflexele halucinante. Ochii lui Ygrec o priveau fix. Fruntea i se făcu de gheață, simți că, sub apăsarea primejdiei, privirile ei își redobândesc siguranța și limpezimea. Un gând cu o precizie de brici, ca a fiarei în salt, – și simți că învinsese hipnoza. Cătă se ridicase, pornind spre ușă, șoptea câte unuia ceva la ureche, ajunse, întredeschise ușa și o privi.

Ygrec se legăna de pe un picior pe altul, masiv, fumuriu. Un fum de culoarea cauciucului, într-un abur verzui. Simți din nou ceafa înclieștându-i-se.

Ea nu apuca să sară de pe scaun că se trezea izbită de perete, n-apuca să-și simtă trăsăturile dezmorțindu-i-se că vedea deasupra ei un chip, treaz și concentrat, o siluetă alungindu-se, niște brațe împingând-o cu forță pe scaun și o voce ciudată, de o răceală impecabilă, rosti apăsător: Nu pleci nicăieri! Locul dumitale este aici, – apoi în jurul ei rumoarea reîncepu, nimeni nu mai părea s-o bage în seamă, însuși Cătă stătea docil sub brațul greu al lui Ygrec, n-avea nimic de făcut decât să șadă pe locul ei, nimeni nu-i mai spusese vreodată, cu vocea aceea, nu pleci nicăieri, acolo este locul dumitale, locul dumitale este aici. La urma urmelor n-avea nici o vină, cineva decisese în locul ei, era absolută, în lumina aceea roșiatică plânsul veni ca o eliberare. Fețele celorlalți se însuflețiseră, ghitaristul reluă „C-așa beu omii buni“, totul e să-ți găsești libertatea, plângea ea în hohote, ținută pe scaun, libertatea, plângea ea zgomotos, din răspuțeri, i se păru că cineva o atinge dezgustat pe umeri, „Las-o să plângă, are pentru ce să plângă“, apoi o imensă gălăgie, pahare și sticle sparte, vome și icnituri, râgâieli și apoi din nou, excitată, răgușită, uluită de ea însăși, vocea lui Ygrec: „Dionisos! Dionisos! Eu nu sunt Pitagora, ultimul nume al meu este Futagora!...“, – și răsetele dezlănțuite, clătănând din temelii pereții încăperii, lumina balansându-se, apoi izbindu-se ca un pendul de tavan, într-o parte și alta...“ Tot în dans balans balant/



**Pân' la urmă face cranț/ coaja ceea ca o nucă/Tot pe vine, tot pe ducă...“**, își aminti.

„Acesta-i poetul care ar fi făcut cinste grecilor“, îi trecură apoi prin minte vorbele cuiva, în fond de la greci la romani și apoi la neolatini nu e mult, un pic de cultură, ceva gladiatori și panae et circenses, ceva ghirlande și fiorrituri și apoi dogmele și interpretarea și recitarea și decadența lor. „Ce faci, plângi?“ – stătea cu capul pe genunchi și hohotea molcom, între timp coatele i se lăsau pe spătarul scaunului, umerii i se îndreptau, ochii surâdeau, obscuritatea se adâncise doar cu o nuanță, aerul se făcuse doar cu o idee mai roșu, într-o mai veselă morbidețe, podeaua era acoperită cu oase și cupe de bronz aurit și resturi și cuvinte de la o cină care încă nu se consumase, sticlele se rostogoleau de la un sarcofag la altul, foștii

comeseni stăteau întinși, rezemați într-un cot, cu buzele și obrajii lucind de grăsime și ochii sticloși, mai sunt două decenii până la anul două mii, rachetele lansează mesajele solidarității umane în spațiu, zâmbetul i se ștergea în straturi de păclă, războiul din Vietnam a încetat, războiul din Vietnam a reînceput, ghitaristul psalmodia o melodie romantică și tristă, s-au transmis primele fotografii de pe cel mai apropiat satelit al lui Jupiter, ale cărui fulgere se văd de la milioane de kilometri în spațiu, – cândva, la un Sympozion, roabele, sublimatele roabe, despletite, îngenunchiau în fața sarcofagului unui poet, mângâindu-i în neștire tălpile paralizate și încenușatul obraz.

(1978)

## constantin ardeleanu

# FLODOIR DE BUJUMBURA

**C**oborând din cursa de Sabena, Tiberiu își abandona valiza doldora de conserve, destinate salvării diurnei de 8 dolari pe zi, în mâinile șoferului ambasadei, un negru care-l întâmpinase cu surprinzător de măgulitorul „Stăpâne“...

– Tovule, aici suntem în Bujumbura. Sper ca egalitatea perfectă de acasă să nu-ți fi determinat o criză de adaptare la reverența lui Flodoir, comentase, ironic, Silviu Ionescu, stăpânul absolut al Ambasadei RSR din Burundi și al lui Flodoir. Ionescu fusese trimis pe o perioadă de șase luni la post, ca să conserve (ah, obsesia conservelor!?) menținerea legăturilor de prietenie româno-burundeze, exemplul de cooperare pentru lumea a treia.

– Domnule Ionescu, mă voi strădui să mă acomodez la particularitățile specifice ale spațiului ce-l coordonați, dar mai întâi aș vrea să-mi pun o pilă față de dumneavoastră...

– Nu accept, sub nici un motiv, relațiile neprincipiale!

–... Am lucrat mulți ani cu Doina Ionescu.

– Adică soția mea...

– Exact... La compania Cimex, cea care m-a trimis acum, aici, pentru contractări materiale de construcții.

– Amănunt deosebit de constructiv, dar în anumite împrejurări, va trebui, stimat tovarăș și prieten, să mi te adresezi cu „Excelență“. În particular, mai treacă de la mine, merge și Silviu. Prin reciprocitate...

– Îmi puteți spune mereu Tibi, anticipă Tiberiu gândurile protocolare ale Excelenței Sale.

Dacia (se intrase în epoca plenerii austerității, conform căreia diplomații români călătoresc obligatoriu în automobile de proveniență Pitești sau Craiova. Obligatorivitatea deplasării în „Lăstun“ era în studiul unui grup de activități și de experți) străbătuse o câmpie verde, în vădit contrast cu viziunea lui Tiberiu despre o Africă deșertică. Pe una din coline, brăzdată de străzi înguste și prăfoase, străjuite de palmieri și liane, se toropea la soare clădirea ambasadei într-o ușoară stare de degradare. De unde fonduri de întreținere? Iarăși să facem schimbări doar de fațadă? Flodoir se grăbi să deschidă ușile Daciei, din care coborî, cu un aer plictisit, fixându-și ramele de aur ale ochelarilor, ambasadorul-însărcinatul cu afaceri-consulul-portarul, întruchipați de una și aceeași covârșitoare personalitate ionesciană. Tibi n-avea pregătirea moral volitivă să afișeze o morgă comparabilă, vinovate fiind cele zece ore de zbor prin secretariatul lui Dumnezeu, care este cerul.



În supușenia mimată, specifică slugilor, Flodoir se împiedică, prilej pentru Silviu de-a lansa, cu autoritatea unui colon sever, un necruțător „bete“ (acel „măi animalule“, 15 ani mai târziu).

– Presupun că ești obosit, dar va trebui să întocmim programul de lucru pe zile și ore, pentru a valorifica la maximum potențialul enclavei burundeze, ignorat, în necunoștință de cauză, de cei de acasă. Inadmisibil... Dar, amice, planul unei bătălii este chiar mai important decât bătălia însăși.

„Asta or mă crede tâmpit, ori el e cretin de-a binelea“, își reprimă Tibi primul gând ce-i venise în minte, în fața grandilocvenței interlocutorului. Un bogat plan de măsuri configura intenția de cooperare a celor două bantustane. Fusese cazat, tot în spiritul economiei, o obsesie devenită maladivă, în ceea ce fusese odată o bibliotecă.

Continuare în pagina 10





► **Urmare din pag. 9**

Confortul unui pat pliant primi oboseala ghemuită a delegatului temporar, aterizat în exotismul Africii (chiar a friicii) australe. Nu-i fu mare surprinderea, când, la cină, ambasadorul cumulară îl pofti în sufragerie. Pe un ton în care oficialul încă se ținea agățat de cordonul halatului de mătase, Silviu îl îndemnă să atace un mușchi la grătar cât farfuria, vinul românesc trimis ca mostră, orezul pufos taiwanez și bananele, la ei, banane.

– Tinere (era a nu știu câta formulă de adresare a straniului diplomat), mă ierți dacă ți-am dat peste cap, cumva, programul rațional de hrană științifică și tehnică, comentă Silviu, în timp ce Flodoir se prezentă la ordin în „seconde bouteille” de Tămăioasă.

A urmat o săptămână de tratative intense, în care s-au bifat cu conștiințiozitate punctele din planul strategic de măsuri. Tot felul de PDG (președinți – directori – generali), tronând peste câte un container, prezentau cărți de vizită aurite (de fapt aurite în raport cu pauperitatea lor), asigurându-l pe Excelența sa de bunele lor intenții. Par hasard, România nu e situată pe undeva pe lângă Belgia și e adevărat că acolo se moare de frig? Amândouă nedumeririle au căpătat o nuanțată negre diplomatică.

Extrem de politicoși s-a dovedit și ambasadorul Cubei la Bujumbura. Prilej de delectare cu o apetisantă friptură de banane, idealuri comune și privirile languroase ale mult mai tinerei sale soții, răpită dintr-un club de dans revoluționar.

Ah, să am bafta aia? Ducă-se pe pustii, dorințe fanteziste, nedemne de un cetățean cu viză permanentă!

– Prietene, grosso modo, ne-am cam terminat treaba. Cu experiența ta în comerțul exterior, știi ce urmează...

– Raportul delegatului.

– Gând la gând cu bucurie! Seara aceasta vom merge la „Izvoarele Nilului”, cum zice tovarășu’, să ne adăpăm de la izvoare. Va fi un raport mai deosebit.

– Cum să vă refuz?

Pe malul lacului Tanganika, cupluri de îndrăgostiți în alb/negru (bărbatul alb, femeia mulatră) dansau lipite, alternând tangoul languros cu berea rece „Tiger”. Pe creasta valurilor lacului se profilau amenințătoare spinările rinocerilor, iar negustorii ambulanz făceau o reclamă asurzitoare la statuetele din fildeș, poșetele din piele de crocodil, figurinele din abanos și argint. Cheap, cheap, master... Ieftin, ieftin, stăpâne...

Flash-urile orgii de lumini brăzdau atmosfera sufocată de fumul de țigară și sudoarea dansatorilor. Coapse de câprioare, unduiri de feline, șiraguri de dinți într-o apoteoză de răs și culoarea aceea de abanos ce pregătea malefic trapele iadului, toate acestea îi biciuiau simțurile lui Tibi. Uitase de facturile proforma, cheltuielile lei/om/deplasare și normele de comportament în întâlnirile cu străinii. Nici superman-ul Ionescu nu părea mai puțin tulburat.

– Tovule, îi răcni la ureche ambasadorul improvizat, în cavalcada de țipete, trebuie să deviem puțin, dar puțin de tot, de la codul eticii și echității socialiste. Dacă e adevărat că uneori conștiința o ia înaintea materiei, de ce n-ar fi posibil ca ea să rămână în urma diurnei?

– Domnule Ionescu, Excelență, Silviule providențial, mă crezi pe mine capabil de insubordonare?

– Și apoi ne conformăm strict unei circulare: orice deplasare în străinătate este urmată de un raport... De ce nu un raport sexual, n'est pas? Pas de mai adaugă ceva...

Restul n-a fost decât rutina, unde, mai mult ca sigur, Ionescu părea expert, sub presiunea singurătății în care era nevoit să-și îndeplinească misiunea. Singur printre coapse sculpturale. Clausturare vânată de ispite. În suportabil până la un punct.

Chiar dacă patul nivelează ierarhiile, Son Excellence se consolă cu o mulțură superbă din tribul majoritar hutu, părțitului de delegat repartizându-i una mai coaptă din minoritatea tutsi. Flodoir îi întâmpinase, maiestuoz, cu sulița tribală gata de a fi lansată în orice agresor. Pânzele lungi ce înfășuraseră ispititoarele corpuri căzuseră ca niște giulgiuri formale ce sunt trase la inaugurarea grupurilor statuare. Și dacă bărbăția proclamată s-a exprimat cursiv, aprigă trebuie să fi fost înclăstarea dintre cele două triburi, întru împărțirea singurei perechi de pantofi din piele—mostră Arpimex, răsplată a nopții pierdute.

Micul dejun se petrecu într-o tăcere complice. Între două sorbituri de ceai, ambasadorul rezumă cu calm:

– Domnule, ți-am dat băutura, mâncare și chiar mai mult decât atât. Acum când cunoști piața aproape ca mine, din alt unghi abordezi potențialul burundez. Nu, nu... Nu vreau recunoștință, nu doresc vreo compensare, dar sper să-mi cari și mie acasă un pachetel.

– Se poate, Excelență?

– Așa te vreau, june. Măine voi primi vizita unui revizor de la MAE, MAI, dracu' știe de unde vine. Bine că tu pleci... Te rog să nu uiți să redactezi celălalt raport al deplasării, ăla care rămâne în arhive.

Tibi se așeză pe lucru, având chiar răgazul de a citi un roman polițist al lui Ion Tîpsie (ai putea să repropozi eventuale platitudini unei Tîpsii?), în care se elogia perspicacitatea miliției ialomițene.

Nici nu primise bine onorul tribal al lui Flodoir și consilierul așteptat se repezi să înlocuiască portretul surzătorului șef, într-o ureche. Cu simțul datoriei împlinite din primul moment. „Auzi, nemernicii, să spună de primul secretar că e într-o ureche?” Consilierul Nica se descurcă de minune între vita preparată la grătar și ploșnița emanată de whisky.

A doua zi, însoțit de ochii înlăcrimați ai lui Flodoir, Tibi căra pachetelul de 30 de kilograme al ambasadorului (cine, pentru o asemenea seară bogată, n-ar renunța la valiza lui toată?) la banda de bagaje al zborului Sabena nr. 768. Adio, reprezentanță din Africa, dragoste mai pe nimica, vigilente consiliere Nica, adio Tanganika...

Încercându-se în cartela magnetică de intrare de la hotelul de cinci stele „Président”, cazare suportată de compania de transport, Tibi își aminti cu câtă ușurință se utilizează cartela pentru ulei, salam și tacâmuri în țară. Incontestabilele avantaje ale sistemului. Ce Parce voia-joare: în zece zile i-a fost dat să parcurgă traseul evul mediu întâmplător – comuna primitivă – civilizație și retur!

Din înălțimea cerului, Tiberiu privea prin hublou cum, părăsind luminile Occidentului, se întindea o pată rotundă de întuneric. Zorii de aur, noile culmi de progres și civilizație! Încifrate metafore!

Un autobuz, parcă adus din autogara Ciorogârla, preluă pasagerii. Grăniceri ursuzi, vameși scotocind prin bagaje, priviri încordate, întrebări și răspunsuri răstite, zgomotul de malaxor al benzii rulante... Spinările de rinoceri amenințau iarăși țărmurile verzi ale lacului Tanganika. Din ghereta milițianului ne privea indiferent Flodoir de Bujumbura...

# Gelu Păteanu

de GEO ȘERBAN

Primăvara aceasta capricioasă și-a pus în gând să încerce serios rezistența suferințelor de inimă. Printre învinși, în registrele sale negre, apare înscris de curând numele lui Gelu Păteanu. Vestea, căzută ca un trăznet de la Budapesta, afectează profund familia - și așa destul de restrânsă - a traducătorilor din limba maghiară.

De fapt, șocul va fi resimțit din plin de cultura română, lipsită de aci înainte de unul dintre reputații mânăitori ai instrumentelor ei specifice de expresivitate în asimilarea valorilor literare stăine. Sunt peste 30 de ani de când Gelu Păteanu oferea cititorilor de la noi posibilitatea să ia act de un roman ce făcuse ocolul Europei în pragul ultimului război: **Călătorie în jurul craniului meu** de Karinthy Frigyes. Faima textului original se datora amestecului subtil de inteligență și fantezie, o exuberanță armonios călăuzită de ironie, cărora tălmăcitorul le-a găsit flexibile echivalente românești. Multă finețe i s-a cerut traducătorului pentru a păstra intactă analiza minuțioasă a psihologiei feminine în romanul **Repulsie** de Németh László, alt exponent proeminent al modernizării narative promovate în paginile revistei „Nyugat” (Occident). Ambiția competiției și stăpânirea perfectă a verbului, adăugate resurselor proprii de autentică sensibilitate, l-au condus pe Gelu Păteanu spre similare performanțe și în perimetrul poeziei. Grație lui, au pătruns în limba română acordurile elevate ale liricii lui Salamon László și Bartalis János. Cu zel și dăruire de sine, i-a avut în vedere, concomitent, pe confracții din imediata apropiere. În 1972, traducea o selecție din eseurile eruditului Frányó Zoltán (**Bătălia condeiului**) iar în 1975 cartea lui Arváy Árpád, **Pilda precursorilor**, reconstituiri instructive despre legăturile artistice româno-maghiare în secolul trecut. Lui se datorește, de asemenea, tălmăcirea **Scrisorilor din Turcia** de istoricul secui Mikes Kelemen. Lunga listă a lucrărilor încredințate tiparului de Gelu Păteanu se completa, în 1981, cu romanul **Bătălia pentru coroană** de Varró János și nuvelele grupate sub titlul **Natură moartă cu măruntiș** de Ferencz Zsuzsanna. Aprecierea și stima cercurilor de literați nu a fost însoțită, din păcate, de o recunoaștere oficială pe măsură.

Nemulțumiri acumulate în timp l-au determinat pe Gelu Păteanu să schimbe Clujul cu Budapesta. Dar și acolo s-a comportat credincios dragostei, de atâtea ori probate, față de cultura română. La catedra de profil a Universității budapestane preda, în ultimii ani, un curs de folclor comparat, în cadrul căruia rezervase un loc substanțial creației populare românești. Rămăsese extrem de receptiv la orice inițiativă menită să stimuleze comunicarea spirituală româno-maghiară și când a auzit de proiectul unui caiet special din „Secolul 20” pe tema „Budapesta - europenitate și identitate modernă” s-a oferit să contribuie masiv. Mai prompt decât alții, a efectuat traducerea unui întreg pachet de texte teoretice, precum și a câtorva zeci de pagini din romanul **Vizitatorul** de György Konrad. Nu pierduse nimic din bogăția vocabularului și din suplețea armonizării cuvintelor, după cum își păstra, cu vizibil orgoliu, exuberanța intelectuală. Văzut pe stradă ori în autobuz, era remarcat fără întârziere, deși mărunț de stat. Își purta prin mulțime, ostentativ oarecum, ca pe o distincție a singularității, coama argintie, strâns legată într-o juvenilă coadă de cal, întru totul adecvată vervei afișate îndată ce angaja dialogul. Amabil în general, desfășura o elegantă curtoazie în prezența femeilor, plăcându-i chiar să facă paradă de numeroasele lui căsnicii. Ar fi putut fi confundat cu un pripit risipitor nechibzuit atras de ispita-frivolităților. Dar nu era decât un prea plin al sentimentelor sălășluite în ființa sa. Abia la urmă de tot a destăinuit că are gata un volum propriu de poezii. Astfel, a lăsat posterității surpriza să-i descopere încă o componentă a personalității sale de neconfundat.



# Marii clasici și sintezele specifice

George Munteanu „Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici”. Ed. Porio Franco 1994

de LIVIU GRĂSOIU

Însemnările acestea sunt prilejuate de recitirea uneia dintre cele mai importante contribuții ale criticii și istoriei literare din ultimul sfert de veac: lucrarea prof. univ. dr. George Munteanu dedicată marilor clasici.

Probabil că mulți se vor mira de opțiunea noastră, volumul apărând în 1980, deci cu 15 ani în urmă. Ne grăbim a menționa că el a fost retipărit de curând la Editura Porto Franco, revăzut și adăugit, iar costul actual se explică prin aceea că a beneficiat de o subvenție din partea Guvernului României, la recomandarea Ministerului Culturii. Mărinimia poate fi înțeleasă, bănuim, prin înțelegerea reproșurilor tot mai frecvente față de neînsemnatul interes arătat acum publicării cărților de critică și istorie literară, dar și prin nevoia acută a tineretului studios de a avea la îndemână exegeze serioase, datorate unor erudiți și reputați profesori, a căror faimă nu se datorează exhibițiilor politice penibile din ultimii 20 de ani, ci, în exclusivitate, devotamentului față de cultura română. Și este o mare satisfacție când constăți că asemenea oameni există, că, pentru ei, studiul artist înseamnă scopul principal, sensul multor ani de cercetare, de pătrundere în intimitatea creatorului, spre a-i desluși, pe cât omeneste este posibil, resorturile tainice ale înfăptuirii unor idealuri estetice.

Dl. George Munteanu ne prezintă deci a doua ediție dintr-o exegeză care reprezintă, poate, efortul de o viață. Epoca marilor clasici a apărut mai întâi în 1980 și era rezultatul a mai bine de 15 ani de meditație asupra fenomenului literar complex din a doua jumătate a secolului trecut. Sunt ani în care cursul universitar al Domniei Sale a fost audiat de mii de studenți, de profesori, când dl. George Munteanu a intervenit cu noi și noi precizări, cu alte delimitări, când opiniile i-au devenit tot mai ferme, tot mai tranșante și mai originale.

Așa se explică de ce, de mai bine de 10 ani, profesorul George Munteanu este considerat autoritatea numărul unu în materie, de ce numele său este nelipsit din bibliografiile consacrate respectivei perioade și ilustrațiilor ei reprezentanți. În plus, dl. George Munteanu nu s-a mulțumit, precum unii colegi universitari, să-și publice cursul doar pentru studenți, ci l-a sistematizat într-o carte cu dimensiuni impresionante, unitară prin stil și concepție.

Epoca marilor clasici are acum, spre deosebire de 1980, două volume. Primul cuprinzând capitolele Junimea, Titu Maiorescu, și Mihai Eminescu. Cel de-al doilea este consacrat lui Ion Creangă, lui I.L. Caragiale și lui Ioan Slavici. Li se adaugă concluzia autorului și o bibliografie selectivă. De ce selectivă? Pentru că, spune dl. George Munteanu, „cunoscând aproape tot ce s-a spus până în prezent despre marii noștri clasici, mergând cu minuțioasă documentară până la urmărirea celor mai mărunte și adeseori mai ocazionale articole, autorul nu putea să nu-și declare opțiunile în raport cu asemenea stufoasă materie bibliografică. Am crezut de cuviință să menționăm numai scrierile care ne-au dat de gândit și ne-au determinat la replică: de tip complementar, de neadeziune, formulată explicit ori numai subînțeleasă”. Bibliografia publicată este într-adevăr uriașă, adusă la zi, profesorul neîngăduindu-și să treacă sub tăcere contribuțiile de ultimă oră. De aici rezultă echilibrul din construcția lucrării,

pentru că avem de a face cu o arhitectură solidă, elegant realizată după niște precepte serios consolidate. Astfel a fost receptată cartea în 1980, când a avut un succes de public notabil, astfel a fost consultată în continuare de cei interesați, iar aprofundarea subiectului, concentrarea întregii energii a autorului asupra sa, i-au făcut cunoașterea indispensabilă pentru corecta interpretare a celei mai strălucite perioade din istoria literaturii române.

Dl. George Munteanu dovedește acum, după ce a recitat și a revăzut ceea ce scrisese înainte, că pentru a domina, intelectualmente, o epocă, trebuie să treacă o viață și că satisfacția supremă înseamnă interpretarea dintr-un unghi propriu, după ce ai asimilat contribuțiile înaintașilor, a faptelor realizate în plan individual și estetic de recunoștinții piloni de rezistență ai spiritualității românești.

A avea aproape ultimul cuvânt în materie de Eminescu, Maiorescu, Creangă, Caragiale și Slavici ni se pare supremă încununare a unei activități critice de mare probitate.

În comentarea epocii abordate, profesorul putea alege mai multe metode. O spune în introducerea de la prima ediție, specificând de ce s-a oprit la tratarea monografică a celor cinci autori amintiți, de ce a considerat Junimea ca direcție dominantă în cea de a doua jumătate a secolului trecut. Criteriul său este clar expus: „Junimea și Convorbirile literare dau cea mai limpede expresie tendințelor ce se acumulează de-a lungul celor trei generații înaintașe și convergeau spre o împlinire clasică a lor”. Și, continuând ideea: „Junimea reprezintă principalul centru polarizator de mari energii”. Iar toate celelalte curente, mișcări, grupări încearcă să-și contureze profilul prin raportare la Junimea, al cărei prestigiu domină viața culturală, fiind „veritabilul arbitru în materie de gust”. Au fost mereu formulate întrebări despre această epocă, întrebări de tipul: cât a durat ea, cum se explică opiniile deloc favorabile ale marilor clasici despre epoca lor sau cum de au apărut toți deodată? La acestea și la încă multe altele, dl. George Munteanu răspunde metodic, adesea sec și foarte tranșant. Iată un exemplu: „În manifestările plenitudinare și de maximă coerență, epoca de supremă înflorire a literaturii române durează mult mai puțin decât se admite îndeobște”. Durata este limitată la două decenii: 1866 – 1886, după care vin „suvenerurile adesea strălucite, dar răzlețe”. Urmează demonstrația evident convingătoare, fie și prin simpla înșirare a titlurilor care au apărut atunci. Demnă de a fi menționată ni se pare concluzia dlui profesor: „În totul, monumentalitatea epocii, perenitatea ei, se explică poate, în ultimă analiză, prin felul memorabil de a-i pune poporului român – ajuns în zarea istoriei moderne – problemele capitale ale ființei sale specifice și ale rostului său în lume, problemele capitale ale condiției umane”. Ilustrarea acestei concluzii nu putea fi făcută decât prin analiza creației celor cinci iluștri comilitoni.

Criticul și istoricul literar reușește capitole de adevărat rafinament intelectual, având o informație impresionantă, un gust sigur și – pesemne mai presus de orice – putere de sinteză. A scris mai puțin de 200 de pagini despre Eminescu, după ce i-ai închinat tomuri și i-s-au dedicat – de către alții – biblioteci, a le acorda celorlalți în medie circa 150 de pagini, când materialul bibliografic a ajuns uriaș, ni se pare o strălucită izbândă critică.

În organizarea comentariului se începe de obicei cu o cronologie, de fapt un tabel cronologic argumentat, care selectează cu precădere elementele biografice ținând de opera autorului. Amănuntele, anecdoticele sunt trecute cu vederea, deși în cazul celor cinci totul contează. Dl. George Munteanu știe bine asta și tocmai de aceea trimerile la bibliografie abundă.

A 2-a secvență – obligatoriu asumată – privește biografia interioară a fiecăruia. Adevărată piatră de încercate, necesitând subtilitate în descifrarea infinitelor nuanțe specifice. Titlurile alese oferă o aproximativă idee: la Maiorescu se vorbește despre „Probleme de biografie interioară”, la Eminescu despre „Temeliile biografiei interioare”, la Creangă despre „Controversate probleme de biografie interioară”, la Caragiale despre „Paradoxele unei biografii interioare”, iar la Slavici despre „Stratigrafia biografiei interioare”. Să subliniem că nimic din ceea ce scrie profesorul Munteanu nu stă sub zodia întâmplării, că titlurile alese reprezintă conținutul capitolului și nu găselnițe stilistice.

În fiecare capitol observațiile se succed cu maximă concentrare, efortul de sistematizare, de cuprindere în cât mai puține rânduri a ceea ce altora le-a necesitat cărți, se impune de-a dreptul admirației. Întâlnim fraze apodictice, afirmații ce nu suportă replica. Uneori ele ar părea surprinzătoare. De pildă: „Maiorescu este cel dintâi care a intuit logica aparte a poeziei”, bineînțeles înaintea lui Macedonski. Și se face demonstrația așteptată. Sau, conchizând: „Criticul literar și polemistul Maiorescu sunt de-o însemnatate ce crește deodată cu timpul și, de aceea, atât de greu estimabilă”.

Paginile consacrate lui Eminescu sunt, bănuim, cele mai apropiate sufletului dlui George Munteanu. Erau îngrozitor de greu de adunat. Tot ce putem spune acum, revăzând capitolul, este că dacă, prin absurd, cineva cu o bună pregătire intelectuală ar dori să-și sistematizeze cunoștințele despre Eminescu, respectivul capitol i-ar folosi cum nu se poate mai bine. Mai ales că în secvența – nouă – dedicată „Lucașărilor ca mit al cunoașterii” sunt readuse în discuție sintetizatoare o sumedenie de păreri exprimate de-a lungul a mai bine de un secol despre poezia lui Mihai Eminescu.

În ceea ce ce-l privește pe Creangă, contribuția ni se pare, încă o dată, de prim ordin. Cităm: „Creangă e sinteza vie a culturii populare românești de veacuri, adusă la deplină vedere în cadrul celei numite cu tot dinadinsul «culte»”. E, adică, nu „un simplu vehicululor de cultură, ci un exponat”. Sau, spre a vă stârni curiozitatea, altă observație neașteptată: „Deodată cu Eminescu și înaintea lui Sadoveanu, Creangă a avut un sentiment lucid-tragic al timpului și al raporturilor acestuia cu condiția umană cum puțin scriitori români li s-a dat”.

Observațiile de felul acestora abundă. Pagina e densă, nici un rând în plus. Iată cum se încheie capitolul despre Caragiale: „În fapt Caragiale era – și rămâne – unul dintre cei mai de seamă poeți comici din câți a dat la iveală până acum umanitatea, pe distanța de la Aristofan, Plaut, Molière, Goldoni, Gogoș, Cehov, Bernard Shaw și probabil încă numai vreo câțiva alții. Comic, dar nu mai puțin poet în sensul originar al termenului”.

La fel de substanțiale – considerațiile despre Ioan Slavici. De ce o fi respins cenzura în 1980 ceea ce dorea să comunice George Munteanu, doar funcția instituție o știe. Cert este că, acum, capitolul despre autorul Nuvelor din popor și al Mării înseamnă o înțelegere modernă și cuprinzătoare a acestei opere adesea minimalizată din motive extraliterare. Cartea profesorului George Munteanu se încheie, astfel, cu un act justițiar binevenit, acordându-i lui Slavici rolul ce i se cuvine (și pe care l-a avut) alături de ceilalți patru. Este încă unul dintre meritele unei lucrări de referință: „Epoca marilor clasici” de George Munteanu.



MIRCEA ZACIU, MARIAN PAPAHAGI, AUREL SASU  
coordonatori

# DICTIONARUL SCRITORILOR ROMANI

EDITURA FUNDATIEI CULTURALE ROMANE

Dictionarul scriitorilor romani, vol. I (A - C), coordonatori Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Fundatiei Culturale Romane, Bucuresti, 1995, LXXX+ 812 p. cu numeroase fotografii.

## Argument - fragmente -

● Dictionarul scriitorilor romani nu se confundă cu, nu concurează și nu repetă nici unul din dicționarele aflate în momentul de față în aria culturii române; el este, cum o arată și titlul, singurul dicționar de scriitori (nu al „literaturii”, cu instituțiile, curente, revistele, grupările acesteia); este apoi, singurul dicționar de o asemenea mărime, însumând, de la origini până în prezent, cel mai mare număr de scriitori romani înregistrați vreodată într-o lucrare de lexicografie literară la noi. DSR urmărește o tendință ideală de completitudine, pe care își propune să o realizeze pe întreg frontul literaturii române într-o versiune viitoare. Deosebirea esențială față de celelalte lucrări aflate în circulație este delimitarea față de fenomenul general cultural și selecția numelor, printr-o circumscriere a sferei noțiunii de scriitor. Desigur, mai ales pentru epocile mai vechi, o asemenea noțiune e de construit. În ce măsură, spre pildă, înaintea apariției conștiinței profesionale un cârturar era, în egală măsură, (sau nu era) și un creator, ținând seama de realitățile limbii literare, ale procesului de laicizare a culturii, de structurile incipiente ale epicului, liricului etc? Chestiune controversată încă, rezolvabilă totuși prin însăși raportarea la un stadiu istoric al afirmărilor crescând ale esteticului. Fără a avea pretenția unei teoretizări ad-hoc, credem că dintr-o lectură ideală a DSR se poate deduce accepțiunea acordată de noi categoriei de scriitor (mai greu sesizabilă în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, dar progresiv individualizată de-a lungul celui de-al XIX-lea).

● Colectivul de colaboratori întrunește peste șazeci de nume. Alături de critici de prestigiu, echipa formată și din tineri cercetători, exponenți ai unei arii culturale largi: Cluj-Napoca, București, Timișoara, Iași, Oradea, Târgu-Mureș, Baia Mare. În aproape un deceniu, ne-am străduit să sudăm stilul de muncă și metodologia acestui colectiv format din individualități distincte totuși; să creăm, de altă parte, și o arhivă a DSR, în majoritatea cazurilor pe baza unei anchete directe.

● În forma sa actuală, credem că DSR (în fond una din sursele de informație ale cititorului din secolul al XXI-lea!) oferă o imagine demnă și de interes străinătății asupra creației literare românești din toate timpurile.

MIRCEA ZACIU  
MARIAN PAPAHAGI  
AUREL SASU

eveniment editorial

# DICTIONARUL SCRITORILOR

de MIRCEA ANGHELESCU

să o afirme pe toate drumurile. Toată istoria t comică a eforturilor de a urni din loc lucrarea opri ostilitatea obtuză a adversarilor dicționarului, convinge autoritatea demagogică și poltron: acceptate gratuit ceea ce ar fi trebuit să plătească cu grei pentru a avea, dacă s-ar fi bucurat într-adevăr afirmarea culturii naționale, se poate regăsi în paginile unui dosar al acestui război pe care coordonatorul, avut răbdarea și umorul de a-l aduna și public fruntea acestui prim volum, ca un memento o cititorului, poate indiferent, poate neștiutor al adevăr pe care, atunci, îl cunoșteam cu toții foarte bine: greu nu era atât să muncești, să aduni date, citești mii de pagini, meditănd asupra lor în lină, prea rar tulburată de câte o apariție recentă



Occident venită pe căi ocolite, greu era să publici concesii ceea ce reușeai să scrii, fără să renunți la capitol, o pagină, un nume citat, în absența că puteai fi suspectat de ignoranță sau, mai rău, plagiat. În cazul dicționarului, unde nu se p renunța la nimic fără a altera întregul, n-a fost greu: a fost imposibil.

Dictionarul se prezintă astăzi într-o formă oarecum hibridă: completat cu datele despre apariția evenimentelor biografice de până în 1989, când încheie o epocă istorică, ba chiar până în 1994 în c decesului unui autor, el păstrează structura și viziunea articolelor din forma inițială; n-a introdus recriminări n-a formulat acuzații și n-a tăiat din spațiul aceluia celor care ar fi trebuit sancționați pentru obstaculizarea aduse culturii române. Coordonatorii își manifestă încrederea în echilibrul judecății lor, acum ca înaintea, și cred că au dreptate. Pe de altă parte, profitând de libertatea pe care doar dificultățile economice o mai îngăduiesc, ei au introdus în volum câteva autori pe care înainte era exclus să-i fi p măcar aminti: scriitorii din exil și cei din provincie



# OR ROMĂNI

torice românești. Dat fiind că această benefică dorire s-a făcut într-un timp scurt și în condiții nu cu mult mai bune ca înainte de informare și de intervenționare a actului de cultură, această reparație nu este însă integrală: unii autori, despre care s-a putut obține informația necesară, au fost incluși (Pavel Chihaia, George Ciorănescu, Ion Caraion), alții nu (Apunake, Miron Chiropol, Mioara Cremene). Cred că trebuie căutat un defect în această inegalitate de tratament, ci mai degrabă trebuie văzută dorința de a împlini, cu un ceas mai devreme, o nevoie esențială de recuperare a tuturor valorilor care ne-au fost atâta timp lipsite. Oricum, toate lipsurile vor fi împlinite în următorul volum, pe care coordonatorii îl pregătesc deja, unde vor fi incluse și articolele consacrate autorilor de al doilea sau al treilea plan, care au scăpat atenției sau capacității de cuprindere în această primă fază, și al căror nume pot fi ușor invocate, și vor fi văzute, desigur, în recenziile asupra acestui volum. În următorii noi înșine menționăm imediat câteva asemenea nume de autori, mai puțin importanți, mai puțin cunoscuți, sau mai greu de investigat din diferite motive, fără a pretinde că lipsa lor trebuie blamată; e doar o sugestie pentru completările care se vor face inevitabil: ceilalți Asăchești, în afară de Gheorghe, adică Dimitrie, Ermiona și Lazăr (Leon în monahism), Avramescu Mihai (Jonathan X. Uranus), Basărab Simona (Corbasca Vladimir), Becescu-Silvan, Bellu Petre, Bengescu G. (bibliograful lui Voltaire și memorialistul), Bibescu Anton (soțul Marthei, dramaturg), Bilciurescu Victor, Cazacu G. Șt., Ciotori D.N., Colonaș Const. (dramaturg) și alții. Tot aici se vor revela neconcordanțe între spațiile acordate diferiților autori, considerând aceasta ca un rezultat al ierarhizării valorice etc. Toate acestea, care sunt firești la urma urmelor, nu vor și nu pot să umbrească marea bucurie pe care o produce cititorilor (și nu mai puțin autorilor cărții) faptul că dicționarul a

deput să apară; programat să urmeze într-un ritm de volum pe an, în 1999 va fi publicat cel de la cincilea ultimul tom, încheind nu numai o operă de dimensiuni impresionante și de o utilitate greu de primat în cuvinte, dar și o epocă în sine, ale cărei linii și umbre, amestecate, le evocă. Nu se poate exista într-o simplă prezentare a unei asemenea cărți asupra contribuției fiecărui autor și a noutăților în literatură, în interpretarea sintetică a unor dintre scriitorii noștri mari și mici; simplul fapt că printre autorii care s-au înghesat la această lungă și dificilă reprimere, alături de coordonatori, se numără critici istorici literari cunoscuți precum N. Manolescu și Ion Simion, Paul Cornea și Ion Pop, Liviu Petrescu Mircea Martin, alături de atâția critici mai tineri și mai puțin tineri, este o garanție, că dicționarul oferă cititorului un material de prima mână nu numai din punct de vedere documentar, ci și al interpretării, al capacității de sinteză. Într-un cuvânt, mi se pare că e o carte care trebuie așezată pe raftul cel mai apropiat al fiecărui intelectual în viața căruia literatura e o cârmă.

## Mircea Zăciu

(n.27 august 1928, Oradea)

Înscris la Facultatea de Litere (1947-1951) a Universității din Cluj, unde își ia licența în limba și literatura română (1952), a urmat paralel studii de drept (întrerupte). Din anul IV, preparator la catedra de literatură română a aceleiași Universități; asistent (1952), lector (1952-1962), conferențiar (1962-1972), profesor titular (1972-1990), profesor consultant (din 1990). Decan al Facultății de Filologie din Cluj (1962-1966). Doctor în filologie română (1967). Lector la Universitățile din Köln, Bonn și Aachen, unde predă limba și literatura română (1967-1970). I se interzice prelungirea contractului (1970) și în același an e demis și din funcția de șef al catedrei de literatură contemporană și teoria literaturii, deținută între 1967 și 1970. În două rânduri i se refuză calitatea de conducător de doctorat, obținută numai în 1990. A ținut, de-a lungul carierei sale universitare de patru decenii, cursuri și seminarii de literatură română (sfârșitul secolului XIX și prima jumătate a secolului XX). Membru al Uniunii Scriitorilor (din 1956), a fost în trei legislaturi succesive ales în Consiliul de Conducere al Uniunii, iar între 1990 și 1995, în Comitetul Director. A fost delegat de Uniunea Scriitorilor (niciodată de Ministerul Învățământului) să conferențieze sau să ia parte la colochii internaționale în Germania, Ungaria, Italia, Turcia, Irak, Danemarca, Finlanda. După 1990, se stabilește în Germania, dar petrece lungi perioade și în țară. A debutat în 1944 în ziarul *Ecolul* cu un medalion despre Duiiu Zamfirescu. Debut cu proză în 1948, în revista *Flacăra*. Debut editorial în 1954 cu proză și în 1967 cu critică și istorie literară: *Masca geniului*. A mai publicat: *Ion Agârbiceanu* (1964; 1972), *Glose* (1970), *Colaje* (1972), *Ordinea și aventura* (1973), *Bivouac* (1974), *Lecturi și zile* (1975), *Alte lecturi și alte zile* (1976), *Teritorii* (1976), *Lancea lui Ahile* (1980), *Cu cărțile pe masă* (1981), *Viaticum* (1983). A îngrijit și prefațat ediții din scriitorii români clasici și contemporani, a scris teatru (în colaborare) și scenarii de film. A alcătuit antologia de proză scurtă românească *Cu bilet circular* (1974).



## Aurel Sasu

(n.21 iulie 1943, Alba Iulia)

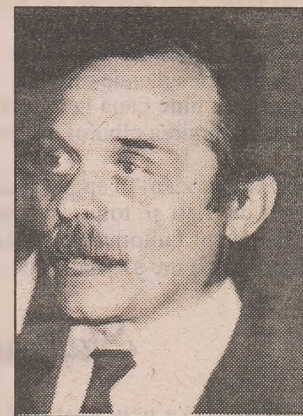
Licențiat al Facultății de Filologie din Cluj (1968). Din același an lucrează la Institutul „Sextil Pușcariu” al Academiei Române, Secția de istorie literară. În 1974 a obținut titlul de doctor la Universitatea din Cluj cu teza *Retorică ficțiunii*. Membru al Uniunii Scriitorilor (din 1974). În perioada 1981-1982 a fost lector de limbă și civilizație românească la University of Washington (Seattle, SUA). Bursier Fulbright în Washington D.C. (1990). Resident Scholar (1991) la Multicultural History Society of Ontario (Toronto, Canada) și Visiting Scholar (1993) la Northrop Frye Center, Victoria University (Toronto). A debutat în *Tribuna* (1968), colaborând apoi la principalele reviste literare din țară cu studii, articole și cronici pe teme de literatură română modernă și contemporană. A debutat editorial în 1972 cu volumul de eseuri *Progresii*. Participări la colochii internaționale de literatură (Moscova, Varșovia). A colaborat la volumele colective: *Probleme de literatură comparată și sociologie literară* (1970) și *De la N. Filimon la G. Călinescu. Studii de sociologie a romanului românesc* (1982). E coautor al bibliografiei critice adnotate *Români în periodicele germane din Transilvania* (I-II, 1977-1983). A dedicat două lucrări teoretice problemelor de retorică și hermeneutică (*Retorică literară românească*, 1976 și *Textul ipotetic*, 1984). În 1978 publică eseu *Liviu Rebreanu - Sărbătoarea operei*, urmat de volumul *În căutarea formei* (1979) și de psihologia literară *Eul suveran* (1994). A lucrat, împreună cu Mircea Zăciu și Marian Papahagi, la coordonarea dicționarului *Scriitorii români* (1978), participă, în aceeași echipă, la coordonarea *Dicționarului scriitorilor români*, interzis în 1986 și reluat după 1990. A elaborat, după o minuțioasă documentare în biblioteci din nordul Americii, lucrarea *Cultura română în Statele Unite și Canada* (I-II, 1993). Împreună cu Mariana Vartic a inițiat vastul proiect al unei „istorii autobiografice”, pe genuri, a literaturii române, din care au apărut până în prezent *Romanul românesc în interviuri* (I-IV, fiecare volum în două părți, 1985-1991) și *Dramaturgia românească în interviuri* (I-II, 1995).



## Marian Papahagi

(n.14 octombrie 1948, Râmnicu Vâlcea)

Student la Facultatea de Filologie din Cluj (1966-1968); după câștigarea, prin concurs, a unei burse naționale, și-a continuat studiile la Facultatea de Litere și Filosofie din Roma (1968-1972), obținând „cum laudae” diploma de doctor în litere (1972). Doctor în filologie cu o temă de literatură italiană veche (București, 1985). Din 1973, cursuri și seminarii de literatură italiană, filologie romanică și limbă portugheză la Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, unde este acum profesor, șef al catedrei de limbi și literaturi romane și director al Centrului de Analiză a Textului, pe care l-a întemeiat în calitate de coordonator al unui program Tempus. După 1989 a fost ales prorector al Universității (1990-1992) și a lucrat (în 1990) la Ministerul Învățământului, ca secretar de stat la Departamentul Învățământului Superior. Membru al Uniunii Scriitorilor (din 1979), al Consiliului și al Comitetului Director (1990-1995). A făcut parte din grupul fondator al cenaclului și revistei *Echinox* (redactor șef între 1973 și 1983). A debutat cu critică literară în *Amfiteatru* (1968), colaborând apoi la revistele literare și academice din țară (iar după 1990 și la cele din străinătate) cu studii, eseuri, cronici literare și articole pe teme românești și romane, precum și cu traduceri de poezie modernă (franceză, italiană, spaniolă, portugheză, catalană, hispano-americană, braziliană). A publicat volume de studii și eseuri despre literaturile română, italiană, spaniolă, portugheză, sau pe teme de teoria literaturii, filologie, estetică (*Exerciții de lectură*, 1976; *Eros și utopie*, 1980; *Critica de atelier*, 1983; *Fața și reversul*, 1993) și cărți de critică literară (*Cumpănă și semn*, 1991; *Fragmente despre critică*, 1994; *Interpretări pe teme date*, 1995).





# diana bâlea

*Eu pe obrazul timpului acest*

Eu mă căutam pe mine și nu mă găseam  
Ei au venit și au zis poftim unul mi-a aruncat  
un coltuc de pâine  
altul mi-a lăsat o ulcică de vin cineva și-a  
așternut brațele și  
m-a chemat să mă culc alicineva m-a pupat pe  
sân cu propria-i inimă.

Numai că eu nu știam cine sunt  
Ei se uitau la mine și-mi ziceau cerșetoare  
drăguțo pipiță și iubită

Stelele cădeau luna cădea peste mine  
Soarele nu mai înzorea de zi

M-am uitat într-o parte și am zis da, mi-e  
foame  
m-am uitat în cealaltă parte și am spus într-  
adevăr

îmi e sete de vinul acestei ulcele  
am privit în spate și mi-am lăsat trupul să  
alunece în

acel așternut de brațe  
în față am privit degeaba n-am văzut decât  
întunericul  
apoi am privit deasupra mea și  
m-am văzut

eram femeia înaripatului  
îi dădeam să mănânce să bea îi așterneam din  
brațele mele

El tăcea  
mă privea ca pe o cerșetoare ca pe o drăguță  
ca pe o pipiță și ca pe o iubită  
Îmi zicea vii să zburăm puțin împreună  
ziceam da, de mult n-am mai zburat  
Și rămâneam cu aripile lui în mână  
Dezaripat, el plecase zâmbind făcând un  
semn

ciudat cu mâna

Mă gândesc să nasc un cer mai înalt  
unde să se împământenească soarele stelele  
luna

privirea ta iubite  
inima ta alergând  
să locuiască acolo unde îi este ei mai cald în  
sufletu-mi îmbrățișând

*Pisifa*

Este prea puțin pentru ea, ziceau zeii  
Și mai adăugau câte-o piatră la dragostea mea  
Muntele nu-i de ajuns de înalt să-l înălțăm  
Cu decepțiile rănilor amintirile noastre despre  
noi

Zilele când ne-a fost dor și n-a venit nimeni  
Noptile când așteptam și visam a dragoste  
nebună și

Așteptam dar niciodată nu venea nimeni  
Să urce s-o punem locomotivă la tot ce se află  
Dedesubtul și-deasupra celor cum trebuie  
Să-i punem steag după ureche pe care să

desenăm  
Pasărea cerului mâncată de lupii pământului  
Să vedem atunci ce curaj mai aruncă  
zâmbetul ei  
Și ce părere-i mai arde în privire

Părea o poiană un loc de popas am vrut  
Să stau să plâng câteva lacrimi să-mi  
odihnesc câteva pietre

Dar nu  
Cineva visa în inima mea  
Și-am plecat mai departe sus nu se vedea  
Un capăt numai soarele storcându-mă ca pe  
O cămașă de zeu întristată  
Un pas înainte cu flori de colț cu ciute  
Sunt greu pe urmele mele

Un din nou pas înainte  
Ceva mă trage înapoi  
Și-atunci strig: până unde?  
De ce să pot dacă nu mai pot  
Și de ce nu iei paharul acesta de la gura  
Mea, Doamne?

Dar cineva visează în inima mea  
Voi pleca mai departe sus nu se vede  
Un capăt

*Domnul „E”*

A plecat  
dar eu îl aștept m-am așezat la masa de scris  
mi-am pus mâinile pe genunchii prea singuri  
liniștindu-i: stați cuminți, dragilor, răbdați  
cum  
genunchii Penelopei într-o zi va sosi corabia  
și atunci  
și atunci  
dragilor la urma urmei ce vreți de ce  
să vă astâmpere el tremurul el să vă  
limpezească  
să vă prefacă în cristal pentru Muzeul  
Național?...

Ducea în spate o amintire nenăscută  
o floare pe care ar fi vrut să mi-o dea  
privirea scurtă în care  
n-am avut timp să ne spunem numele  
profesia sau visul preferat  
nici dacă avem un umăr pe care să plângem  
uite-așa gârbov privind vârful pantofilor  
și închipuindu-și urmele pe care le lăsau în  
nisip

tălpile lui deodată

Surâd la masa de scris  
liniștindu-mi genunchii cum  
Penelopa  
acum câțiva ani...

# florea miu

*Ninsoarea răstignită*

A nins atât de mult, încât mi-e teamă  
că nu vom mai ieși de sub ninsori.  
A nimănui, fără de umbră, vamă  
își lasă-n noi teribili săi nori.

Adânc înșurubată în tăcere,  
iluzia celestă cade-ncet...  
Îmi este bine până la durere  
de nesfârșirea albului incert.

Ne scufundăm în spaima asta dulce –  
atât de triști și, totuși, neînfrânți.  
Și-n locul fantomaticilor munți,  
întreaga lume s-a-nălțat pe cruce.

*Staționar*

Aliniați-vă e noul vostru zid!  
Nu veți avea, de-acum, nici o scăpare.  
Chirurgii amintirii își deschid  
imensa trusă... Unde vă mai doare?

Putină ceață zilnic să luați!  
Se operează cei bolnavi de stele.  
E frig în cer și stăm aliniați  
la zidul întrebărilor prea grele.

Adânc, în somn, ninsoarea s-a oprit.  
E doar un timp al liniștii bolnave...  
Și suntem operați de infinit  
noi, arborii neliniștilor grave.

*Cad ninsori...*

Cine a mai fost de vină azi?  
Cine va mai fi de vină mâine?  
Cad ninsori secrete peste brazi –  
Împreună viscolul ne ține.

Cine a mai fost și va mai fi  
călător pe Muntele de Sare?...  
Cad ninsori în fiecare zi  
peste toți și peste fiecare...

Cad ninsori întruna, fără sens.  
Timpul întrebării ne e casă.  
În penumbra cerului imens  
ce lumini târzii ne luminează?!

*Golgotă*

Numai teama ne-a adus aici.  
E mai frig în noi decât afară.  
În ninsoarea cade ca un bici

peste umbra noastră solitară.

Înăuntru am pătruns pe rând –  
fiecare cu o stea în mână...  
Și ne doare lacrima căzând  
înăuntru nostru ca-n fântână.

Am îmbătrânit de-atâta mers  
pe Golgota celor mult prea singuri.  
Albi de o ninsoare fără sens.  
ne cuprinde, în tăcere, frigul...

*Angoasă*

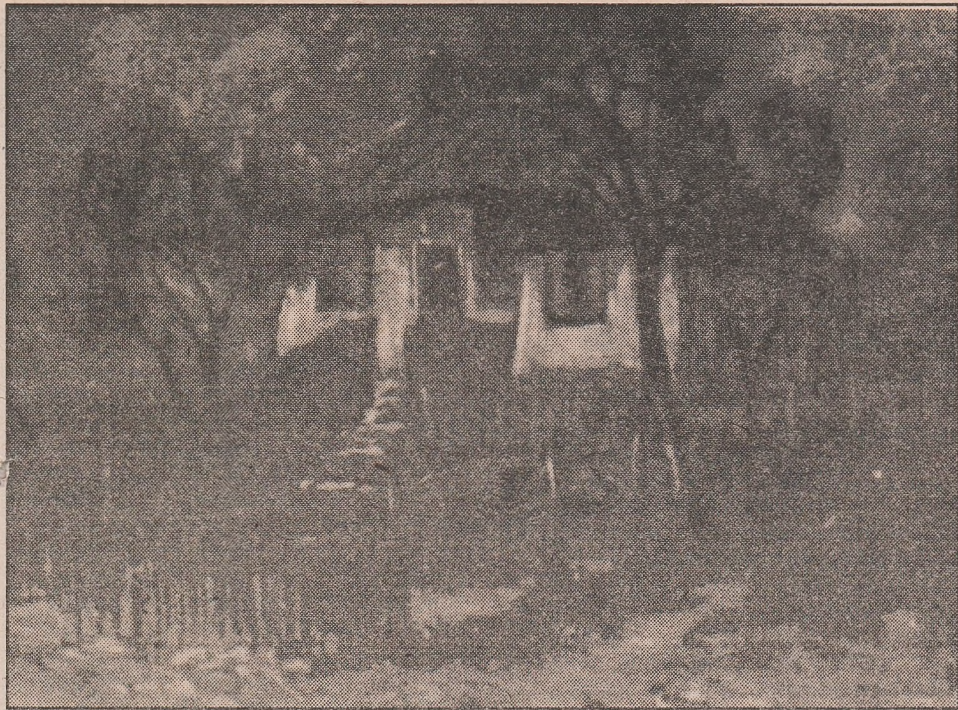
Nu se mai poate ceea ce e drept.  
Nu se mai știe ceea ce e bine.  
Mări negre ni se zbuciumă în piept,  
la-ntretăierea dintre azi și mâine.

Mareea îndoiieli ne-a cuprins  
în necuprinsul iernii noastre grele...  
Dintotdeauna peste noi a nins  
și-a viscolit cu mari tăceri rebele.

Unde ești tu, unde sunt eu, ce gând ne-a-ntors  
în ceața asta deasă și fierbinte –  
când stele oarbe ne-au crescut în os  
și nu se vede drumul înainte?!

Ne regăsim, de-aceea, doar în vis  
mai resemnați decât am fost vreodată...  
Întârziați sub cerul necuprins,  
în iarna asta foarte demodată.





despre...

# O propunere candidă

de AL CISTELECAN

Versuri matinale, de o grație liceală (sau, din contră, liceale și de o grație matinală – dacă redundanța acestor cuvinte mai îngăduie și spațiul unei nuanțe) strânge în **Luminez și aștept** (Ed. „Amicul Casei”, Craiova, 1994) Mihaela Colin – Cernitu. Volumul bravează, cât premeditat, cât fără știință, într-o retardare simpatică, atât de sensibilitate, cât și de expresie, întârziind și răsăfându-se într-o candoare ușoară (și ușor de destrămat) ca niște fulgi de pădăie. Dacă peste desenele ingenuie n-ar trece un aer de șăgălnicie și de alint, protejându-le, cât de cât, fie de excesele naivității, fie de cele ale patetismului sentimentaloid, ironiile de acum câteva numere (**Lucașfărul**, 28/94) ale lui Dan-Silviu Boerescu ar fi integral meritate. Poeta pune însă ea însăși o linguriță de cochetărie în romanțiozitate, dându-i mai degrabă gustul unui joc frivol și delicat decât lăsându-o să prospere în bovarisme de alcov. Poeme de așteptare, provocare și presimțire a „zburătorului”, poemele Mihaelei Colin-Cernitu caligrafiază pe suav senzațiile pro-erotice, strecurând în candoare un fior prenuptial: „Prin fereastra cu perdeaua subțire,/mă privește fără rușine însurarea;/goală, mi-e frică de gânduri cu tine./încet mă cuprinde răcoarea.// Bănuim că ziua nu are sfârșit/și totul durează cât râul;/ce repede aleargă lumina/spre calul sălbatic ce nu-și simte frâul“ (**Fără frâu**). Partea mai îmbietoare a volumului vine din cochetărie, din uzanța senzuală a farmecelor și din alintul feminității. Mihaela Colin-Cernitu n-are mari îndrăzneți în sensu-

alitate și ea e de-a binelea pudică prin comparație cu pretesele senzualității. Inhibițiile ei în acest registru par atât de limbaj, cât și de comportament, trăgând-o înapoi într-o calinerie abia sugerată: „Părul meu lung ajunge/până în toamna viitoare;/mătăsoș, părul meu/e semnal de alarmă/pentru inima ta de om mare//Stau de veacuri/în adevărata-mi lumină;/tu mă privești/cum îmi pieptăn părul./încălcându-ți inima/odinioară senină“. (**Fragment de dor**). E aici, fără îndoială, o inadecvare pe care poeta n-a îndrăznit s-o rezolve. Ea speră să obțină participația senzuală printr-un limbaj eugenic, complexat de bovarismele prestigioase ale candorii. Între năzuința romanțioasă spre idealitate, spre grafia de „dor“ și „albastru“, și tentația ilicită a voluptății, poeta se oprește speriată ca o școlăriță. Ea îndrăznește doar până unde-i îngăduie limbajul candid, persecutând o ispită promițătoare printr-un concept poetic ascetic din prea multă pudibonderie.

Când își ia prea în serios romanțiozitatea și se avântă în purități excesive, Mihaela Colin-Cernitu se sufocă în paradisul suavității: „Un zâmbet de floare/în grădinile noastre;/un zâmbet de copil/în casele noastre;// mulțimi de zâmbete/pentru seninul vieții“ (**Senin**). Amețită implacabil de sentimentalism e ea și atunci când, „înnobilată de îmbrățișări“, dă drumul, pe grav, extazelor iubirii; „.../Nu mai știu cât ești tu,/nu mai știu cât sunt eu,/roata dorului veche/ne strivește mereu“ (**Sunt anotimpul tău**) Fără cochetărie, versurile Mihaelei Colin-Cernitu sunt de un diletantism dulce și înduioșător.

# Zacuscă și tandrețe

de HORIA GÂRBEA

Ca membru fondator al **FUNDAȚIEI LUCEAFĂRUL**, m-am bucurat nespus la apariția primului volum de versuri sub egida acesteia. Bucuria fost-a cu atât mai mare cu cât este vorba de debutul unei poete care, măcar prin vârstă, aparține „Generației 90“. Despre **Rugăciune pentru noapte de Magda Spătaru**, distinsul prof. dr. Dan Grigorescu afirma (pe chiar coperta a patra): „O poezie care e, mai presus de orice, poezie“. Fină disociere!

Nu sunt totuși de acord cu Domnia-Sa, când scrie, în prefață, că lumea poetică a Magdei Spătaru este „o lume de geometrii cordiale“. Eu văd în ea mai mult niște „algebre prietenoase“ și argumentez cu modul socotit, economicos, în care debutanta își concepe versurile. Sunt poeme de numai 10 – 20 de cuvinte încât nici nu știu dacă trebuie să admir concizia și reținerea sau să deplâng lipsa unei desfășurări mai largi, care să înfățișeze deplin eventualele sale calități.

Stilul telegrafic (un text se intitulează **Telegrama**) nu e lipsit de momente memorabile: „Nu aș urca/de n-aș fi coborât“ (!), (**De nu...**) sau „...ne părăsim/nebănuim/tu, pregătindu-te să fii tandru/eu, să mă apuc de zacuscă...“ (**Fatalitate**). Această „fatalitate“ a condiției femeii în economia de tranziție este speculată prompt de Magda Spătaru în mai multe dintre versurile sale. Spre deosebire însă de colegele sale de lirică, în opera cărora **feminismul** devine opusul **feminității** într-o revoltă continuă (și până la urmă absurdă) împotriva a ceea ce a lăsat Dumnezeu, tânăra autoare își asumă rolul chiar când partenerul „are o privire suspectă“ sau privirile lui o scot din sărite și din banalul trai de gospodină (**Doar cu privirile tale**) sau chiar, mai rău, el e pregătit să fie tandru cu altele (tot **Fatalitate**).

Peste curajul de a debuta fără, din câte știu, încercări anterioare în reviste sau cenacluri, Magda Spătaru îl are și pe acela al aluziei culturale și al citatului. Am în vedere în primul rând versul „Dragoste, marmură albă“ și un motto din C. (sic!!) Bachelard de la poemul **Incertitudine**.

Fundamental în acest volum mi se pare personajul pe care el îl consacră. Nu, nu este vorba de eul liric al autoarei, ci de „celălalt“, partenerul ușor de ghicit, un fel de monstru contradictoriu, comparat cu „un loc viran“ (**Întâmplare**) iar alături cu un zeu față de care cea care i se adresează este un simplu „fir de praf“ (**Ultima soluție**, aluzia la Biblie este evidentă, nu?).

Poezia practică de Magda Spătaru ca un exercițiu de umilință în fața fatalității inexorabile de a se naște, trăi și îmbătrâni ca reprezentantă a sexului frumos este când de o pudoare eterică („purificată/o să mă cuibăresc/în aerul pe care-l respiri“), când de o senzualitate la limita indecenței („mi s-a părut că te-ai întors/că te aud, că te miros“). Dar, ce-i drept, pasajele care exaltă percepția tactilă sunt mai rare, încât putem crede că, în general, distanța este cea care potențează iubirea pătimașă: „Tu./ pentru mine/ești/zvonul cu cometa Halley“. Câte galaxii - atâtea nebuloase, putem să exclamăm în fața unor (voite?) obscurități care aburesc limpezimile acestui debut.

Altminteri, scriitoarea se simte bine în aerul rarefiat al munților, dar nu fără un confort hotelier adecvat, propice mai mult burghezilor comozi decât naturilor poetice, deprinse să lupte mitologic, pe ascuțitul stâncilor. Totuși, trebuie să recunosc, în general Magda Spătaru nu este adepta agreabilului, ba dimpotrivă, chiar dacă, uneori, nu cu voia ei.

În final ar mai fi de adăugat că, prin debutul Magdei Spătaru, **FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL** întreprinde un act potrivit cu scopurile sale generoase și caritabile, ceea ce nu poate fi decât apreciat la superlativ. În ceea ce mă privește, n-am îndrăznit să-mi strâng într-un volum versurile răspândite prin reviste în ultimii zece ani iar curajul Magdei Spătaru de a da piept dintr-o dată cu exigența publicului, părăsind „banalul trai de gospodină“ pentru înconfortul vieții literare, mă umple de admirație și spaimă.



Despre eseu sau tutti frutti (I)

# H.-R. Patapievici.

## Dicționarul ofuscant al durerii

de DAN-SILVIU BOERESCU

**A**djectivul din titlu nu este folosit întâmplător. Folosindu-l, am încercat să reproduc - oarecum - aerul textelor lui Horia-Radu Patapievici din **Cerul văzut prin lentilă** (Ed. Nemira, București, 1995). De înțeles, de altfel, sfânta mânie proletară a căpitanului Soare (dacă n-ar fi existat, trebuie să poarte un nume!) școlit cel mult cu DEX-ul din 1984, nicidecum cu Larousse sau Robert. Ce alt sentiment decât o evidentă castrare intelectuală obnubilatorie să-i fi oferit frecvența insuportabilă în eseurile din 22 et alii, a unor termeni precum „haecceitate“, „transvaluare“, „recriminare“, „prodigialitate“, „psitacizare“, „sceleratețe“, „flautent“, „deliterioasă“, „iremisibil“, „abnorm“, „apoptopaic“, „senescență“, „putativă“, „coruscant“, „obvios“, „secvent“, „vernacular“, „patibular“, și, mai ales, „turiferar“ (care revine obsedant)? Stilistic, căpitanul Soare și, mai ales, superiorii săi, inclusiv eminentul produs al școlii ingineresti și de propagandă moscovite, se vor fi simțit nu doar surclasați lexical, ci și loviți în amorul lor sacru față de rromânism. (Enervant, nu, acest domn care poartă antineoșistul nume, patafizic aproape, de Patapievici și care pe un ton savant și neconcesiv se obstinează să facă la tot pasul digesturi academice - corupte de o originalitate destul de cinică - despre tot ce-ți trece prin minte, de la SF și Coca Cola la cenzura civilizației grecești, cearta universaliiilor, fractali și omotetii...)

Moarte elitiștilor vor fi spus exponenții doctrinei „IMGB/face ordine“! Dar elitismul, ne spune H.-R. Patapievici, este un atribut al excelenței omului, după cum omul și nu poporrul (adică „pasta devălmașă“ a maselor) este „unitatea de evaluare a umanității“. Totuși, e greu să-i facem pe măgureni să conceadă că tocmai marginalii sunt elementele cele mai productive, de vreme ce e nevoie de consens ca de apă vie, nu? Și, când ești făcut de-a dreptul mitocan (adică unul care „urăște cu predilecție valorile pe care încă nu a reușit să le degradeze, numindu-le fie decadente, fie surse de inegalitate, p.33), să nu-ți vină să dai cu băta în numele revoltei maselor („jubilația spiritului primar agresiv în fața subțiririi aristocrației spiritului“)? Deși pe 29 ianuarie 1990, H.-R.P mărturisește că a scăpat de justesse de această „bătă ageră a reprezentanților populari“, de la uniunea quasi-mistică dintre sine și poporul său (care printr-o binemeritată cotonogeață nu poate fi decât cimentată) el a ajuns imediat la revelația faliei hermeneutice (și morale, deopotrivă) care îl separă de zdrobitoarea majoritate a conaționalilor săi. O explicație a acestei prăpastii a ne-recunoașterii de sine ar putea fi absența unui trecut metafizic credibil, menit să poată păstra o „distanță sanitară“ (altă obsesie a autorului!) între noi și „neamul bizar care a transformat argumentele în interjecții, care schimbă replici răstite într-o română de mahala, simplificată prin prostestii solescisme argotice și găuită de țigănisme“, un veritabil „pensionar prostrat al postistoriei române“ (pp.89-90).

În viziunea eseistului - la care, în linii mari, mă simt dator să ader, oricât ar părea de ciudat, tocmai din considerente patriotice -, românii se află sub incidența unui cod nefast, supraistoric atât prin mitizare cât și prin miticizare, o oribilă „vulgata a bunului român“, membru al unui „trib“ sau „neam ales“, eventual re-dacizat pompieristic. „A fi român și a judeca critic fenomenul românesc pare a fi deopotrivă temerar și ilegal“, afirmă pe deplin conștient H.-R.P (p.140). Care român? Cel „de hârtie“, ficțiune care a făcut

carieră în istoria noastră așa-zicând modernă și la Asachi, și la Pârvan, și la Blaga, și la gândiriști, dar și - din alte rațiuni, de conservare a monopolului puterii („mitocănia este indisolubil legată de spiritul impur al puterii“) - la ideologii oficiali ai ceaușismului? Rromânul „verde“ ironizat de Caragiale, idolatrizat însă de Iorga, ale cărui trăsături fundamentale trebuie să fie cinstea, dreptatea, bunătatea, sficiunea, dulceața sufletească vibrând pe harfe eoliene și pofta nebună de muncă (activismul „aflării în treabă“, reluat de cărmaciul cu gârbaciul în cel mai pur stil stahanovist: „Stane, betonul patriei te-așteaptă pickhammerul să-nfigi“)? Rromânul bântuit de un geniu folcloric (eminamente pastoral), confecționat din elan patrriotic și „poncife edulcorate“? Sau cel evoluând în spațiul mioritic al rândii „unduind prin moarte“ (sic!) folosite la contramanifestațiile muncitorești din '45-'47, renăscute apoi sub forma dezambiguizată a mineriadelor post-decembriste? E limpede că, deși din varii necesități istorice, cele două tipuri se întrepătrund în matricea noastră stilistică, învingător iese tipul care face din rromânism un crez triadic compus din „delir politic, sex și bășcălie“ (acest din urmă element „adâncește complicitățile insalubre cu obiectul batjocorit“, fiind „o cale spre servitute“), generator de altfel și al unor euforice „băi de popor“ ale dictatorilor noștri dintotdeauna. Exempli gratia, H.-R.P îl citează cu o indignată delectare pe Paul Goma (din Gherla): „Cine-o fi spus că ciobanul român cântă din fluier în timpul lui liber? Și că angajează discuții metafizice cu oaia năzdrăvană? Și se gândește la moarte, senin? Eu n-am văzut asemenea ciobani români. Ciobanul român își petrece timpul liber cu băgarea deștului în curul altui cioban român - după care se cracăna de răs“ (p.143, subl. mea). În aceste condiții, ținând de scatologia nemuririi neamului acesta bun și iubitor de Dumnezeu (dar și de „Dumnezeii mării lui“!), vocația întemeietoare a rromânismului apare ca o ipsațiune delirantă, generalizantă, prezentată în haine protocroniste cel mai adesea. (Edificator este și faptul că, în chiar clipele redactării acestei recenzii, Ion I. Brătianu declară la TV cu o emfatică seninătate mioritică: „Eu sunt părintele telecomandei“. Să ne reamintim și că, după 20 mai 1990 - când părintele acestui accesoriu indispensabil al existenței postmoderne a penetrat Parlamentul ca-n brânză -, Petre Țuțea a exclamat: „Să faci 13 ani de temniță pentru un popor de idioți!... România e un teren viran“ - pe care se pot cultiva megacartofi. Simț enorm - sau abnorm, vorba lui H.-R.P. - și văz monstruos!).

„Abia când privim spațiul mioritic ca anticameră a fenomenului Pitești gravitatea chestiunii specificului național este cu adevărat pusă. Viața poporului român nu este un taraf folcloric condus de Lăceanu și ilustrat de un gurist ca Dolănescu“ (p.230). Să fim oare predestinați a resimți experiența crucialului fie ca pe un banc, fie ca pe o damnare? - se întreabă retoric Patapievici. E o chestiune de stil național al unui neam care s-a fundat și a supraviețuit grație „sărutului dat călăului“? Autorul însuși mărturisește - la p.83 - că tonul neconsolat îi displace și că, cu toate acestea, tocmai un astfel de ton i se impune inevitabil atunci când este vorba de chestiunile românești (Poporul meu și cu mine): „Suferința de ceea ce ești este cea mai atroce. Într-un loc din Istoria critică a românilor, Hasdeu afirma că numai într-un pamflet se poate vorbi de Dumnezeu românilor... Cerul văzut prin lentilă!

# Comunist

de CLAUDIA ENE

Este unul dintre cuvintele extrem de des vehiculate atât înainte de 1989 cât și după această dată convențională, iar sensurile lui par să varieze de la o perioadă la alta, datorită raportărilor diferite la realitatea extralingvistică pe care o desemnează. A intrat în limbă - împrumutat din franceză (communiste) - cu sensuri referitoare la doctrina comunismului: 1. care ține de comunism 2. care se bazează pe principiile comunismului 3. membru al Partidului Comunist 4. militant politic și social care își consacră întreaga activitate înfăptuirii țelurilor comunismului (cf. DEX). Folosirea lui cu referire la partidul clasei muncitoare, considerat revoluționar, îi impune acestuia, după preluarea puterii de către comuniști, noi sensuri secundare: 5. care ține de progres 6. care produce o transformare radicală în viața socială, economică și politică 7. partizan al progresului pe plan politic, social, economic etc. Cuvântul devine astfel sinonim cu revoluționar și progresist. În momentul în care vorbitorul își modifică percepția asupra realității extralingvistice pe care o desemnează comunist, cuvântul dezvoltă o nouă accepție, paralelă cu cele strict oficiale (5-7): 8. care este de acord cu principiile comunismului văzut ca dictatură. Această semnificație nu era percepută atât de clar cum ne apare acum și nici nu era utilizată public, cel puțin pe teritoriul țării noastre (excepțiile ar fi posturile de radio străine cu transmisii în limba română și cărțile sau publicațiile românești din exil).

După 1989, sensurile 1-4 se păstrează, dar se utilizează aproape întotdeauna cu o notă depreciativă, mai ales 1 (despre persoane, legi, instituții etc.) și 2 (despre legi, hotărâri, idei, mentalitate etc.). Accepțiile oficiale (5-7) ies din uz și sunt înlocuite cu semnificații perfect contrare, derivate oarecum din sensul 8: 9. care are o atitudine de atașament față de formele vechi, perimate ale vieții politice, economice, sociale și culturale (sinonim: conservator) 10. care este ostil față de progres (sinonime: reacționar, retrograd). Ar mai fi de remarcat că sensurile cel mai des actualizate în prezent sunt ultimele două (9 și 10), punând în umbră toate celelalte semnificații în uz, pentru care vorbitorul încearcă să găsească alte cuvinte cu posibilitatea de a indica fără echivoc referirea la doctrina comunistă în general: ex-comunist, neo-comunist, cripto-comunist etc. Cel mai important mi se pare, însă, că această trecere de la un sens la altul opus cheamă după sine neadevăări lingvistice la realitate și relații inverse între semne lingvistice și referenți, așa cum este cazul cuvintelor stânga și dreapta. Semnificațiile lor politice sunt, așa cum se știe, „grupare politică radicală, progresistă“ și, respectiv, „grupare politică conservatoare, reacționară“. Numai că primul cuvânt se folosește pentru referentul celui de-al doilea și viceversa. Dar pentru că este vorba de accepții convenționale și universale, ei nu pot fi utilizați adecvat la realitatea românească, ținându-se seama că inversarea lor ar produce confuzii cel puțin egale cu cele deja existente. Totuși, în limba română, spre deosebire de alte limbi romanice, există o mică ironie etimologică - stâng(a) vine din lat. stancus = „obosit“ - care face confuzia mai amuzantă sau care o anulează oarecum, dându-ți posibilitatea să te gândești, atunci când îți se vorbește de stânga, la o „grupare politică obosită“.



## «Întâlnire» cu Eugen Ionescu

# „Frumusețea lumii este o momeală“

de MIHAI STOIAN



„Și apoi, exista și vremea rea. Ea putea să se ivească de la o zi la alta, către sfârșitul toamnei. Atunci trebuiau închise ferestrele, peste noapte, pentru a împiedica ploaia să intre, și vântul rece smulgea frunzele arborilor... Întreaga tristețe a orașului se trezea brusc, o dată cu primele ploi reci de iarnă, și toate acoperișurile imobilelor înalte, albe, dispăreau din ochii trecătorilor, și nu mai era decât opacitatea umedă a nopții și ușile înecate ale micilor prăvălii... Pentru mine nu mai era decât vremea rea, pariziană, și care n-avea cu ce să-mi schimbe viața...“ Așa își începe Ernest Hemingway cartea, apărută în 1964 sub titlul „A moveable feast“ (tradusă, în capitala Franței, sub titlul „Paris est une fête“, iar la București... „Sărbătoare de neuitat“). O vreme asemănătoare celei descrise mă gonise, într-o duminică de decembrie a anului 1979, spre Notre-Dame, după care, căutând adăpost din mers pe sub streșini, mă refugiasem în Centre Pompidou, la unul din etaje, unde, pe panouri, puteai privi în voie, chiar instalat pe o canapea fără spatează, câteva pânze de Marc Chagall, cu lumea lui inimitabilă, în care artistul preschimbă „în senzații vizuale nuanțele cele mai sensibile ale stărilor sale sufletești“ (Jean Grenier). Poate că itinerariul meu prin ploaia pulverizată fusese, de fapt, mai puțin incidental decât părea: cunoșteam, din reproducerea seriei Skira, „Duminică“ (lucrată prin 1953-54), în care figura și catedrala Notre-Dame, dar și un cuplu răsfrânt într-o oglindă, precum și un crâmpet din decorul „opilăriei petrecute la Vitebsk... Și nici nu știu, astăzi, dacă tabloul cu pricina figura printre cele expuse. Oricum, resimțem – pentru a câta oară – statornicia cu care artistul trasfigurează tradiții biblice, religia tineretii sale, afecțiunea pe care le-o poartă locuitorilor din târgușoare, obiceiurilor și folclorului ciudat ale acestora, totul sub masca unei ironii duioase, penetrabile. Pesemne că, astfel, mă pomenisem prizonierul unei anumite stări de spirit, indusă de universul fabulos în care nimerisem. Având la mine o carte poștală ilustrată (instantaneu fotografic pe cheiul Senei: „Détente crépusculaire“), mă apucasem să scriu acasă, împărțându-le alor mei, comprimat, cum se instalează pe nesimțite, în Paris, Crăciunul, mentalitatea mitică, supranaturalul care se simte în largul său și într-o lume de obiecte electronizate, robotizate, textul scris nefiind de loc detașat, îmi dau seama acum, contrapunctic, față de realitatea imaginară în care mă cufundasem. Îmi era suficient să înalț, doar pe jumătate, ochii fixați pe dreptunghiul de carton, pentru a încerca senzația că privesc într-o arenă de circ și aud cuvintele lui Chagall: „Și apoi, cine nu-i clown, fie și fără pălărie? Cum oamenii fac înșiși circul, nu mai au nevoie să meargă acolo. Și culoarea este un lucru tragic, ca și circul...“

Ridicând privirea, așadar, mi se păruse că visez cu ochii deschiși: pe dinaintea mea treceau, în pas alert, doi bărbați înalți, bine legați, îmbrăcați în negru din cap până-n picioare: pălărie tare (melon), pardesie lungi până aproape de glezne, croite din aceeași mătase lucioasă,

neagră, pantofi de lac. Erau amândoi bărboși – bărbi stufoase – și n-ar fi fost de mirare dacă, la un semn, ar fi dat la iveală – de sub caftanul larg – o vioară ca a scripcarului din „Schită pentru dans“... În fapt, unul dintre ei ținea în mână un aparat fotografic sofisticat, cu flash... După ieșirea din cadru a celor doi mai apucasem să adaug, pe spatele ilustratei, două, trei cuvinte, când îmi atrase atenția un alt personaj „chagallian“: de talie medie, cam rotofei, pas vioi, îmbrăcăminte peștigă (pardesiu în carouri, șifonat, guler ridicat, pălărie sport, cu bor îngust) și aer oarecare, de ins deloc enigmatic ori spectaculos, trecea prin fața panourilor cu tablouri, îndreptându-se în direcția în care dispăruseră cei doi gemeni în negru (atunci nici n-o băgasem în seamă pe firava și micuța lui însoțitoare, deși cred că începusem să percep totul cu o acuitate specială). Fără a mai întârzia locului îl urma, neverosimil, întrebându-mă dacă nu ticluisem o realitate imediată, printr-o piruetă grațioasă a imaginației... Eram încredințat că sunt pe urmele lui Eugen Ionescu (la propriu). Mea-culpa? Intrasem într-un joc confuz care mi-l amintea tot pe Chagall: „Cât despre mine, eu n-am căutat niciodată, nici n-am iubit, realismul. Când am ajuns la Paris n-am aderat la mișcarea cubistă care era în plin elan, am căutat o altă mișcare. Sticla, ghitara, cuburile, cilindrii... toate acestea, erau tot realitatea în diferite feluri. Tablourile mele erau ilogice și nu realiste, mult înaintea suprarealismului, ceea ce voiam era un realism, dacă dorim, însă psihic, deci cu totul altul decât un realism al obiectului ori al figurii geometrice“ (dintr-un interviu acordat după cel de-al doilea război mondial).

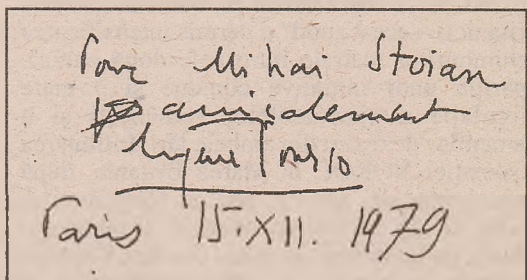
Și, totuși, era vorba de un cub! La vreo treizeci, patruzeci de pași de seminția lui Chagall, în spațiul ființa un cub de sticlă (sau, poate, de plexiglas, nu-mi mai aduc aminte cu exactitate), în care doar „podeaua“ și „tavanul“ erau multicolore, „pereții“ fiind complet transparent și (e foarte posibil să fi fost altfel, senzația conta). În cub se intra ca la moscheie, descălțat, o pătrundere smerită în lumea culorilor, pusă în scenă de Aram (plastician remarcabil, renumit astăzi pe glob): „Eu nu știu dacă m-a ales culoarea pe mine, sau dacă eu am ales culoarea, însă am fost căsătorit din copilăria mea cu puritatea culorii, și nimic din ceea ce eram învățat nu mă satisfăcea vreodată“ (Chagall). N-am intrat, mulțumindu-mă să privesc mai întâi pantofii, vreo cinci perechi (una singură de damă), înșirați în pringul ușii, apoi urmărind spectacolul dinăuntru: Eugen Ionescu în ciorapi, condus de Aram, un tip scund, vânos, parcă și el bărbos (?), în timp ce individul cu aparat și flash fotografia de zor, din orice unghi, mai mult ca sigur immortalizând momentul pentru cine știe ce pliant sau articol de ziar, de revistă. Afară din cub erau, lângă ferestrele înalte, două vitrine cu fel de fel de cupluri privitoare la Aram, la expozițiile sale. Lângă aceste vitrine, prefăcându-mă că citesc, îl așteptasem pe Eugen Ionescu, poate ca să-l văd mai de aproape, poate ca să-i cer un autograf (boală veche, de adolescență). Prima ieșise din cubul-curcubeu doamna Rodica Ionescu, soția academicianului francez, apoi scriitorul însuși, Aram...

Cam intempestiv, ca să nu scap prilejul, îmi scosei din port-vizit o carte de vizită și, făcând un pas înainte, mă adresai copilărește ilustrului dramaturg:

– Dacă îmi permiteți, îndrăznesc să vă cer un autograf...

– Cu plăcere, răspunse apropiindu-se, dar, subit, se interpușe între noi doamna Ionescu, fără ca eu, atunci, să pricep de ce (poate curiozitate feminină).

Întinzându-i scriitorului cartea mea de vizită nu îndrăznii să-i spun, cumva, c-aș fi și eu... scriitor. El luă cartonașul, citi numele (e drept cam... bulgăresc), întoarse cartea de vizită și, cu stiloul propriu, dat la iveală, scrisese: „Pour Mihai Stoian amicalement Eugène Ionescu, Paris 15.XII.1979“ (înainte de „amicalement“ scrisese „pri“ de la „prietenește“, litere pe care le ștersese numaidecât, însă dovedesc că maestrul gândea „în



românește“, măcar în clipele acelea). Mulțumind cuviincios mi-am reluat cartea de vizită.

– Rămâneți mult la Paris? mă întrebă, înainte de a-mi întinde mâna peste umărul doamnei Rodica Ionescu.

– Nu. Plec peste două săptămâni – și, surzând încurcat: eu sunt dintre cei care se întorc.

– Drum bun, rosti alb.

A doua zi, la sculare, îmi controlasem port-vizitul. Nu, nu visasem. Eram posesorul unui autograf Eugen Ionescu. Târziu, după ani și ani, aveam să înțeleg mai exact împrejurarea: la Londra fusese suprimate, cu o înepătură de umbrelă otrăvită, un disident bulgar (asasinul fiind agent secret bulgar), la Paris „mâna lungă a Revoluției comuniste“ o lovise grav pe Monica Lovinescu, o afacere misterioasă până astăzi, avându-l drept erou și pe Virgil Tănase, invadase „la une“ a jurnalelor occidentale... Și un alt ins, eu, răsărit ca din pământ, cere un autograf într-o duminică de decembrie ploios... Povestesc întâmplarea numai pentru a-mi mărturisii rușinea de a-l fi inoportunit, pe reputatul dramaturg, dar și pe consoarta domniei sale.

Fugit irreparabile tempus. Un rinocer contemporan declara, recent, că Eugen Ionescu nu și-ar fi slujit țara. Și, vai!, constatăm cu stupeoare că nimeni nu se face vinovat de agresarea psihică a atâtor și atâtor români prestigioși, socotiți până mai ieri „dușmani ai poporului“, „transfugi“, „vânduți“ și... ejusdem farinae. Caruselul continuă să se învârtască. Neasemuitul Chagall (și el un „transfug“, căci părăsise definitiv Uniunea Sovietică în anul 1922, pentru ca, în 1923, să se instaleze la Paris) se explica astfel: „Eu nu vrea să fiu la fel cu toți ceilalți, eu vreau să văd o lume nouă...“

Destine mari, covârșitoare, într-o existență plină de culori, de obiecte, de măști, de tobe mari și mici, de umbrele și stilouri ucigătoare, de abisuri și amnezii, de angoase și pendule bezmetice, de păpuși dezmembrate și, nu în ultimul rând, de conștiința faptului că „frumusețea lumii este o momeală“ (Eugen Ionescu).



# Un festival teatral britanic pe românește

de MARIAN POPESCU

Unul dintre lucrurile cele mai interesante și importante care s-au petrecut în teatrul românesc după 1989 se referă la deschiderea unui adevărat „pod” cu teatrul britanic. Datorat unor relații anterioare - prietenia între Richard Eyre, regizorul englez care urma să fie numit director al Teatrului Național din Londra, și Ion Caramitru - sau de dată mai recentă (primul proiect internațional al UNITER a fost realizat cu oameni de teatru britanici) - acest „pod” a permis intensificarea schimburilor teatrale între cele două culturi, apariția unor inițiative comune și o mare circulație a spectacolelor românești și a oamenilor de teatru din ambele țări. Înființarea Asociației NOROC în Marea Britanie, după experiența de câțiva ani a Programului NOROC de schimburi teatrale România - Marea Britanie realizat la noi de către Uniunea Teatrală și teatre sau artiști individuali, a favorizat „replica”: desfășurarea primului sezon teatral britanic în România (28 aprilie - 7 mai 1995).

A fost pusă de multe ori întrebarea: de ce tocmai Marea Britanie când se consideră de la sine înțeles că suntem o țară francofonă? Sunt argumente de natura evidenței că francofonia a pierdut un teren considerabil în fața culturii și limbii engleze. La nivelul generațiilor mai tinere învățarea limbii engleze este un lucru obișnuit la care trebuie adăugate cultura rock-ului, filmele americane ș.a. Din alt punct de vedere, derivat dintr-o strategie mai generală, cum remarcă Alina Mungiu într-o recentă

corespondență din America, zona Balcanilor pare a fi „repartizată” (după americani) experților tradiționali: Franța și Anglia. Or, activitatea Consiliului Britanic în ultimii ani a fost deosebit de evidentă și a permis, printr-un sprijin efectiv, dezvoltarea multor proiecte teatrale. Nu este, deci, de mirare că și recent încheiatul Sezon britanic teatral în România a fost sprijinit masiv de British Council.

În ciuda unor vizibile sau obscure (uneori bizare) defecțiuni de organizare, a unei publicități precare, fapt care nu a permis multor oameni de teatru români să participe, Sezonul britanic a scos în prim plan diversitatea unei oferte făcute și asumate de către partea britanică. Festivalul a cuprins spectacole, workshop-uri care au prezentat noi texte de teatru, conferințe despre teatrul galez și irlandez, conferința NOROC. Selecția spectacolelor, justificată de gustul părții britanice dar și de limita fondurilor, evocă într-un mod semnificativ mai multe forme ale raportării la ideea de teatru așa cum este ea înțeleasă, practică și cercetată în teatrul britanic.

De o audiență remarcabilă s-au bucurat workshop-urile conduse de John Wright (regizorul spectacolului *Gata să izbucnească*), Carl Miller (cu abordări diverse ale studiului regizoral al textului dramatic și prezentarea într-un spectacol-lectură a piesei *Șocant* de Sarah Kane) și Alison Sinclair care a prezentat într-un alt spectacol-lectură piesa lui Howard Barker, *Castelul*. Scrisul pentru

teatru este o determinantă a diversității fenomenului teatral britanic. Noile piese de teatru constituie rezultatul unei strategii speciale, fiind o căutare activă a teatralității. Dramaturgul britanic nu se instalează, de regulă, în privilegiul confortabil de a fi autor de literatură dramatică și atât. De cele mai multe ori este regizor, înființează companii teatrale, scrie în conjuncție declarată cu grupul teatral respectiv.

Desigur, modul în care noi receptăm spectacole din alte culturi spune mult despre cum ne reprezentăm ideea de teatru. O formă de performing art, de artă a interpretării, expusă, de pildă, în festival, de către teatrul „Green Room” din Manchester prin spectacolul *Made in Manchester*, suită de scene reflectând diversitatea cultural-obsesională și multiculturalismul aceluia oraș englez, poate produce insatisfacție iubitorilor de teatru români, obișnuiți cu un mod al spectacolului cursiv, foarte legat de text. În schimb, *Gata să izbucnească* al companiei „Told by an Idiot”, a încântat pentru exercițiul actoricesc remarcabil de expresiv „înramat” într-un episod din *Marquez*. Spectacolul produce o structură secvențială, cu un indice de previzibilitate a situațiilor dramatice, dar și cu o concentrare teribilă asupra teatralității fiecăreia.

*Cântec dintr-un oraș uitat*, piesă scrisă și regizată de Edward Thomas, prezentat de compania galeză Y CWMNY, a permis observarea aceluia tip de cercetare teatrală care produce în spectacol o expresivitate deosebită. Piesa, o dramatic-nostalgică trimitere la viața orașului, este istoria unei ficțiuni a personajului principal. O ficțiune în teatru. Secvențele acesteia sunt, în scenă, de un dinamism greu de întâlnit în modul teatral românesc. Comicul are inflexiuni speciale, aici derivând și din natura limbajului replicilor, „îndrăzneț” pentru pudibonderia ipocrit asumată. Ca și în *Șocant*, piesa scrisă de Sarah Kane, care a stârnit vii controverse în teatrul britanic, tratamentul limbii și al limbajului cotidian este foarte diferit de ceea ce se observă în spectacolele cu piese românești unde, adesea, artificialitatea, construcția sintetică sunt detectabile imediat.

Festivalul a ocazionat și prezentarea primei producții a unei noi grupări teatrale independente din România, „Art-Inter ODEON”, condusă de Marcel Iureș: e vorba de coproducția *Alien-nație* regizată de Scot Johnson, în urma unui workshop, cu actori români. O anume dezinvoltură a mișcării, ca și calitatea, în unele scene, a interpretării au putut da o idee despre un început. Spectacolul, însă, e un semn al dezinhibării din punct de vedere teatral care, în viitor, va da rezultatele scontate.

Organizarea festivalului de teatru britanic la București este, cred, și un act de curaj al Asociației NOROC din Marea Britanie. Cei care au putut vedea aceste spectacole - sau participa la workshop-uri și celelalte întâlniri profesionale - au remarcat, desigur, că teatrul este o „țară” ale cărei frontiere ne sunt destul de puțin cunoscute. Un narcisim coroziv, care guvernează adesea „ieșirile” noastre prin teatru, este și semnul unei aroganțe neproductive: ca să te poți lăuda că ești foarte sau cel mai, ar trebui să accepți și confruntarea. Ori festivalul britanic poate fi considerat și din această perspectivă. Dacă sezonul teatral românesc de acum doi ani din Marea Britanie, realizat în cadrul aceluiași program NOROC, a transportat acolo hit-urile teatrului nostru de după 1989, selecția britanică la București - cu riscurile de rigoare - poate fi semnul unui „dialog” ce are șanse să continue.

## Dreptul la replică

Cineva (semnează Irimie Străuț) adresează revistei „Luceafărul” din 12 aprilie curent o notă privind romanul meu „Strălucirea cristalului” din care, de la primele rânduri, cel ce a compus-o se denunță drept un nostalgic al ceaușismului. El își mărturisește uimirea că romanul a apărut „prin mijloace oculte” și „necenzurat de nimeni”. Pretinzând că mi-a citit cartea, despre care afirmă că numără 400 pagini cu literă mică deși ea nu are decât exact 190, dl Străuț se declară iritat că s-a simțit într-un teritoriu „al uitatelor scrieri din anii trecuți”. Chiar așa, distins domn? Nu intenționez să mă întind cu explicațiile, fapt e că doar frunzărind-o, n-a băgat de seamă ceva: anume libertatea pe care și-o iau câțiva medici de a fi ei înșiși, în situații de viață și de relație profesională. Am scris cartea refuzând ideologizarea (ne aflăm

în anii '80) și, mai ales, poncifele dogmatismului mutilator. Motiv pentru tandemul de la conducerea editurii Eminescu să îi respingă apariția în 1986 ca lucrare „profund greșită ideologic”, iar grațiosului Mihai Dulea să o excludă din orice plan editorial. Și atunci, de unde până unde, povestea că ne întoarcem la realismul socialist... Mai de grabă pentru cineva ce socoate că nu a făcut concesii totalitarismului era de dorit să își țină firea și să nu scape din vedere gestul contestatar evident în context și subtext, anume apelul la normalitate psihică, răspuns prin sine însuși critic față de timpurile turburi ce au încercat să ne înjosească. În rest, de idiomul cârpit cu epitete al domnului Străuț nu am de gând să mă ocup.

Henri Zalis





# „Rotonda“ plastică

de CORNELIU ANTIM

Nici nu știu cum aş putea să-i spun mai bine acestei inițiative artistice, găzduită recent de Muzeul Literaturii Române în singurele spații, de la parterul clădirii, care au devenit valide pentru asemenea manifestări publice. De mai mult timp aflat sub schele în reparații capitale, elegantul vestigiu arhitectonic din inima Capitalei își pregătește reintrarea în arenă cu ambiții și energii noi. Directorul instituției, Alexandru Condeescu, are proiecte pe măsura tinereții și mondenității sale spirituale. Spațiile muzeului, inclusiv cafenea de pe terasa în aer liber din curtea clădirii, ca și „lăptăria“ cenaclieră, pe care speră să le pună pe roate încă din această vară, devin în viziunea acestui institutor cultural o scenă deschisă tuturor artelor, într-o stagiune continuă a manifestărilor sincretice.

În ambianța primentă a zidărilor și pavimentelor marmorate, tutelată doar de jilțul masiv, cu elemente formale și decorative de

gotic târziu ce a aparținut cândva poetului Ion Vinea, un grup de 15 artiști, din generații diferite, a inaugurat primul act a ceea ce urmează să fie de acum încolo o permanență: Galeria de artă „Rotonda“. Spațiul a și fost amenajat ca atare, cu pereții degajați în suprafețe generoase de expunere, cu dispozitive mecanice anume montate pentru suspendarea tablourilor, cu surse de iluminare naturală și artificială bine dirijate; ele fac din acest spațiu de expunere, ca și amplasarea foarte favorabilă într-o zonă de mare aflax public (Piața Romană, Piața Amzei, Bdul Dacia, Calea Victoriei), un promițător vad artistic și cultural al Capitalei.

Întâmplarea face să fi asistat la acest început sub auspiciile unei tinere, chiar foarte tinere Fundații artistice, numită familiar „Alexandra“. Ea este fructul unor entuziaști, evident, săraci, evident, plini de speranțe. Dar care nu înțeleg să abdice de la proiectele lor năstrușnice. Ei chiar cred că într-o bună zi se va putea trăi împărătește din artă! Animatorul acestei, întreprinderi artistice, cu ambiții culturale și mercantile, totodată, este pictorul Mihail Lujanski. El a adunat în jurul său o serie de prieteni devotați și puțin visători, în majoritate artiști plastici, dar nu numai, câțiva de prin părțile Tulcei sau împătimiti de mirificele paradisuri deltaice, cu care încearcă să convingă lumea, de aici și de aiurea, că românii, prin arta lor, sunt mai presus de soarta lor istorică și politică. Numele acestor

entuziaști sunt: Aurel Iacobescu, căruiă în această gupare i se spune „maestrul“, Ștefan Găvenea, Nicolae Alexi, Aurel Bulacu, Ion Iancuț, Nicolae Șaptefrați, Mircea Roman, Teodor Hrib, Romeo Liberis, Gh. Enache, Gabriela Cristu, Dan Nistor, Cristian Rai, Dan Gavriș. Pictori, sculptori, graficieni, unii de reală notorietate internațională, care în modalități stilistice diferite, într-un lăcaș al tradițiilor înveterate, adevăresc sensurile fertilizatoare ale gândirii novatoare, sau măcar cutezătoare, ce asigură, pe un plan dinamic și deschis oricăror tendințe și orientări estetice, continuitatea deplină a ceea ce azi numim tradiție. Căci, orice tradiție a debutat, la timpul său, cu gestul trufaș și puțin inconștient al unei fronde.

„Rotonda“ plastică s-a lansat, așadar, spectaculos, anunțând un sezon deloc liniștit, deloc conformist. În ceea ce privește gruparea artistică a celor 15 „fondatori“ ai „Alexandrei“, pictorul Mihail Lujanski ne-a asigurat că, exact în alcătuirea în care a putut fi contemplată în Rotonda Muzeului Literaturii, expoziția va călători pe un traseu meridional, în peninsula italică, încă din luna lui Florar, într-un circuit promoțional, care nu va ocoli nici Accademia di Romania de la Roma. Important este, însă, acum, că Galeria „Rotonda“ a început să existe și că Fundația Alexandra are încă de la naștere anvergură europeană.

## Lumea literară

● S-au făcut pregătiri intense pentru Congresul scriitorilor din diaspora, dintre 5 și 10 iunie a.c., la Neptun. Din păcate, banii promiși de la anumite foruri continuă să rămână închisi în seifuri, deși entuziasmul a fost mare la anunțarea acestei inițiative a Uniunii Scriitorilor. Poate că numai o întârziere oarecare, nu una planificată, cu un câștig politic imediat.

● În curând, Editura „EST“ va publica prima carte din colecția „Literatură contemporană“: romanul „SALUDOS“ de Alexandru Ecovoiu.

Lansarea va avea loc în cadrul Târgului de carte București, pe data de 11 iunie a.c., ora 14. Prezintă criticul literar Laurențiu Ulici.

● Ministerul Culturii, cel mai rotit și asaltat de veleitari, a stârnit iarăși pe demagogul de Cuțarida, nimeni altul decât C.V.Tudor. Înainte ca Viorel Mărginean să-și ocupe bine fotoliul, a și fost împroșcat cu noroaiele pestilențiale ale celui care ar fi trebuit acum să ne vină la vorbitor, în subteranele Jilavei, nu la microfoane în Sala Omnia. Pictorul respectiv nu-i, doamne ferește, în grațiile noastre, dar cel puțin avem bunul simț să-l lăsăm o vreme în pace pentru a observa ce are de gând să facă. Ura asta viscerală, numai fiindcă nu ți se fac ție jocurile murdare, creează monștri. Dacă mai era nevoie să-i numim!

● În zilele de 2-3 iunie a.c., au avut loc la Botoșani și Ipotești, în organizarea Centrului Județean al Creației Populare și a Inspectoratului

pentru Cultură Botoșani. Festivalul - concurs național de poezie și interpretare critică a operei eminesciene „Poni Luceafărul...“, ediția a XIII-a. Premii au acordat editurile **Cartea Românească, Eminescu, Moldova, Principeș, Panteon** precum și revistele **Luceafărul, România literară, Contrapunct, Ateneu, Poezia, Poesis, Dacia literară, Cronica, Timpul, Caiete botoșanene.**

● Peste o sută de persoane vor face parte din distribuția spectacolului de la Teatrul Național „Tamerlan cel Mare“, se crede, cea mai amplă producție teatrală românească după anul 1989. Vor fi, desigur, și vedete, de pildă, Gheorghe Dincă, Adrian Pintea, Mircea Rusu, Alexandru Bindea, Maia Morgenstern, iar în rolul titular, deja verificat în astfel de roluri, Ovidiu Iuliu Moldovan. Bagheta îi aparține lui Victor Ioan Frunză, care, între timp, a început repetițiile și la spectacolul „Don Juan“ de Molière. Aici, protagoniști par a fi Mircea Rusu, Alexandru Bindea, Maia Morgenstern. Așteptăm cu mare interes premierele și, bineînțeles, plasarea Teatrului Național în circuitul care i se cuvine.

● La librăria **Mihail Sadoveanu** din București, a fost lansat romanul laureatului Nobel, Isaac Bashevis-Singer, „Scamatorul din Lublin“ despre care au vorbit Maria Graciov, Mircea Ciobanu și Anton Celaru, traducătorul cărții. Scrierea a fost girată în românește la editura „Casa Școalelor“.

● La o sută de ani de la naștere, Lucian

Blaga a fost omagiat pe măsura operei și harului său. După reușita de la Conservator, unde personalitățile vieții noastre culturale au entuziasmat publicul (prezenți: Laurențiu Ulici, Ana Blandiana, Octavian Paler, Nicolae Breban, Nicolae Balotă, Cornel Regman, Ion Caramitru), o altă manifestare, de aceeași amploare, a avut loc la Muzeul Literaturii Române unde s-a vernisat o expoziție, cu prezentarea unor însemne memoriale și unde s-au lansat volume ce reeditează opera scriitorului.

● **Concursul național de proză scurtă „Marin Preda“ - ediția a VII-a, Alexandria - Siliștea Nouă, 7-8 iunie 1995**

Inspectoratul pentru Cultură al județului Teleorman, cu sprijinul Ministerului Culturii, organizează a VII-a ediție a Concursului național de proză scurtă „Marin Preda“, manifestare ce își propune să stimuleze creația valoroasă în domeniul prozei scurte. La concurs participă creatori care nu au publicat un volum de proză.

Juriul concursului, alcătuit din scriitori și reprezentanți ai organizatorilor, va acorda următoarele premii: premiul „Marin Preda“ în valoare de 150.000 lei; premiul I - în valoare de 100.000 lei; premiul al II-lea - în valoare de 75.000 lei; premiul al III-lea - în valoare de 50.000 lei. Premiile se vor acorda în bani de către Inspectoratul pentru Cultură al județului Teleorman și vor putea fi combinate cu premiile acordate de revistele literare „Literatură“ și „Luceafărul“, precum și de editurile „Marin Preda“ și „Teleorman liber“. De asemenea, aceste premii pot fi combinate cu cele oferite de sponsorii manifestărilor.



# VINICIO SALATI (Elveția)

Personalitate de frunte a culturii elvețiene de expresie italiană, poet, prozator și remarcabil publicist, Vinicio Salati (născut 9.VIII.1908 – Lugano), a rămas – până la cei 86 de ani ai săi când s-a stins din viață – un necunoscut truditor pe tărâmul artelor și literelor publicând, neîncetat, versuri, proză scurtă și eseuri în rubricile de specialitate ale presei periodice și cotidiene din Țara Cantoanelor.

Prezența sa se face deasemenea simțită în emisiunile artistico-literare ale radio-difuziunii elvețiene pentru care a scris mai bine de 400 de lucrări. Cunoscător la perfecție al limbilor franceză și germană, a desfășurat și o prodigioasă activitate de traducător.

Vinicio Salati a vizitat de mai multe ori țara noastră și i-a păstrat mereu o frumoasă și nepieritoare amintire.

## VACANȚĂ ÎN STRĂINĂTATE

Cu o valiză mai-mai să-mi smulgă umărul din încheieturi, mă aflu iar într-o metropolă – de data asta la Paris – în fața unui portar cu fața mucegăită, absent și morocănos, așa cum se cuvine, învățat, de bună seamă, să se încaiere la tot pasul cu tot soiul de haimanale venite de pe toate paralelele și marcate de toate meridianele. Mă măsoară din ochi, dar numaidecât îi dă ceva prin minte, mă lasă în plata Domnului și într-o clipită dispăre pe scara în spirală ce se pierde undeva în pod. La puțin timp după aceea se stârnește deasupra mea o ceartă. Vocea portarului și o voce de femeie.

Ea: **Salud, espece de pourriture!**<sup>1)</sup>

Cuvintele șuieră tăios, de parcă ar avea în ele ace incandescente. El se apără, dar femeia lansează asupra lui o canonadă ritmică de înjurături zornăitoare, ca niște cuie ruginite. Expresia cea mai gingașă e gigolo, dar, după părerea mea, cel mai potrivit e termenul de **ivrogne, soulard.**<sup>2)</sup>

În fața mea, pe perete, atârnă o fotografie înrămată: din spatele sticlei murdare mă privește surâzător un infanterist din cel de-al doilea

război mondial, un flăcău ce s-ar spune că e sărbătorit la victorie cu urale și chiote împănate cu răcnete în gura mare: „Le-am arătat noi șvăboilor“, răcnete stropite din belșug cu nenumărate păhărele de roșu. Ceva mai încolo, altă fotografie: logodnica. Amândoi i-ar fi putut servi, lui Jean Vig, ca document pentru un film anume.

Portarul beștelit coboară înșurubându-se pe ghiventul treptelor și se oprește în fața mea:

– **Vous desirez?**<sup>3)</sup>

– O cameră.

O voce de femeie, ca o trâmbiță de Jeriho, poruncește:

– **Donne-lui le trente-neuf!**<sup>4)</sup>

Portarul ia cheia și mă împinge bolborosind:

– **Suivez-moi!**<sup>5)</sup>

Ca un jandarm.

Îmi plimb ochii prin încăperea ce urmează să-mi fie, preț de câteva nopți, lăcașul visurilor mele, în orașul Luminii: nu departe de aici se află fundătura unde, la 26 ianuarie 1855, s-a spânzurat Gerard de Nerval – **rue la Vieille anterne...** „une ruelle sinistre située

exactement a l'emplacement du théâtre Sarah Bernhardt“ – strada Vechiului Felinar, o străduță sinistă, exact în locul în care se înalță azi teatrul Sarah Bernhardt. O văd pe Angela, pe Sylvia, pe Octavia – fiicele focului – pe Isa, Corilla, Emilia...

La realitate mă întoarce mormăitul portarului. Așteaptă bacșișul. Apoi se retrage, trântind ușa în urma lui.

Deschid sertarul măsuței de noapte și descopăr acolo o zdreanță uitată. Pe urmă, privirea îmi cade pe o hârtie cu o adresă așezată, ca din întâmplare, sub un Amoraș. Așadar, o casă „deschisă“ ce promite bucurii fantasticoparadisice. Sub lavabou, o notă de plată de la un restaurant din apropiere și un papuc, care, așa cum arată, și-a dat duhul. Deschid fereastra. Constat, fără stupoare, că priveliștea e substanțial diferită de aceea care mi-a fost prezentată la biroul de voiaj din Lugano și la care visasem atâta. Obişnuita păcăleală. Nu-i nimic. O curtică atât de tristă și atât de umedă își are și ea justificarea și viața ei. În definitiv, îmi spun în sinea mea, nu rămân aici o veșnicie. De aceea: **Te voilà, grand frisé, te voilà, petit parisien.** Așa că: iată-te aici, cărlionțat bătrân, iată-te aici, micuț parizian!

Învărtesc robinetul. Nu picură nici un strop. Aud un clocot sumbru și un horcăit îndepărtat, născându-se parcă din pânțele metropolei, ori poate din miezul pământului. După o lungă așteptare vacarmul încetează și în cămăruță se așterne o liniște mormântală. Un anunț aproape invincibil, gălbejit de vreme, atrage atenția: Apa nu e potabilă.

Pe neașteptate se stinge și sinistra lumină gălbuie. O muscă părăsită se transformă într-un helicopter ce se izbește mereu – o dată și încă o dată – de geamul ferestrei, în zadarnica-i încercare de a fugi.

Sun. Se prezintă la **femme de chambre**, bună marfă, se vede că a scăpat cu bine din multe furtuni – e tăbăcită, spălată cu apă potabilă și nepotabilă. Sugerează o reverență:

– **Monsieur desire?**

– Un tirbușon.

– Pentru ce? întrebă cu mirare.





– Să încerc să desfac robinetul, cine știe, s-ar putea ca pe urmă să curgă apa.

– Dacă-i vorba numai de asta, ajutorul e mult mai simplu. Uitați-vă...

Se apleacă, înșfacă papucul orfan și izbește sălbatic cu el în țevă. Din măruntaiele pământului se aude iar un ghiorăit sinistru, apoi o bolboroseală și, deodată, țâșnește în lavabou o șuviță de apă roșiatică.

– Nu cumva s-o beți!

– Nici o teamă!

– Puneți repede dopul și astupați lavaboul, altfel nu mai apucați să vă spălați. Aici, la etajul cinci, e cam prost cu apa. Jos însă, la parter, vă așteptă spăla în voie. Acolo aveți și apă de băut.

– În casa asta n-o să beau decât vin.

– Vă aduc numaidecât.

Peste câteva clipe așează pe masă o butelcă de doi litri și două pahare.

– Là, c'est le bonheur, peut-être, cependant... je m'appelle Lolote. Un monsieur de Zürich me trouve un peu de ressemblance avec Werther, moins les pistolets qui ne sont plus de mode.<sup>(6)</sup>

Judec, la iuțeală, că ar fi mai înțelept să-i spun Lolotei „cu bine“ și să mă închid în cameră, cu cheia.

\*

\* \*

Mă înapoiez la hotel seara târziu. Abia am stins lumina – pe scară o zărisem pe Lolote îmbrăcată într-o înfiorătoare rochie străvezie, în compania unui pui de hipopotam travestit în bărbat – când deodată, aud un foșnet ciudat. Aprind din nou și, în lumina gălbuie, văd cum răsar din toate crăpăturile pereților niște gândaci negri, încolonându-se parcă pentru o uriașă ofensivă. Gornistul lor a sunat, de bună seamă, încetarea asaltului, acțiunea e amânată, atacanții dispar în tranșee. Apuc ziarul, dar nu-s în stare să citesc. Mă decid să las lumina aprinsă și să moșăi toată noaptea într-o stare de deprimare, de data asta, sută la sută.

Surprind pe plafon portretul unei sfinte, păstrat intact, în ciuda culorilor șterse și a zidului lepros: o sfântă cu un decolteu adânc și cu surâsul Lolotei.

În odaia alăturată un spaniol ciupește unele unei chitare și declamă: „Dessous le rosier blanc la belle se promene.../ Blanche comme la neige, belle comme le jour./ Au jardin de son pere l'ont prise./ Le plus jeune des trois la prit par sa main blanche:—Montez, ma belle, dessous mon cheval gris“...<sup>(7)</sup>

Cei trei călăreți gonesc cu frumoasa spre Senlis. Ajunși la destinație, cârciumăreasa îi cercetează, apoi spune: „Entrez, entrez, la belle, entrez sans plus de bruit./ Avec trois capitaines vous passerez la nuit!“<sup>(8)</sup>

Frumoasa își dă seama de fapta-i necugetată. Mănâncă și bea, apoi se preface că-i moartă! Cei trei cavaleri decid:

– „Prietena noastră e moartă, s-o ducem înapoi în grădina părintească.“

Și povestitorul continuă să cânte: „Et au bout de trois jours la belle ressuscite:/ Ouvrez, ouvrez, mon père, ouvrez sans plus tarder./ Trois jours j'ai fait la morte pour mon honneur garder!“<sup>(9)</sup>

Și bunul tată o întâmpină cu brațele deschise și peste câteva săptămâni o mărită... „fort honorablement“ cu un dragon.

\*

\* \*

ZORILE Parisului risipesc întunericul. Sunetele, ecourile sunt acelea pe care le-am auzit de atâtea ori în atâtea filme aparținând vechiului și noului val și care continuă să dea năvală peste noi, dar n-au izbutit încă să ne înghită, pentru că suntem echipați cu un colac de salvare rezistent la toate furtunile. Mă plâng portarului care, la ceasul dimineții, e verde ca o șopărlă. Zic:

– De ce, pentru numele lui Dumnezeu, nu stropiți crăpăturile acelea cu DDT? Camerele sunt pline de gândaci... Nori întregi de gândaci negri...

## roza vânturilor

# SALVATORE QUASIMODO (Italia)

## Noptii

Din matricea ta  
mă ridic fără memorie  
și plâng.

Umblă îngeri muți,  
laolaltă cu mine;  
n-au răsuflut lucrurile;  
orice voce-i mutată  
în piatră,  
liniștea cercurilor înmormântate.

Primul tău om  
nu știe, dar suferă.

În românește de  
Petre Stoica

– Nu mai spuneți, scumpe domn!... Nu cumva, pentru cei câțiva franci amărâți pe care ni-i dați pentru cameră, ați vrea să găsiți în fiecare gaură câte un bănuț de aur?!...

Un sfert de oră mai târziu, plec cu aceeași valiză gata să-mi rupă mâna. Sunt sigur că diseară o să-mi lipsească melodia și versurile romanticului necunoscut, ale republicanului spaniol de odinioară, astăzi refugiat. Plec? Un fel de a zice. Abia am apucat să fac câțiva pași – de fapt mai stăteam în pragul sinistrului hotel – când, de sus, a început să coboare spre mine un alt cântec al necunoscutului trubadur.

„Plângi, plângi, o, taur, pe malul jalnicului râu dorit, care-ntr-o noapte de vară l-a dus pe paznicul ce te-a iubit.

Poate era mai bine, puternic taur, torentul pe tine să te ia în inima lui verde și mohorâtă din nordul înghetăt spre taina primăverii să te ducă...

O, tu, sumbru trăitor al tristeții! O, tu, taur, gemând de durere, lipsit de bucurii!

Ascultați inima lui sub arenă? O, tu, jalnic taur cenușiu!

Ascultați poruncile lui în singurătatea sclipitoare a vântului!“

\*

\* \*

Câteva clipe stau pe gânduri. Apoi mă întorc. Portarului, care mă măsoară și nu mă recunoaște, îi cer să-mi dea din nou camera de la etajul cinci, din imediata vecinătate a aceleia în care cântă la chitară spaniolul cu pricina.

– **Chez le refuge?**<sup>(10)</sup>

– Da.

– **Allons-y. Vous le connaissez? Il est basque... ETA!**<sup>(11)</sup>

– Da.

De fapt, gândacii ăștia negri nu sunt chiar atât de firoși...

\*

\* \*

UN sătuc în munții Apenini. Vară. Furtună. Nu vezi la un pas înaintea ta. Ploaia șfichiuește obrazii, taie fără milă. Trag la un mic hotel cu gândul să rămân acolo peste noapte. Patroana, o bătrână uscățivă, mă conduce în cameră și rostește cu vocea unui caporal reangajat:

– Totul e în ordine, așa cum trebuie și se cuvine...

Cel puțin așa mi se pare și mie.

Patroana își târâie încet picioarele pe scări, lipa-lipa.

Seara, când mă pregătesc să mă vâr în pat, constat cu stupeoare că așternutul nu e proaspăt. Mă duc jos să întreb ce vrea să însemne asta – patroana se răstește la mine de data asta cu vocea unui general prusac:

– Ce-ați mai vrea, scumpe domn?! Să vă mai înfăț și plapuma pentru o singură noapte? În patul dumneavoastră n-a dormit decât trei nopți profesorul Pistacchi de la Universitatea din Roma – cunoscutul filosof și scriitor! Ce-ai mai vrea dumneata, un gazetar obișnuit?! Nu înțelegi că e o mare cinste pentru dumneata faptul că nu-ți schimb așternutul? Da, domnule, ar trebui să te simți mai mult decât onorat!

În urechile mele răsună trei cuvinte:

– Dumneata, un gazetar obișnuit!

Celălalt, profesorul, era filosof și scriitor. Aveam, într-adevăr, de ce să-mi fie rușine... Așa stând lucrurile, am preferat să nu mai insist.

Mă cuibărisem în pat – o singură noapte, unică, îmi va da o mare lecție de filosofie!...

Prezentare și traducere de

Jean Grosu

1) Ticălosule – putregai împuțit!

2) Bețiv, pilangiu

3) Domnul dorește?

4) Dă-i camera treizeci și nouă

5) Urmează-mă!

6) În asta e, poate, fericirea, dar... mă numesc Lolote. Un domn din Zürich spune că semăn un pic cu Werther, firește fără pistoale, astea nu mai sunt la modă.

7) „Sub trandafirul alb frumoasa se preumblă.../ Albă ca neaua, frumoasă ca ziua./ Mai tânărul de mâna albă o luă:/ – Urcă, frumoasă, urcă pe calul meu sur“

8) „...Poftim, poftim, frumoasă, și pragu-ncet să-l treci/ Și noaptea minunată cu trei căpitani ai s-o petreci.“

9) „Și peste trei zile frumoasa se trezește:/ Deschide, tată, deschide deîndat’./ Trei zile am fost ca moartă și cinstea mi-am păstrat!...“

10) La refugiatul ăla?

11) Mă rog, să mergem. Îl cunoașteți? E basc... ETA!



# A supraviețui în Cartierul Latin

de DIDIER SÉNÉCAL

*Criticul Didier Sénécals a alcătuit pentru numărul din luna mai a.c. al revistei Lire un Dosar Cioran, „ilustrul moralist care și-a ales viața”. Dosarul conține un eseu-studiu despre viața și opera filosofului, Cioran, vagabondul cu idei negre, un alt eseu-anchetă, A supraviețui în Cartierul Latin, articolul încă necunoscut în Franța, de E.M. Cioran, Nicolas de Staël sau vertijul (apărut în suplimentul ziarului Die Zeit, Zeitmuseum în 1988) și un fragment din cartea Itinerariile unei vieți – convorbiri cu Cioran – semnată de Gabriel Liiceanu, apărută la editura pariziană Michalon.*

Contrar părerilor care circulă, Cioran nu este un asceț singuratic. Cel care se plimbă prin grădina Luxembourg se simte acasă într-o bună parte din Europa.

Citindu-l pe Cioran, ți-l închipui, de bună credință, ducând o existență ascetică în felul marilor singuratici evocați în cărțile sale: călugărul budist, Diogene în butoiul său, Nietzsche târându-și sârmanul trup prin modeste pensiuni de familie. De fapt, o femeie își împarte viața cu el din 1942. Ea și-a păstrat întotdeauna anonimatul – dorește să-l mențină și acum. Amintirile pe care a avut bunăvoința să ni le destăinuie aruncă o lumină mai familiară asupra moralistului. Spre deosebire de atâția scriitori ale căror fapte contrazic frazele frumoase, la Cioran nu există ipocrizie. Cu cât aflăm mai multe despre el, cu atât te convingi că opera sa este reflexul unui temperament surprinzător.

Ajungând la Paris înainte de război, se jură că nu va lucra nimic niciodată, „nici măcar cinci minute”. Visul său este să fie „rentier” sau „parazit”, cu alte cuvinte, bursier. Demersurile făcute l-au dezamăgit – de exemplu, cele de la CNRS – înainte de a i se acorda o foarte târzie bursă de stat. Cum a putut supraviețui mai multe decenii la Paris, cu drepturi de autor „inexistente”, cu prefețe pe ici pe colo, cu câteva subsidii episodice? Premiul Rivarol din 1950, singurul pe care l-a acceptat vreodată, n-a putut să-i fie de prea mare folos, mai ales că s-a simțit obligat să împartă întreaga sumă cu dramaturgul Arthur Adamov. Dacă tovarășa lui de viață pomenește de ajutorul pe care i l-au dat prietenii mai avuți, ei nu-i place să insiste nicicum asupra propriului său rol, care a fost capital.

Cioran, eternul student: iată cum i se poate rezuma întregul parcurs în două cuvinte. Mese luate la cantine universitare (acolo a cunoscut-o pe profesoara universitară de engleză care va fi femeia vieții sale), distribuiri gratuite de lapte. O cameră ieftină la hotelurile mici din Cartierul Latin, pe străzile Racine sau Monsieur-le-Prince. Țigări răscutate la mașină, puse apoi într-un țigaret prevăzută dinainte cu un filtru sau cu un tampon de vată. Câteva costume – un plural cam singular – pentru frecventarea salonului foarte parizian al dnei Tézenas, unde pâlăvrăgea cu muzicieni și artiști, whisky-ul era gratuit... Cioran însuși explică faptul că Parisul de după război n-are nimic comun cu cel de azi: boema era atunci o stare onorabilă, era de ajuns să accepți sărăcia pentru a-ți cuceri libertatea. Dar de-a lungul anilor, societatea a devenit din ce în ce mai crudă cu cei care stau pe margine. În 1960, la vârsta de patruzeci și nouă de ani, înțelege că trebuie să se fixeze undeva – în acest caz strada Odéon. O! nimic sumptuos: o locuință din camere de serviciu deteriorate, fără apă și electricitate, devine un cămin derizoriu. Trebuie să fii precaut, să te apleci sperând să nu te lovești la cap de marginea de sus a ușii.

Grădina Luxembourg, altă imagine de Epinal pentru admiratorii lui Cioran. Plimbările sale rituale pe aleile cu castani amintesc oarecum traseul matinal al lui Kant pe străzile din Königsberg. Acum peste douăzeci de ani, în plimbarea nocturnă se întâlnea adesea cu un om politic celebru, de

obicei într-o tovarășie plăcută – mereu alta după Cioran. Într-o noapte când filosoful întunecat trecea meditând cu pălăria-i obișnuită și cu impermeabilul vechi, omul politic îl zărește. Sigur că este spionat de un detectiv particular își scoate cu eleganță mantoul și-l pune în capul femeii. Episod autentic sau o poveste aseasonată cu sos balcanic, Cioran reîntors acasă îl istorisește cu verva sa obișnuită.

Vara, când nu vizitează Spania sau o altă țară din Europa, se duce la Dieppe. Și acolo, în portul normand de după război, își are tabieturile lui. Mulți ani prietenii i-au împrumutat un apartament sumptuos dintr-un vechi castel transformat în casă de locuit. Până la urmă, în 1976, tovarășa sa de viață a cumpărat o locuință temporară, care dădea spre castel, cu suma de cincizeci de franci. Unica încăpere era atât de mică încât Cioran a hotărât să amenajeze hambarul pentru a-l folosi: „Adora să trebaluiască. Mărturisesc că ce făcea era solid dar extrem de urât. Desfigura odaia!

Eu nu puteam nici măcar să protestez. Dacă îi spuneam: «Știi, ce ai scris acolo nu merge, nu e bine», accepta. Dar dacă, vreodată, criticam obiectul pe care voia să-l agațe, se înfurta atât de tare, cum nu vă puteți închipui!”

Una din aceste meretemeseli extravagante era legată de relațiile lui cu televizorul. Într-o zi i s-a oferit un vechi aparat foarte voluminos. Podeaua din strada Odéon era foarte subredă, trăia într-o permanentă teamă că va ateriza la etajul inferior. A agățat aparatul de un perete, cu sfori. Nu a fost de ajuns ca să-i înlăture temerile. De altfel, nici nu prindea mare lucru fără antenă. Drama audiovizuală s-a terminat printr-o criză de furie: cu cuțitul de bucătărie în mână, a expulzat obiectul străin.

Verona von der Hayden – Rinsch, traducătoarea lui în germană, care s-a întâlnit de multe ori cu Cioran în ultimii douăzeci și cinci de ani, descrie aversiunea lui față de lumea modernă. Nu numai că n-a pus niciodată piciorul într-un avion, dar cel mai banal automobil îi inspira o neîncredere greu de depășit: „De fiecare dată când voiam să-l duc la plimbare în parcul Bagatelle sau în pădurea Boulogne, trebuia să discut vreo zece minute înainte de a accepta să se urce în mașina mea RS”. Nimeni nu-și amintește să-l fi văzut pe Cioran suindu-se într-un taxi...

Tovarășa sa de viață își amintește de pasiunea cu care a urmărit Afacerea Dominici: „Asta e crima mea!” Cioran era fascinat de uciderea misterioasă a micului Grégory, asemenea cititorilor presei de

## E.M. Cioran

# Nicolas de Staël sau vertijul

Începem printr-o remușcare: l-am întâlnit pe de Staël de mai multe ori (frecventam aceleași expoziții) prin 1950. Dorea să-i vizitez atelierul. Am promis, fără să mă țin de cuvânt. Nu ești născut, fără consecințe, în Balcani, în spațiul ideal al delăsării și al eșecului.

Nebănuindu-i frământările, n-am discutat niciodată prea temeinic cu el. Felul său deschis de a vorbi friza câteodată provocarea. Unuia din prietenii săi pictori, care mergea prea departe cu despuicerea și simplificarea, i-a spus direct, într-o zi, în prezența mea: „De ce te obosești? Pune-ți doar semnătura în josul unei pagini albe!”

Sinuciderea lui a lăsat toată lumea perplexă. Cum s-o explici? Extraordinarul nu are nevoie de comentariu. Se poate, totuși, face o ipoteză, care va fi un răspuns doar pentru cei care au înfruntat abisul nopților albe. De Staël cunoștea acest abis ca un inițiat, ea un specialist al vertijului. Voi regreta mereu că am nesocotit dimensiunea frământărilor sale. Aș fi aflat, cu siguranță, că îi puteam deveni prieten, existând o complicitate a celor care veghează, a blestemăților pedepsiți pentru crima lucidității. A veghea înseamnă a fi conștient dincolo de suportabil, a nu putea să uiți, a răbda continuarea intolerabilului. În vreme ce somnorosii încep cu fiecare dimineață o altă zi, pentru cel care nu doarme uitarea nu e niciodată posibilă, înfruntând zi și noapte, fără întreruperi același infern.

Abia la a treia tentativă s-a sfârșit coșmarul lui de Staël. Nu era vorba de o improvizație ci de o necesitate, de o împlinire, în fond, de o eliberare. Lucrările lui din ultimii ani mărturisesc o încordare, un apocalips infim care impuneau încununarea prin moarte. Reșurile sale, mai ales, sunt atât de violente, atât de vii încât par purtătoare ale unui mesaj, ale unui adio fulgerător. În urma unor chinuri fără nume a trebuit să opteze pentru ireparabil.

Ultimele lui scrisori dovedesc cu claritate îndoielile asupra viitorului său ca pictor și teroarea în fața impasului. Nu vedea cum va evolua, cum va mai înainta. Pe de altă parte începuse să-și nelinițescă succesul din ce în ce mai mare pe care îl aveau pânzele sale recente în vreme ce primele îl costaseră un efort infinit mai mare. Vedea în asta un soi de nedreptate care îi agrava insomniile. Nu se împing atât de departe, fără urmă, scrupulele. Și toate aceste scrupule, atât de contradictorii, hrănite de dezechiliul său, nu puteau decât să-i grăbească sfârșitul.

Încă tânăr – nu avea decât patruzeci și unu de ani – a ajuns la soroc. Până la urmă ar fi putut renunța la pictură, ar fi putut înceta, fără dramă, să mizeze pe sine, abandonându-se oricărei zădărnicii, tolerabile. El n-a vrut să-și supraviețuiască, ura resemnarea. Ca un artist adevărat, n-a vrut să creeze cu mediocritatea cumințeniei.

senzație. Barbarismele, termenii franglezi, jargonul îi produc suferințe reale celui care a scris: „Nu locuiești într-o țară, locuiești într-o limbă. Aceasta e patria, nimic altceva”. Devoțiunea față de limba franceză e potențată de talentul său de poliglot. Cioran continuă să vorbească românește cu numeroșii săi prieteni sau cu prilejul vizitelor fratelui său, Aurel. Convorbirile cu Ernst Jung se desfășoară în nemțește. Știe foarte bine englezește și o balmăjește în spaniolă sau italiană. Pe scurt, este capabil să-și revadă o mare parte din traducerile cărților sale și să se simtă ca acasă într-o bună parte din Europa.

Toate aceste detalii anodine, toate anecdotele temperează autoportretul care se desprinde din operă. Profetul răului, care-și petrece cea mai strălucitoare parte din timpul său calomniind universul, este totodată un umorist folosind cu îndemănare hiperbola sau autozeflemeaua. Cel mai superb spirit este povestit de Louis Nucéra în cartea sa *Mes ports d'attache*. Scena se petrece la Zürich, într-un amfiteatru în care eminenți profesori îl consideră drept egalul lui Kierkegaard, Schopenhauer, Baudelaire, Marc-Aureliu sau al Maestrului Eckart. Zdrobit de comparații și de discursurile confuze ale gazdelor, Cioran răspunde franțuzește: „Nu sunt decât un necunoscut!”

Versiunea românească a textelor:  
Andriana Fianu



# Centenarul Lucian Blaga la Centrul Cultural Român din New York

de GABRIEL PLEȘEA

căruia izbucnirea luminii la 1918 – momentul Marii Uniri având un loc aparte în conștiința poetului –, a conferit poporului din care s-a născut demnitate și distincție.

Datele biografice și frazele de rigoare la o aniversare au fost completate de dna prof. Golopenția cu abordarea și descifrarea unor termeni și concepte specifice creației blagiană – termeni pe care George Călinescu îi caracteriza drept o „*beție de cuvinte*”: „*luciferic*”, „*mioritic*”, „*izvodal*”, „*stihial*”, „*anabasic*”, „*catabasic*” – și categoriile enunțate de Blaga precum „*dublețul de spațiu subteran și timp*” definit în „*orizonturi*” împărțite în „*orizontul spațial*” (după condiții geografice) și „*orizontul temporal*”, manifest în *ascendent* (*havuz*), legat de prezent, în *descendent* (*casadă*), legat de trecut, și *staționar* (*timpul fluviu*) ale căror determinante sunt reluate într-o „*matcă stilistică*”, aplicate la cultura română în „*Spațiul mioritic*”.

Comentariile dnei prof. Golopenția ne-au reamintit de cele din exegeza călinesciană potrivit căreia un destin alcătuit „*din anume duh*

și anume sânge, din anume drumuri, din anume suferință” denotă „*spațiul aprioric românesc*” („*plaiul, sfântul plai*”) ce nu este o „*consecință a mediului, ci o coordonată ce străbate din străfundul subconștient, cuprinde observarea că individul s-a născut cu spațiul lui național și îl aplică, instinctiv, chiar în medii străine*”. Poate că aceasta este pentru noi, cei ce trăim departe de țară și care, ca și Blaga la vremea sa, viețuim zi de zi în mijlocul unui amestec de culturi și de neamuri, explicația „*dorului*”.

Seara omagială Lucian Blaga s-a încheiat cu prezentarea unui frumos scurt metraj, realizat de regizorul Dominic Dembinski, intitulat „*Pasărea*” și dedicat mănăstirii cu același nume. Fila de cronică a vieții spirituale a maicilor de la mănăstire în preajma Paștilor, o dată cu reînvierea naturii, a completat cum nu se poate mai bine prezentările dedicate lui Lucian Blaga.

La această deosebită manifestare culturală au fost prezenți dna și dl gheorghe Lupeș, consulul general al României, precum și dl. general Nicolae Spiroiu, consilier militar pe lângă Națiunile Unite.

## Scriitori pe mapamond

● În aceste timpuri de „*plictiseală literară*”, „*Les étangs*”, primul roman fluviu al lui Bertrand Renard, capătă alura unui obiect „*livresc neidentificat*”. Fostul „*monsieur Chiffres*” de la emisiunea „*Chiffres et lettres*” ridică stacheta foarte sus. Este preocupat, nici mai mult nici mai puțin, de exercițiul puterii într-o democrație. Dar „*Les étangs*” este și o colosală epopee futuristă, în care combatanții țării de „*centru*” luptă împotriva tiranului țării din Est, Beogar, și teribilei sale puteri de distrugere. Cu alte cuvinte, dacă am citit „*Republica*” lui Platon, „*Deșertul tătarilor*” al lui Buzzati sau „*Tratatul asupra revoltei*” al lui Ernst Junger ne putem face o idee în legătură cu ambițiile întreprinderii autorului. Din păcate, B. Renard îngreunează forța cvasi-încantatorie a discursului său prin lungi lecții de democrație. Acolo unde scriitorul surprinde prin stilul amplu, luminat de străluciri de geniu, moralistul plictisește din dorința de a clarifica lucrurile. Romanul este o fabulă monumentală (autorul mai promite încă două volume), fermecătoare, dar sufocată de un didacticism superfluu.

● Maurice Barrès, *Journal de ma vie extérieure*. Există multe motive pentru care M. Barrès ar putea să fie citit. Considerațiile sale asupra „*nasului etnic*” al lui Dreyfus sunt astăzi de netolerat iar exagerările sale patriotice sunt de nesupportat. Dar asemenea greșeli sunt destul de rare pentru a putea fi neglijate. Datorită acestei culegeri de articole,

care acoperă ansamblul întregii sale cariere, Barrès se pune într-o lumină nouă. Polemist intransigent, iubitor al Spaniei și Veneției, Barrès consideră viața ca o palidă copie a „*Comediei umane*”: „*după părerea mea, tot ce am descoperit în lumea artei, a presei, a politicii și finanțelor poate fi alăturat unui tip balzacian*”.

● Georges Sabatier și Philippe Ragueneau, *Le dictionnaire du gaullisme*. Vechii întrebări dacă gaullismul este o ideologie, i s-ar putea răspunde favorabil prin câteva idei simple, caracteristice doctrinei: independență națională, stat puternic, relansarea partidelor sau clivajul dreapta-stânga, care face iluzorie voința de unificare. Mai mult, poate, supraviețuirea acestei familii politice părinților ei fondatori, gauliști, este înainte de toate pragmatism așa cum o dovedesc multiplele avataruri: epopeea Rezistenței, experiența revoluționară a eliberării, aventura anticomunistă a RPF-ului, guvernul tehnocrat al celei de a V-a Republici. Fiecăruia dintre aceste episoade i-a corespuns o generație diferită: Michel Debré, Georges Pompidou, Charles Pasqua sau Jacques Chirac. Se poate observa, deci, că pentru a te descurca în jungla gaulistă, un dicționar este absolut necesar.

MarkaDona



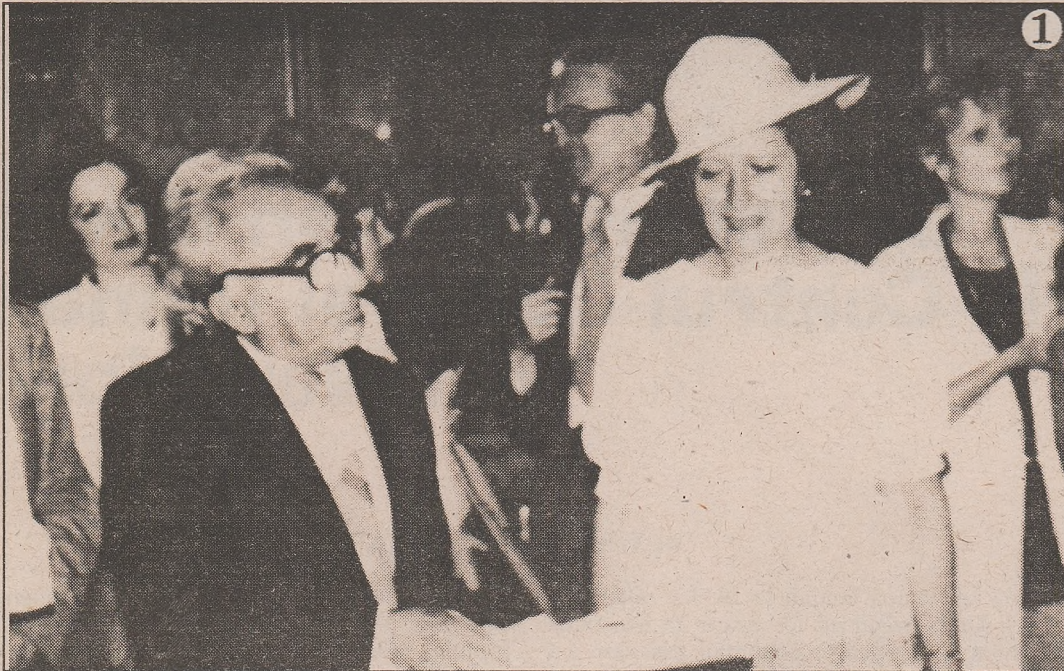
După Cluj, Lancrăm, București și câteva orașe europene în care a studiat ori și-a prezentat țara, Lucian Blaga, cel care nu strivea „*corola de minuni a lumii*”, a fost sărbătorit și la Centrul cultural român din New York. O asistență numeroasă a audiat, la 11 mai c., prelegerea omagială rostită de prof. Sanda Golopenția de la Brown University din Providence, statul Rhode Island. În deschiderea manifestării, prof. dr. Ioan Aurel Pop, directorul Centrului Cultural Român din New York, a amintit date importante din biografia și din creația blagiană. Pornind de la acestea, dna prof. Golopenția a ilustrat, prin lectura unor pasaje și comentând asupra unor concepte din creația poetului și filosofului, caracterul unic al personalității lui Lucian Blaga.

Fiind considerat de numeroși exegeți al doilea moment important în cultura românească, după Eminescu, Lucian Blaga și-a început și și-a terminat viața „*tăcând*”. Potrivit propriilor mărturisiri, poetul nu a vorbit, dintr-o rețineră inexplicabilă, până la vârsta de patru ani. În finalul vieții, începând cu perioada 1945 – 1947 și continuând până în 1961, poetul și filosoful a fost redus la tăcere, interzicându-i-se accesul la catedra universitară și publicarea lucrărilor sale de către exponenții proletcultismului românesc. Tăcerea, de data aceasta, nu a fost un gest de retragere apolitică, ci unul de deprimare, disperare și de dezgust față de ce se întâmpla în țară în perioada respectivă. Poetul, una din inteligențele cele mai scilpitoare ale gândirii românești, a fost batjocorit și înjosit prin politica căinoasă anticulturală și antinațională a premergătorilor lui Ion Iliescu (același care, potrivit unor comentarii dintr-o anumită parte a presei, îi îndeamnă pe actualii intelectuali ai României să ia exemplul lui Blaga și să tacă). Pentru a-și câștiga existența, poetul a fost obligat să recurgă la traduceri (Goethe, Lessing, Hölderlin, Edgar Allan Poe), dar și acestea i s-au publicat cu multă dificultate.

Cu toate că a tăcut, Lucian Blaga a lăsat o impresionantă moștenire scrisă, literară și filosofică. Asemuit de dna prof. Golopenția, ca destin și creație, cu Paul Claudel (o apropiere semnalată, în legătură cu metafora blagiană ca modalitate de a percepe universul, și de George Călinescu), Lucian Blaga a fost deopotrivă poet, filosof și diplomat. În această din urmă calitate (atașat cultural, ambasador), înainte de instaurarea regimului comunist, el a adus o importantă contribuție la afirmarea culturii românești în lume.

Patriot român, poetul și filosoful Blaga a definit, poate cel mai bine dintre compatrioții săi, caracteristicile, idealurile și destinul acestui popor cuprins între „*ascendentul*” și „*descendentul*” civilizațiilor înconjurătoare, în „*spațiul mioritic*”, în „*succesiunea deal-vale*”, asupra





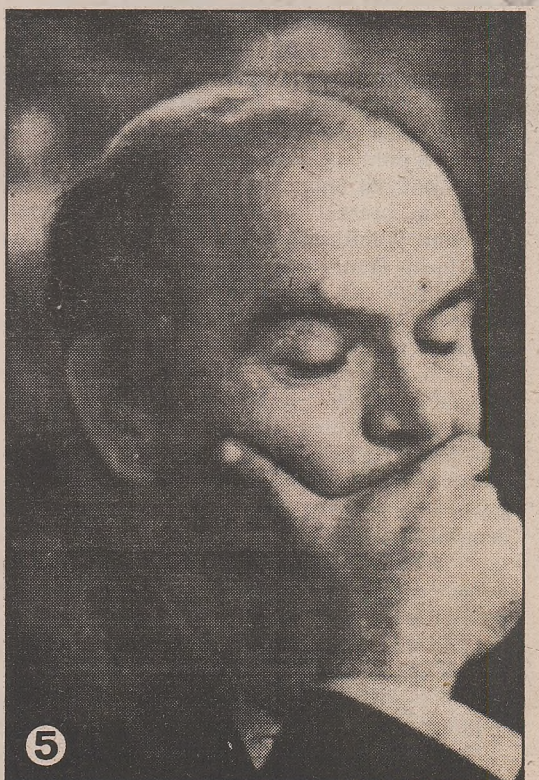
1) Mircea Ivănescu prezentând unei doamne traducerea romanului „Omul fără însușiri“ al lui Musil.

2) „Chiar, domnule Paler, de ce nu-ți place să urci la Cotroceni?“ pare să zică Eugen Simion. Marin Sorescu, în centru, tocmai s-a ars!

3) Așteaptă să-și audă numele la microfon: Traian Iancu, Ștefan Agopian, Ilieș Câmpeanu și Romulus Cojocaru.

4) Magda Spătaru pregătindu-se întru „Rugăciunea pentru noapte“ (1995), volum apărut la fundația noastră.

5) Dormind buștean, Ioan Groșan tot mai visează la trecerea „Caravanei cinematografice“.



**ERATĂ:** Dintr-o gravă neglijență a corecturii, revista noastră de miercuri, 31 mai 1995, a apărut cu numărul 18 (227), în loc de 17 (226)